

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

Περὶ τὸν θάνατον τοῦ

ΜΟΖΑΡΤ

Ὑπὸ ΑΛΕΞ. Φ. ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΤΟΣ 13ον ΤΕΥΧΟΣ 57-58

ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1968

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ (Δραγατσανίου 6)

(Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11 — 1)

		Δρχ.
H. P. Blavatsky	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	20
»	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας ἄδ. 50 δεμ.	60
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως ἄδ. 50 δεμ.	60
»	Πρὸς τὴν Μύησιν	20
»	Μετενσάρκωση	10
»	Κάρμα	10
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	10
»	Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἀτραπὸς δεμ.	150
Besant-Leadbeater	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος	10
J. van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	10
Th. Pascal	Ἡ Θεοσοφία εἰς ὀλίγα κεφάλαια	10
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	30
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	30
⁂ ⁂	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	15
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἔκδ. 1966)	15
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1944	30
»	Ἐλευθερία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἄδ. 60 δεμ.	75
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Β΄ σειρὰ)	60
»	Ἐκπαίδευσι καὶ σημασία ζωῆς ἄδ. 40 δεμ.	60
Ἰωάν. Βασιλῆς	Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου	50
Κ. Κιτρινιάρης	Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς, Β΄. ἔκδ.	40
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Μῆτις (τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δ.	50
»	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 25 δ.	40
»	Μελετήματα ἄδ. 40 δεμ.	60
»	Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία ἄδ. 50 δεμ.	70
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	20
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10
Πίναξ	Ὁ αἰώνιος Δεῖπνος	10

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ», Τόμοι 1959, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, χαρτοδεμένο ἕκαστος δραχ. 50.

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον, διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΙΛΙΣΟΥ ΔΡΑΧ. 10

ΙΛΙΣΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντὴς ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 13ον ✱ Μάρτιος - Ἀπρίλιος 1968 ✱ ΤΕΥΧΟΣ 57-58

Βάραθρα

Σφίγγουμε στὰ χέρια μας σκιές.
Ὅμως νομίζουμε ὅτι κρατοῦμε
σταθερὰ γαῖες καὶ μεγαθήρια οἰκοδομημάτων,
δόξες καὶ τὰ διακριτικά των. Σφίγγουμε στὰ χέρια μας σκιές.

Τελετουργοῦμε τελετὲς γιὰ ν' ἀποφύγουμε λὲς μιὰ κληρονο-
(μημένη τιμωρία,
Κατασκευάζουμε ὁμοιώματα προστασίας μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ξύλου,
(τοῦ μαρμάρου ἢ τοῦ χαλκοῦ.
Σφίγγουμε στὰ χέρια μας βάραθρα ποὺ δὲν ὑπάρχουνε.
Σφίγγουμε στὰ χέρια μας σκιές.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

Τέκνα τοῦ Σύμπαντος

Ὅταν ὁ Ἀντλάϊ Στήβενσον ἀπέθανε, βρῆκαν στὸ συρτάρι, δίπλα στὸ κρεββάτι του, ἕνα κείμενον ἀγνώστου συγγραφέως. Φαίνεται ὅτι ὁ ἄλλοτε ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καὶ ἀντιπρόσωπος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν στὰ Ἡνωμένα Ἔθνη (ἐγεννήθη τὸ 1900 στὸ Λὸς Ἄντζελες καὶ ἀπέθανε τὴν 14ην Ἰουλίου 1965 ἀπὸ καρδιακὴ προσβολὴ στὸ Λονδῖνον) συνεβουλεύετο συχνὰ τὸ κείμενον αὐτο. Ἰδοὺ τὸ περιεχόμενόν του:

Βάδιζε γαλήνια ἀνάμεσα στὴ βιασύνη καὶ τὴν ὀχλοβοή, καὶ ἐνθυμοῦ τὴν εἰρήνη, ποὺ ἐνυπάρχει στὴ σιωπή. Ὅσο περισσότερο εἶναι δυνατόν, χωρὶς συνθηκολογήσεις, νὰ εἶσαι σὲ καλὲς σχέσεις μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Λέγε τὴν ἀλήθεια σου ἤρεμα καὶ σαφῶς. Καὶ ἄκουγε τοὺς ἄλλους, ἀκόμη καὶ τοὺς ἀνιαροὺς καὶ ἀμαθεῖς, διότι ἔχουν κι' αὐτοὶ τὰ ζητήματά τους. Ἀπόφευγε τοὺς φωνακλάδες καὶ ἐπιθετικούς, διότι εἶναι ἐνοχλητικοὶ στὸ πνεῦμα.

Ἐὰν συγκρίνης τὸν ἑαυτό σου μὲ ἄλλους, θὰ καταντήσης ματαιόδοξος καὶ πικρόχολος, διότι πάντοτε ὑπάρχουν μεγαλύτεροι ἢ μικρότεροι ἀπὸ σένα.

Ἀπολάμβανε τὰ ἐπιτεύγματά σου, καθὼς καὶ τὰ σχέδιά σου. Κράτα τὸ ἐνδιαφέρον σου γιὰ τὴ σταδιοδρομία σου, ὅσο ταπεινὴ κι' ἂν εἶναι. Ἀποτελεῖ ἕνα ἀληθινὸ ἀπόκτημα στὴν μεταβαλλόμενη μοῖρα τοῦ χρόνου.

Πρόσεχε στὴν ἐργασία σου, διότι ὁ κόσμος εἶναι γεμᾶτος ἀπάτη. Ἀλλὰ μὴν παραγνωρίζεις καὶ τὴν ἀρετή, ποὺ περιέχει ἐπίσης. Πολλοὶ ἄνθρωποι μάχονται γιὰ ἀνώτερα ἰδανικά, καὶ ἡ ζωὴ εἶναι παντοῦ γεμάτη ἀπὸ ἡρωισμό.

Ἔσο σταθερός. Εἰδικὰ μὴν ὑποκρίνεσαι ἀφοσίωσι. Οὔτε νὰ δείχνης κυνισμὸ στὴν ἀγάπη, διότι ἔστω καὶ μέσα στὴν ξηρασία καὶ τὴν ἀπογοήτευσι τῆς ἐποχῆς μας, διατηρεῖ διηνεκῶς τὴ δροσιά της σὰν τὴ χλόη.

Δέξου τὴν συμβουλὴ τῶν ἐτῶν καὶ χαρωπὰ ὑποχώρει στὴ νεότητα. Τρέφε δύναμι στὸ πνεῦμα σου σὰν ἀσπίδα ἐναντίον αἰφνιδίων ἀτυχιῶν. Μὴν θλίβεσαι ἀπὸ φαντασιώσεις. Πολλοὶ φόβοι γεννοῦνται ἀπὸ κόπωσι καὶ μοναξιά.

Ἔσο εὐγενὴς μὲ τὸν ἑαυτό σου. Εἶσαι ἕνα τέκνον τοῦ σύμπαντος ὄχι λιγώτερο ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ τ' ἀστέρια. Ἔχεις δικαίωμα νὰ βρίσκεσαι ἐδῶ. Καὶ τὸ σύμπαν ἐξελίσσεται ὅπως πρέπει, ἀσχέτως ἂν αὐτὸ σοῦ εἶναι ἢ ὄχι σαφές.

Ἑπομένως, ἔσο ἐν εἰρήνη μὲ τὸν Θεό, ὅπως καὶ ἂν τὸν ἐννοῆς, καὶ ἐν γαλήνη μὲ τὴν ψυχή σου, ὅποιες κι' ἂν εἶναι οἱ ἀπασχολήσεις καὶ οἱ φιλοδοξίες σου, μέσα στὴ θορυβώδη σύγχυσι τῆς ζωῆς. Παρ' ὅλη τὴν ψευτιά του, τὴν ἐλεεινὴ ἐργασία καὶ τὰ σπασμένα ὄνειρα, εἶναι ὁπωσδήποτε ἕνας ὡραῖος κόσμος. Ἔσο προσεκτικός. Καὶ πάλευε γιὰ τὴν εὐτυχία.

ΡΑΜΠΙΤΡΑΝΑΘ ΤΑΓΚΟΡ

Τοῦ μικροῦ παιδιοῦ

Ὁ ὕπνος ποὺ ἀγγίζει τὰ ματάκια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ — ξέρει κανένας ποῦθε ἔρχεται; Ναί, λένε ὅτι ἔχει τὴν κατοικία του πέρα στὴν παραμυθένια χώρα, μέσα στοὺς σκοτεινοὺς ἴσκιους τοῦ δάσους ποὺ μόλις φωτίζεται ἀπὸ τὶς λαμπυρίδες, ἐκεῖ ποὺ κρέμονται δυὸ μαγεμένα τρυφερὰ μπουμπούκια. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχεται ὁ ὕπνος γιὰ νὰ φιλήσει τὰ ματάκια τῶν μικρῶν παιδιῶν.

Τὸ χαμόγελο ποὺ τρεμοπαίζει στὰ χειλάκια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ ὅταν κοιμᾶται—ξέρει κανένας ποῦ ἔχει γεννηθεῖ; Ναί, λένε ὅτι μιὰ νιογέννητη χλωμὴ ἀχτίδα ἀπὸ τὸ νέο φεγγάρι ἄγγιζε τὴν ἄκρη ἑνὸς περαστικοῦ φθινοπωριάτικου σύννεφου, καὶ ἐκεῖ πρωτογεννήθηκε, μέσα στὸ ὄνειρο μιᾶς δροσολουσμένης αὐγῆς τὸ χαμόγελο ποὺ τρεμοπαίζει στὰ χειλάκια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ ὅταν κοιμᾶται.

Ἡ γλυκιὰ δροσεράδα ποὺ ἀνθίζει στὸ ἁπαλὸ κορμάκι τοῦ μικροῦ παιδιοῦ—ξέρει κανένας ποῦ ἔμενε κρυμμένη τόσον καιρό; Ναί, ὅταν ἡ μητέρα ἦταν ἀκόμη κοπέλλα, διαπερνοῦσε τὴν καρδιά της μὲ τὸ τρυφερὸ καὶ σιωπηλὸ μυστήριο τῆς ἀγάπης, αὐτὴ ἡ γλυκιὰ δροσεράδα ποὺ ἀνθίζει στὸ ἁπαλὸ κορμάκι τοῦ μικροῦ παιδιοῦ.

(Λυρικὲς προσφορὲς)

μετάφρ. Ρ. ΚΑΡΘΑΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΤΟΥ ΜΟΖΑΡΤ

Ὁ Μόζαρτ φέρων τὰ Τεκτονικὰ διάσημα καὶ διευθύνων ἐκτέλεσιν ἔργου του εἰς τὴν Στοάν.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΝ Ν. ΛΟΥΡΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΜΕΓ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ κ. Νικόλαος Κ. Λοῦρος, καθηγητὴς τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὡμίλησε, τὴν ἑσπέραν τῆς 29ης Μαΐου 1967, ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ τοῦ Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα» καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Ἱστορίας τῆς Ἰατρικῆς, ἧς εἶναι καὶ Πρόεδρος, ἀναφερθεὶς εἰς τὰς συνθήκας θανάτου τοῦ διασήμου μουσουργοῦ Μόζαρτ. Τὴν ὁμιλίαν του αὐτὴν περιέλαβεν ἀργότερον εἰς τόμον ἐργασιῶν του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀναδρομές».

Ἀλλά, ὁ κ. Καθηγητὴς ὑπέπεσεν εἰς τὸ σφᾶλμα νὰ τιτλοφορήσῃ τὴν ὁμιλίαν του κατὰ τρόπον ἐντυπωσιακόν, συνήθη μόνον εἰς συγγραφεῖς ἀστυνομικῶν διηγημάτων ἢ ἐκδότας φυλλαδίων θηρεύοντας κυκλοφορίαν μεταξὺ τῶν κατωτέρων λαϊκῶν τάξεων, ὁπωσδήποτε δὲ ἀήθη εἰς ἐπιστήμονας σεβομένους ἑαυτοὺς καὶ τὸ κοινόν των.

Ὁ τίτλος του ἦτο: Ὁ «Μαγεμένος Αὐλὸς» ἄραγε σκοτώνει;

Τίτλος, ὁδηγῶν εὐθέως τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Μόζαρτ δὲν ἦτο φυσικός, ἀλλὰ ὠφείλετο εἰς ἐνέργειαν ἐγκληματικήν, φέρουσαν τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκδικήσεως, διὰ τὸν λόγον ὅτι εἶχε γράψει τὴν μουσικὴν εἰς τὸ λιμπρέττο τοῦ «Μαγεμένου Αὐλοῦ». Ἐπηρεασμέναι δὲ ἀπὸ τὸν τίτλον, ἀθηναϊκαί τινες ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν πολυστήλους περιγραφάς, τῶν ὁποίων ἡ βάσις ἦτο ὅτι, ὡς ὑπεστήριξεν εἰς τὴν ὁμιλίαν του ὁ κ. Καθηγητής, ὑπεύθυνος διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μόζαρτ ἦτο ὁ ... Τεκτονισμός!

Ἀσχέτως τοῦ ὅλως ἀβασίμου καὶ αὐτόχρημα ἀστείου ἑνὸς

ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΕΚΤΟΝΙΚΟΝ ΥΜΝΟΝ ΤΟΥ ΜΟΖΑΡΤ

— Δῶστε, ἀδέλφια, ὅλοι τὸ χέρι . . .

παρομοίου ἰσχυρισμοῦ —μὲ τὸν ὁποῖον θ' ἀσχοληθῶμεν περαιτέρω— τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ὁ κ. Καθηγητής, δὲν ὑποστηρίζει θετικῶς ὅτι ὁ Μόζαρτ ἐδηλητηριάσθη (ἀπὸ Τέκτονας) ἐπειδὴ εἰς τὸν «Μαγεμένον Αὐλὸν» εἶχε, δῆθεν, ἀποκαλύψει τεκτονικὰ μυστικά. Ἀναφέρει καὶ τὴν ἐκδοχὴν αὐτήν, μεταξὺ τριῶν ἄλλων, συγκεκριμένως: α) Ὅτι ἐδηλητηριάσθη ἐπειδὴ εἶχε, δῆθεν πάλιν, ἀποφασίσει νὰ ἀποσκιρτήση ἀπὸ τὴν στοάν, εἰς ἣν ἀνῆκε, ἱδρύων ἑτέραν ἰδικήν «του». β) Ὅτι ἐδηλητηριάσθη ἀπὸ τὸν Σαλιέρι, μουσικόν του ἀντίζηλον καὶ γ) Ὅτι... δὲν ἐδηλητηριάσθη ἀπὸ κανένα καὶ δι' οὐδένα λόγον, ἀλλά... αὐτοεδηλητηριάσθη, πάσχων δῆθεν ἐξ ἀφροδισίου νοσήματος καὶ λαβὼν φάρμακον περιέχον ὑδράργυρον, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν παρενεργειῶν τούτου.

Ὁ κ. Καθηγητής, ὄχι μόνον δὲν καταλήγει, οὐδὲ ἀποκλίνει ἰδιαιτέρως πρὸς τὴν ἄποψιν τῆς ἐγκληματικῆς ἐνεργείας (ἀπὸ οἱονδήποτε), ἀλλά, τοὐναντίον, φαίνεται νὰ δέχεται, ὡς μᾶλλον ἢ ἐξ ἴσου πιθανήν, τὴν ἐκδοχὴν τῆς ἐξ ἀγνοίας, ἤτοι τυχαίας δηλητηριάσεως, ἐκ τῆς χρήσεως ὑδραργυρούχου φαρμάκου — ἐκδοχήν, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ὁ κ. Καθηγητὴς διατυπώνει, καὶ μάλιστα ἐκπλήσσεται «πῶς δὲν τὴν σκέφθηκε κανένας ἄλλος».

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, πῶς δικαιολογεῖται ὁ κατὰ προτίμησιν τίτλος, ὁ στρεφόμενος ἐναντίον τοῦ Τεκτονισμοῦ; Εἶναι τοῦτο δεοντολογικῶς ὀρθόν;

Διατί δὲν ἠρώτα ἐὰν σκοτώνῃ ἡ ζηλοτυπία τοῦ Σαλιέρι; Ἢ ἐὰν σκοτώνῃ τὸ ἀφροδίσιον νόσημα; Ἢ ἐὰν σκοτώνῃ ἡ ἄγνοια περὶ τὴν παρενέργειαν τῶν φαρμάκων; Διατί ἐπροτίμησε νὰ θέσῃ τὸ παραπλανητικὸν ἐρώτημα ἐάν... ὁ «Μαγεμένος Αὐλὸς» σκοτώνῃ;

Ἡ παρατυπία τοῦ κ. Καθηγητοῦ καθίσταται ἔτι βαρυτέρα, ἐκ τῆς περιεχομένης εἰς τὸν τόμον «Ἀναδρομὲς» ὁμολογίας του, ὅτι ἔγραψεν ὅσα ἔγραψε διὰ νά... διασκεδάσῃ τὸν ἀναγνώστην. Καὶ ἔγραψε μὲ διάθεσιν ἐρασιτεχνικὴν καὶ ἄνευ τοῦ προσήκοντος ἐλέγχου. Ἰδού, ἐπὶ λέξει, περικοπὴ ἐκ τοῦ Προλόγου τοῦ βιβλίου του, ἐκ τῆς σελίδος 7:

> «Δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔχουν παρεισφρύσει ἀνακρίβειες, ποὺ ὡστόσο δὲν ὀφείλονται στὸν συγγραφέα ἀλλὰ στὶς πηγὲς ἀπ' ὅπου τὶς μετέφερε. Εἶναι ἀναπόφευκτο νὰ ἀπατηθῆ κανεὶς ἀπὸ πληροφορίες πού, ὅταν κάποτε γραφοῦν, περνοῦν ἀπὸ βιβλίο σὲ βιβλίο χωρὶς νὰ εἶναι εὔκολος ὁ ἔλεγχος καὶ μάλιστα γιὰ τὸν ἐρασιτέχνη ἱστορικὸ στὰ θέματα τῆς ἰατρικῆς, ὅπως εἶμαι ἐγώ. Ἂς μοῦ συγχωρεθοῦν λοιπὸν ἐνδεχόμενα ἄθελα λάθη μου, ποὺ φρόντισα ὡστόσο ν' ἀποφύγω μὲ ὅση γίνεται ἀντικειμενικὴ μελέτη τῆς βιβλιογραφίας.
>
> Αὐτὰ ποὺ περιγράφω, δὲν μποροῦν βέβαια νὰ παρουσιάζουν ἱστορικὴ πρωτοτυπία. Ἄν, ἐν τούτοις, ἀναζητηθεῖ κάτι τέτοιο, αὐτὸ εἶναι

ὁ δικός μου τρόπος νὰ παρουσιάζω ἱστορίες ποὺ μὲ ἐνδιέφεραν καὶ μὲ διασκέδασαν ὅταν τὶς μελέτησα καὶ τὶς ἔγραψα. Ἂν ἐνδιαφέρουν καὶ διασκεδάσουν καὶ τὸν ἀναγνώστην, αὐτὸ θ' ἀποτελέσει ἀμοιβὴ για τοὺς κόπους μου».

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κ. Καθηγητοῦ, τοποθέτησιν τοῦ ἔργου του, δὲν θὰ ἔπρεπε, ἴσως, νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐπὶ τοῦ θέματος. Δυστυχῶς, ὅμως, ἡ καλόπιστος χιουμοριστικὴ διάθεσίς του, ἔδωσεν, ἐν προκειμένῳ, λαβήν, εἰς ἀδίκους κρίσεις ἐναντίον τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μόζαρτ, καὶ εἰς τὸ νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ «χάριν διασκεδάσεως» γραφέντα ὡς σοβαροφανεῖς αἰχμαὶ ἐναντίον ἑνὸς θεσμοῦ, δικαιουμένου εἰς σεβασμόν, λόγῳ καὶ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας του, ἀλλὰ καί, εἰδικώτερον, τῆς συμβολῆς του εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἔθνους μας ἀπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ.

Εἴμεθα, διὰ τοῦτο, ὑποχρεωμένοι νὰ προβῶμεν εἰς ἀνασκευὴν τῶν ἰσχυρισμῶν, τοὺς ὁποίους, μὲ ἐξωμολογημένην ἐλαφρὰν διάθεσιν, μετέφερε παρ' ἡμῖν ὁ κ. Καθηγητής.

Τί εἶπε καὶ ἔγραψεν ὁ κ. Λοῦρος

Δὲν κρίνομεν ἄσκοπον, πρὸ πάσης κριτικῆς, ὅπως κατατοπίσωμεν τοὺς φιλτάτους ἀναγνώστας τοῦ «Ἡλιοῦ» ἐπὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ ἔργον τοῦ Καθηγητοῦ.

Καὶ ἀρχίζομεν ἀπὸ τὴν γενικὴν περιγραφὴν περὶ τῶν συνθηκῶν τοῦ θανάτου τοῦ διασήμου μουσουργοῦ.

Γράφει λοιπὸν ὁ κ. Λοῦρος:

1.— «Ὁ Μόζαρτ δὲν εἶχε ἀρρωστήσει τὰ προηγούμενα χρόνια, ὡς τὸ καλοκαίρι τοῦ 1791. Τότε, ὅταν τέλειωσε τὸν «Μαγεμένο Αὐλὸ» καὶ τὸν «Τίτο», ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ κάποια παρατεινομένη ἀδιαθεσία του, ὅταν ἔμενε στὴν Πράγα. Ὁπωσδήποτε, ὅμως, στὶς 18 Νοεμβρίου τοῦ 1791, δηλ. 18 ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατόν του, εἶναι βεβαιωμένο πὼς διηύθυνε μιὰ καντάτα του μὲ 18 χειρόγραφα».

2.— «Ἡ ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς «Berliner Musikalische Wochenblatt τῆς 12ης Δεκεμβρίου 1791 ἔγραψε: «Θεωροῦσαν πὼς ἔπασχε ἀπὸ ὑδρωπικία, ἀλλὰ ἐπειδὴ παρουσίασε οἰδήματα, ὑπάρχει ὑπόνοια ὅτι τὸν δηλητηρίασαν». Ἡ ληξιαρχικὴ πρᾶξις τοῦ θανάτου του ἀναφέρει ὡς αἴτιον τούτου ἐμπύρετον μολυσματικὴν πάθησιν

Εἰς τὸ βιβλίον τῶν Ἄγγλων ἐκδοτῶν Βίνσεντ καὶ Μαίρη

Νοβέλλο «Προσκύνημα στοῦ Μόζαρτ» (κυκλοφορῆσαν τὸ 1827, ἤτοι 30 χρόνια ἀπὸ τοῦ θανάτου του) ἀναφέρεται ὅτι ἓξ μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ Μόζαρτ παρεπονέθη εἰς τὴν γυναῖκα του ὅτι εἶχε φρικτοὺς πόνους εἰς τὴν ὀσφύν του καὶ ὅτι ἠσθάνετο μεγάλην σωματικὴν καὶ ψυχικὴν κατάπτωσιν, ἐξέφρασε δὲ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι «κάποιος ἐχθρός του τὸν ἐδηλητηρίασε καὶ ὅτι ὁ θάνατός του εἶναι προσεχὴς καὶ ἀναπότρεπτος».

3.— «Πολλοὶ γιατροὶ συμφωνοῦν σήμερα πὼς ἔπασχε ἀπὸ νεφρικὴ ἀνεπάρκεια ποὺ ἐξηγεῖ τὰ μεγάλα οἰδήματα πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἡ κυκλοφοριακὴ ἀνεπάρκεια εἶχε ἀποκλεισθεῖ καὶ ἡ μοναδικὴ διαφορικὴ διάγνωση στρέφεται πρὸς τὴν δηλητηρίαση ἀπὸ ὑδράργυρο, ποὺ θὰ ἄρχισε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1791 καὶ κατέληξε σὲ κάποια νέα δόση τὸν Δεκέμβριο στὸν θάνατο».

»Ἡ περίληψη τῶν συμπτωμάτων ποὺ στηρίζει αὐτὴ τὴν ὑπόνοια, λέγει περαιτέρω, εἶναι ἡ ἀκόλουθη. Τὰ ἀρχικὰ συμπτώματα φαίνεται νὰ ἦταν αὐτὰ ποὺ ἀνέφερα παραπάνω, σύμφωνα μὲ τὴν μαρτυρία τοῦ ἰδίου πρὸς τὴν γυναῖκα του, δηλαδὴ ἔντονη ὀσφυαλγία, μεγάλη σωματικὴ καὶ ψυχικὴ κατάπτωση ποὺ ὁδηγοῦσαν σὲ λιποθυμίες, δυσθυμία ἀντίθετη πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασία του καὶ προοδευτικὴ ἀπώλεια τῶν δυνάμεων.

»Ἀργότερα ὁ Ντάϊνερ πληροφορεῖ, πὼς παρουσιάστηκαν ρίγη, πυρετός, μεταλλικὴ γεύση καὶ στοματικὴ ἀποφορά, κοιλόπονοι, γενικὰ οἰδήματα καὶ ἐξάνθημα. Συμπτώματα δηλαδὴ ἀποσυνθέσεως, ποὺ καθὼς φαίνεται δὲν ἐπέτρεψαν τὴν νεκροψία».

4.— «Στὸ τέλος τοῦ 1823, ὁ γνωστὸς μουσικοσυνθέτης τῆς Βιέννης Σαλιέρι ἐπιχειρεῖ αὐτοκτονία, κόβοντας τὸν λαιμό του μὲ ξυράφι. Ἐν τούτοις, σώζεται. Καὶ ὅπως γράφει στὰ 1824 ὁ μαέστρος Σίντλαρ στὰ τετράδια τῶν γραπτῶν συνδιαλέξεών του μὲ τὸν κουφὸ Μπετόβεν, ὁ Σαλιέρι βρίσκεται σὲ ἀπόγνωση καὶ ὁμολογεῖ πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ ὑπαίτιος τοῦ θανάτου τοῦ Μόζαρτ, δηλαδὴ 29 χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὸν θάνατό του. Ὁ ποιητὴς Μπάσσι κυκλοφορεῖ μάλιστα ἕνα ποίημα στὴν συναυλία ὅπου πρωτοπαίχθηκε ἡ Ἐνάτη Συμφωνία τοῦ Μπετόβεν, στὶς 23 Μαΐου 1824, καὶ ποὺ περιγράφει τὸν Σαλιέρι νὰ προσφέρη τὸ ποτήρι μὲ τὸ δηλητήριο στὸ Μάζαρτ. Ἂς προστεθῆ ἀκόμη ὅτι, στὰ 1830 ὁ Πούσκιν γράφει ἕνα σκηνικὸ δοκίμιο μὲ τὴν ἴδια ὑπόθεση, ποὺ ἀργότερα μελοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Ρίμσκι — Κορσακώφ. Ἔτσι ἄρχισαν νὰ συγκεντρώνονται ἀρκετὰ στοιχεῖα ποὺ στηρίζουν τὴν ἐκδοχὴ τῆς δηλητηριάσεως ἀπὸ τὸν Σαλιέρι».

5.— «Ἐκεῖνο ποὺ μοῦ φαίνεται παράδοξο εἶναι πώς, κανένας δὲ σκέφτηκε ὥς τώρα καὶ μιὰ ἄλλη εἰκασία, κατὰ τὴν γνώμη μου, καθόλου ἀπίθανη. Εἶναι, ἐν τούτοις, γνωστὸ πὼς ἀπὸ πολὺ παλιὰ χρόνια ὁ ὑδράργυρος ἀποτελοῦσε τὸ εἰδικὸ φάρμακο

γιὰ τὴν ἀντισυφιλιδικὴ θεραπεία. Μ ή π ω ς ὁ Μόζαρτ εἶχε μολυνθῆ ἀπ' αὐτὴ τὴν πάθηση καὶ τοῦ χορηγοῦσαν ὑπερβολικὲς δόσεις ὑδραργύρου χωρὶς νὰ ξέρουν τὶς παρενέργειές του ἀπάνω στὴ νεφρικὴ λειτουργία, Ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψη πὼς ὁ ἔγγαμος βίος τοῦ Μόζαρτ μὲ τὴν Κωνστὰνς Βέμπερ δὲν ἦταν εὐτυχισμένος, καὶ πὼς ὁ ἴδιος ἔδειξε πάντα ἀρκετὴ σεξουαλικὴ ὑπερδιέγερση, δὲν θὰ ἦταν, νομίζω, ἀπίθανη μιὰ συφιλιδικὴ μόλυνση».

Σταματοῦμε σ' αὐτά, προσωρινῶς.

Καθὼς ὁ κ. Καθηγητὴς γράφει, «τόμοι ὁ λ ό κ λ η ρ ο ι» (προφανῶς, θέλει νὰ πῆ· πολλοί), ἔχουν γραφῆ σχετικὰ μὲ τὴν αἰτιολογία τοῦ θανάτου τοῦ Μόζαρτ. Ἀλλά, καθὼς ὁ ἴδιος πάλι ὁμολογεῖ, ἐν τέλει τοῦ βιβλίου του, ὡς βιβλιογραφίαν ἐχρησιμοποίησε, κυρίως, μ ό ν ο ν δύο δημοσιευθείσας μελέτας ἑ ν ὸ ς μόνον ἐπιστήμονος, τοῦ Γερμανοῦ ἰατροῦ Ντιέτερ Κερνερ, ὅστις, ὅμως, ἔχει δημοσιεύσει, ἀποκλειστικῶς περὶ Μόζαρτ, 28 ἄρθρα!

Βαρεῖαι ἀσθένειαι τοῦ Μόζαρτ

Καὶ ἔπεσεν ὁ κ. Καθηγητὴς θῦμα οὐ μόνον τῆς ἀτελείας τῶν πηγῶν του, ἀλλὰ τῆς ἀμφιβόλου ἀκριβείας των.

Κατὰ τὸν Κέρνερ, τὰ συμπτώματα τῆς τελευταίας ἀσθενείας τοῦ Μόζαρτ ἄγουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐπρόκειτο περὶ χρονίας δι' ὑδραργύρου δηλητηριάσεως. Το «βραδέως δρῶν» δηλητήριον πρέπει νὰ τοῦ ἐδίδετο «κατὰ μακρὰ χρονικὰ μεσοδιαστήματα». Ἀπὸ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1791, κατὰ τὸν κ. Λοῦρον.

Μόνον ἔτσι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῆ ὁ θάνατος ἑνὸς ἀνθρώπου στὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας τῶν 35 ἐτῶν, ὁ ὁποῖος «δὲν εἶχε προηγουμένως ἀσθενήσει».

Ἀλλά, καθὼς ἀναφέρει ὁ Ἀλόϋς Γκρέιθερ,(*) διευθυντὴς τῆς δερματολογικῆς κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ντύσσελντορφ, ὁ Μόζαρτ εἶχεν ἀ π ο δ ε δ ε ι γ μ έ ν ω ς ὑποστῆ δύο β α ρ ε ί α ς προσβολὰς ὀξέος ρευματισμοῦ.

Εἰς ἡλικίαν 6 - 12 ἐτῶν ἔπαθε πολλάκις ἑστιακὰς λοιμώξεις ἐκ τῶν ἀμυγδαλῶν, τῶν ὀδόντων, ὡς καὶ ὀζῶδες ἐρύθημα, κατὰ τὴν ἰδίαν δὲ ταύτην περίοδον ὑπέστη βαρεῖαν λοίμωξιν τυφοειδοῦς πυρετοῦ καὶ εὐφλογίας.

Ἠσθένησεν ὡσαύτως βαρέως κατὰ ταξείδιόν του γενόμενον εἰς Ἰταλίαν εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν, προσβληθεὶς ταὐτοχρόνως ἀπὸ κρυολόγημα. Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν κλινήρης καὶ εἰς τὸ ὠχρὸν δέρμα τοῦ προσώπου του προεβάλ-

(*) Aloys Greither: Ἡ θανάσιμος ἀσθένεια τοῦ Μοζαρτ. Βιβλιογραφικὴ Ἐπιθεώρησις «Roche», Ἔτος 35ον, τεῦχος 8ον, σελ. 49 κ.ἑ. (1967). Ἐκ ταύτης παραλαμβάνομεν καὶ τὰ ὡς ἄνω συμπεράσματά του.

λοντο ἐντονώτερον αἱ οὐλαὶ τῆς εὐφλογίας. Κατὰ τὴν διαμονήν του εἰς Βιένννην ἐνεφάνιζε πρόσωπον οἰδαλέον.

Εἰς τὰ τῆς νόσου του προσετέθη βραδύτερον παροδικῶς καὶ ἐπιπλοκὴ πυελοκυστίτιδος, συνοδευομένη ὑπὸ κωλικῶν, οὓς ἀπέδωκεν ὁ ἴδιος εἰς τὸν στόμαχον. Κεφαλαλγία, ναυτία, ἔμετοι καὶ ἀϋπνία τὸν ἀπησχόλουν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Καὶ ὁ Γκρέϊθερ συμπεραίνει εἰς τὸ ἄρθρον του: «Θεωρεῖται βέβαιον ὅτι ὁ νεαρὸς Μόζαρτ, κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας ταύτας λοιμώξεις σπανίως ἀνέρρωσε πλήρως. Αἱ μεγάλαι ταλαιπωρίαι τῶν συνεχῶν καλλιτεχνικῶν ταξιδίων κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν, ὑπὸ δυσμενεῖς καιρικὰς συνθήκας καὶ αἱ συχναὶ διαμοναί, εἰς μὴ θερμαινομένους χώρους, ηὐνόησαν λοιμώξεις βραδείας ἐξελίξεως διὰ στρεπτοκόκκων αἱ ὁποῖαι, ἐν τούτοις, δὲν ἀφεώρων εἰς τὴν καρδίαν. Ἡ εἰς ἡμᾶς γνωστὴ γενομένη συμπτωματολογία κατευθύνει ἀλλαχοῦ τὴν σκέψιν μας».

Ἡ κλεὶς πρὸς κατανόησιν τῆς χρονίας νόσου τοῦ Μόζαρτ πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν περίοδον τοῦ πρώτου ταξιδίου του εἰς Ἰταλίαν, τὸ ὁποῖον ἐπεχείρησε μετὰ τοῦ πατρός του κατὰ Δεκέμβριον 1769 μέχρι Μαρτίου 1771, κατόπιν βαρείας ἀσθενείας, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι γνωστὸν ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ παροξύνσεως τῆς ρευματοπαθείας του ἢ περὶ ἐκδηλώσεως τῆς νεφρικῆς του παθήσεως. Εἰς τὴν Ἰταλίαν συνήντησεν ἀπροόπτως ψυχρὸν χειμῶνα καὶ προσεβλήθη ἀπὸ κρυολογήματα. Ὁ 14ετὴς Μόζαρτ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ταξειδίου ὑποφέρει ἀπό... ἀνορεξίαν, εἶναι ἀδιάφορος, ἀπαθής, κατέχεται συνεχῶς ἀπὸ αἴσθημα κοπώσεως καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῶν Ἰταλικῶν «πόλεων ὕπνου». Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἶναι ἐπὶ μακρὸν κλινήρης καὶ εἰς τὸ ὠχρὸν δέρμα τοῦ προσώπου του προβάλλουν ἐντονώτεραι αἱ οὐλαὶ τῆς εὐφλογίας. Ὅλα τὰ συμπτώματα ταῦτα μαρτυροῦν, ὅτι ὁ Μόζαρτ μετέβη εἰς Ἰταλίαν πάσχων ἐκ μὴ τελείως ἰαθείσης, ὑποξείας, σπειραματονεφρίτιδος, ἐκ τῆς ὁποίας ὑπέφερε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ταξειδίου του. Τὰ κρυοπαγήματα ὑποδηλοῦν τὰς ἀρχομένας καὶ εἰς ἀγγειόσπασμον ὀφειλομένας ἀγγειακὰς βλάβας. Δὲν εἶναιγνωστόν, ἐὰν κατὰ τὴν φάσιν ταύτην τῆς νόσου του ὑφίστατο πολυουρία καὶ ἰσοσθενουρία. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διαμονῆς του ἐν Βιέννῃ τὸ οἰδαλέον πρόσωπον τοῦ Μόζαρτ εἶναι ἐμφανὲς ἐπὶ τῆς εἰκόνος τοῦ ζωγράφου Γιόζεφ Λάνγκε (1782), πλέον ἔκδηλον εἰς τὸ σχέδιον τῆς Δωροθέας Στὸκ (1789) καὶ σαφέστερον εἰς τὴν εἰκόνα παστέλ, τὴν ὁποίαν ἐφιλοτέχνησεν ἄγνωστος ζωγράφος τῆς ἰδίας ἐποχῆς, καὶ τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψεν ὁ Μπὲρ καὶ ἐδημοσίευσεν ἔγχρωμον εἰς σχετικὴν ἐργασίαν του.

Ἀργότερον προσετέθη εἰς τὴν νεφροσκλήρυνσιν παροδικῶς

καὶ ἐπιπλοκὴ πυελοκυστίτιδος. Συνωδεύετο ἐν μέρει καὶ ὑπὸ κωλικῶν καὶ ἀπεδόθη ἐσφαλμένως ὑπὸ τοῦ Μόζαρτ εἰς τὸν στόμαχον, ἀπὸ τὸν πατέρα του ὅμως ὀρθῶς ἐχαρακτηρίσθη ὡς λοίμωξις τῶν οὐροφόρων ὁδῶν. Τὰ συμπτώματα κεφαλαλγίας, ναυτίας, ἐμέτων καὶ ἀϋπνίας συνώδευσαν τὸν Μόζαρτ καὶ εἰς τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς του ἔτη».

Ὁ ἴδιος ἐπιστήμων, κατόπιν μεθοδικῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν, ἀποκλείων τὴν δηλητηρίασιν τελείως, γράφει:

«Τὰ γνωστὰ εἰς ἡμᾶς συμπτώματα τῆς ἀσθενείας, ἡ ὁποία προϋκάλεσε τὸν θάνατον τοῦ Μόζαρτ, συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς οὐραιμίας, οὐχὶ δὲ ὑπὲρ τῆς ρευματικῆς ἀρθρίτιδος ἢ καρδιοπαθείας τοῦ Μόζαρτ, περιορίζει εἰς ἁπλῆν ὑπόθεσιν τὴν σημασίαν τῆς συχνάκις ἐπαναλαμβανομένης ἀπόψεως περὶ δηλητηριάσεως, ὡς αἰτίας τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου συνθέτου».

Πῶς, λοιπόν, ὁ Μόζαρτ «δὲν εἶχεν ἀσθενήσει» προηγουμένως;

Ἀνεπαρκῆ συμπτώματα δηλητηριάσεως

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ἡ ἐκδοχὴ περὶ δηλητηριάσεως δι' ὑδραργύρου ἀνατρέπεται καὶ ἐκ τῶν παρακολουθούντων ταύτην συμπτωμάτων Διότι, ναὶ μὲν τὰ ἀναφερθέντα συμπτώματα τῆς τελευταίας ἀσθενείας τοῦ Μόζαρτ ὁμοιάζουν μὲ ἐκεῖνα τῆς δηλητηριάσεως, ἀλλὰ ὄχι μὲ πάντα τὰ ἀναγκαῖα συμπτώματα.

Κατὰ δηλητηρίασιν δι' ὑδραργύρου, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ ἡμέτερος καθηγητὴς Ἰωάννης Γεωργιάδης (εἰς τὸν β΄ τόμον τῆς Τοξικολογίας του, σελ. 102 κ.έ.), τὰ πρῶτα συμπτώματα εἶναι κωλικοί, ἀρχικῶς παροδικοὶ καὶ οὐχὶ λίαν ἔντονοι, βαθμηδὸν σφοδροὶ καὶ συνεχεῖς. Ἡ κοιλία μετεωρίζεται καὶ καθίσταται ἅπασα ἀλγεινὴ τῇ πιέσει, ἰδίᾳ κατὰ τὴν φορὰν τοῦ κατιόντος κώλου, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐπέρχεται διάρροια ἔντονος μετὰ κωλικῶν σφοδρῶν καὶ ἀλγεινῶν τεινεσμῶν. Κατὰ ταύτην ἀποβάλλονται ἀρχικῶς χολώδεις, ὕστερον ὀρρώδεις καὶ τέλος αἱματηραὶ βλένναι.

Εἰς πλείστας περιπτώσεις ἐμφανίζονται διαταραχαὶ τοῦ στομάχου καὶ ἔμετοι, οἵτινες δυνατὸν νὰ εἶναι αἱματηροί.

Μίαν ἢ δύο ἡμέρας ἐμφανίζονται τὰ φαινόμενα ἀπὸ τοῦ στόματος (ὑδραργυρικὴ στοματῖτις). Ἄρχεται συνήθως ἀπὸ πτυελισμὸν ἄφθονον, ἰδιάζουσαν γεῦσιν, αἰσθάνεται ὁ ἀσθενὴς ὡς κινουμένους καὶ μέλλοντας νὰ ἀποπέσωσιν τοὺς ὀδόντας.

Κατὰ τὴν χρονίαν δηλητηρίασιν ἐμφανίζεται στοματῖτις, ἀπολήγουσα καὶ εἰς ἀπόπτωσιν τῶν ὀδόντων, καχεξίαν μετὰ πεπτικῶν διαταραχῶν καὶ φαινομένων ἀναιμίας. Τὸ πρόσωπον εἶ-

ναι ὠχρόν, ἀναιμικόν, οἰδηματῶδες, οἱ βλεννογόνοι ἄχροοι, τὸ χρῶμα τοῦ πάσχοντος καθίσταται γαιῶδες· τὰ ἄκρα ἐξοιδαίνονται, εἰς περιπτώσεις δέ τινας παρατηρεῖται καὶ ἀνὰ σάρκα ἵδρως· ἡ καρδία παρουσιάζει συχνότατα παλμοὺς καὶ φύσημα, ἐνίοτε δὲ οἱ πάσχοντες καταλαμβάνονται ὑπὸ λιποθυμιῶν. Ἀκολούθως ὅμως, προϊούσης τῆς ἀναιμίας, αἱ πεπτικαὶ διαταραχαὶ ἐπιδεινοῦνται, ἐπέρχεται αἴσθημα ἀηδίας, ἀνορεξία καὶ ἀποστροφὴ πρὸς πᾶσαν τροφήν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὰς ἀζωτούχους τοιαύτας, ἐπίσης δὲ ἔμετος συχνός, δίψα ἀκόρεστος καὶ διάρροια διαλείπουσα ἢ συνεχής. Ὡς ἐκ τῶν διαταραχῶν τούτων καὶ τῆς ἀναιμίας, αἱ δυνάμεις μειοῦνται· οἱ ἄρρωστοι εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς πᾶσαν ἔντονον ἐργασίαν· κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς καταβολῆς ἐνίοτε ἕτεραι διαταραχαὶ ἐπιπροστίθενται, εἰσὶν δὲ αὗται φλεγμοναὶ τοῦ δέρματος καὶ ποικίλα ἐξανθήματα.

Ἐμφανίζονται ὡσαύτως διαταραχαὶ ἀπὸ τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ δὴ διαταραχαὶ τῆς διανοίας, τρόμος καὶ παραλύσεις.

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαταραχὰς τῆς διανοίας καὶ τὰς ἐλαφροτέρας μορφὰς τῆς ὑδραργυριάσεως, οἱ πάσχοντες παρουσιάζουν διανοητικὴν διέγερσιν μεγάλην, συγκινοῦνται εὐκόλως, ὀργίζονται, κλαίουσιν ἢ λυποῦνται, εἰς βαρυτέρας ὅμως μορφὰς ἐπέρχεται κατάπτωσις τῆς διανοίας ἄνευ παραληρήματος, καθιστῶσα τούτους ἀνικάνους πρὸς πᾶσαν διανοητικὴν ἐργασίαν καὶ ἀμνήμονας· σπανίως ὅλως παρατηροῦνται ἐπιληπτοειδεῖς παροξυσμοί, ἐπιφέροντες τὴν πτῶσιν τοῦ πάσχοντος, κλονικοὺς σπασμοὺς τοῦ προσώπου καὶ τῶν ἄκρων.

Τοιαῦτα ὅμως συμπτώματα οὐδόλως παρετηρήθησαν κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ Μότσαρτ. Δὲν ὑπάρχει ἀμφισβήτησις ὅτι τινὰ μόνον ἐκ τῶν συμπτωμάτων συμπίπτουν πρὸς τὰ ἐκ δηλητηριάσεως προκαλούμενα, ἐλλείπουν ὅμως τὰ πλεῖστα, σαφῶς διαπιστούμενα, θορυβώδη καὶ ἀξιοπρόσεκτα, εἰς τρόπον ὥστε τὰ παρατηρηθέντα συμπτώματα δὲν ἐπαρκοῦν ἵνα ἀχθῇ τις εἰς συμπέρασμα περὶ δηλητηριάσεως.

Δηλητηρίασις: Μία φαντασίωσις

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ οἱ θεράποντες ἰατροί, ναὶ μὲν διεφώνησαν ὡς πρὸς τὴν βασικὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου, ἐν τούτοις κανεὶς δὲν διέγνωσε δηλητηρίασιν, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἐνηργήθη νεκροψία, ὄχι τὰ δῆθεν «συμπτώματα ἀποσυνθέσεως».

Τὴν ἄποψιν περὶ φυσιολογικοῦ θανάτου ἐδέχθη, λίαν προσφάτως, καὶ τὸ Φαρμακολογικὸν καὶ Τοξικολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῆς Πράγας. Εἰς τηλεγράφημα, δημοσιευθὲν καὶ εἰς τὸν ἑλλη-

νικὸν τύπον, κατ᾽ Αὔγουστον τοῦ 1967, ἀνεφέρετο καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ περὶ δηλητηριάσεως ἐκδοχὴ ἀποκρούεται κατηγορηματικῶς ἀπὸ τὸ φαρμακολογικὸν καὶ τοξικολογικὸν ἰνστιτοῦτον τῆς Πράγας. Ἐπὶ τέσσαρα ὁλόκληρα χρόνια οἱ θαυμασταὶ τοῦ μεγάλου συνθέτου ἀνεζήτησαν μὲ πεῖσμα νὰ ἀνακαλύψουν τὸ παραμικρὸν ἴχνος, τὸ ὁποῖον θ᾽ ἀπεδείκνυεν ὅτι ὁ Μόζαρτ εἶχε δηλητηριασθῆ. Ἐξ ἄλλου, καὶ ἀπὸ τὴν ὅλην ἀλληλογραφίαν τῆς οἰκογενείας Μόζαρτ, τὴν ὁποίαν ἐμελέτησαν, οὐδὲν σχετικὸν διατυπώνεται, ἔστω καὶ ὡς ὑπόνοια».

Ἀπομένει νὰ σταθμισθῆ ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἰδίου τοῦ Μόζαρτ, ὅτι εἶχε δηλητηριασθῆ ἀπὸ ἐχθρόν του. Ἀλλά, ἀπὸ τὰς βιογραφίας τοῦ Μόζαρτ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ μέγας καλλιτέχνης ὑπέφερεν ἀπὸ φαντασιώσεις, ἕνεκα τῆς νόσου του, ἐνισχυμένας καὶ ἀπὸ τὰς ἀντιξοότητας τῆς ζωῆς του. Ἦτο φυσικὸν ἡ νοσηρὰ αὐτὴ ἐντύπωσις νὰ «κάμη τὸν δρόμον της», νὰ ἀναγραφῆ εἰς περιοδικά, νὰ ἀποτελέση θέμα μελοδράματος. Ἀλλά, δὲν ἀντέχει εἰς σοβαρὰν ἐξέτασιν. Καὶ αὐτή, ἄλλως τε, ἡ προβαλλομένη «ὁμολογία» τοῦ Σαλιέρι εἶναι μυθικὸν περιστατικόν.

Διὰ τίνα λόγον, πράγματι, ὁ Σαλιέρι νὰ θελήση νὰ δηλητηριάση τὸν Μόζαρτ; Τόσον ἀπὸ ἐπαγγελματικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ οἰκονομικῆς πλευρᾶς ἦτο εἰς πολὺ καλυτέραν θέσιν ἀπὸ τὸν Μόζαρτ. Δὲν εἶχε νὰ τοῦ ζηλέψει τίποτε.

Ὁ κ. Λοῦρος περὶ «Μαγεμένου Αὐλοῦ»

Καὶ ὁ Τεκτονισμός,

Ἂς ἔλθωμεν καὶ εἰς τὸ θέμα αὐτό. Καὶ ἂς ἴδωμεν τί ἀναφέρει εἰς τὸ ἔργον του ὁ κ. Καθηγητὴς σχετικῶς. Ἰδού, ἐν περιλήψει:

1.— «Ὁ Γκεόργκ Φρήντριχ Ντάουμερ, ποιητὴς καὶ φιλόσοφος, εἶναι ὁ πρῶτος, ποὺ ὑπέδειξε πὼς ὁ ἀπρόοπτος θάνατος τοῦ Μόζαρτ δὲν ἀποκλείεται νὰ σχετίζεται μὲ τὸν τεκτονισμό. Στὸ περιοδικὸ τῆς Βιέννης «Aus der Mansarde» στὰ 1861, ἀναφέρει καὶ τὴν πληροφορία αὐτὴ τὴν ἐπιβεβαιώνει ἡ χήρα Μόζαρτ ποὺ ἔχει ξαναπαντρευθεῖ, πὼς ὁ ἄνδρας της μελετοῦσε νὰ ἱδρύση μιὰ δική του τεκτονικὴ στοά. Συμπίπτει ἐπίσης τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Λεοπόλδος ὁ Β´ ποὺ δὲν συμπαθοῦσε τὸν τεκτονισμὸ εἶχε προβλέψει νὰ ἱδρύσει μιὰ στοὰ κατευθυνόμενη ἀπὸ τὸν ἴδιο, καὶ ὅπου θὰ μποροῦσε νὰ ἐλέγχει καὶ νὰ κατασκοπεύει τὴν δράση της».

2.— «Ἐδῶ ἔρχεται νὰ προστεθῆ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ «Μαγεμένος Αὐλὸς» ποὺ συμπληρώθηκε ὅταν ἄρχισαν νὰ παρουσιάζονται τὰ παθολογικὰ συμπτώματα τοῦ Μόζαρτ, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1791,

δηλαδὴ 6 μῆνες πρὶν πεθάνει, παρουσιάζει τεκτονικὰ στοιχεῖα... Στὸ ἐξώφυλλο τοῦ πρώτου κειμένου τοῦ «Μαγεμένου Αὐλοῦ» ἀπεικονίζονται πολλὰ συνθηματικὰ τεκτονικὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὸν ὑδράργυρο ποὺ στὴν τεκτονικὴ γλῶσσα χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν βαθμὸ 8. Στὴν παρτιτοῦρα, ἐξ ἄλλου, ὁ ἰατρὸς Ντήτερ Κέρνερ παρατηρεῖ ὅτι ἐπικρατεῖ ὁ ἀριθμὸς 8, δηλαδὴ ὁ ὑδράργυρος, πού, ὅπως εἴπαμε, δὲν ἀποκλείεται γιὰ τὴν δηλητηρίαση τοῦ Μότσαρτ. Καί, πραγματικά, ὁ Σαράστρο ἔχει 8 σκηνές, 8 εἶναι τὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου στὸ πρῶτο πρόγραμμα, 8 φορὲς τραγουδεῖ ὁ Ταμίνο καὶ σὲ 8 σκηνὲς παρουσιάζονται χορωδίες».

3.— «Ὁ Μότσαρτ, σιγὰ - σιγὰ ὅλο καὶ πικραίνεται, ὥστε στὰ τριάντα χρόνια του, ἀπὸ γλυκύτατος ποὺ ἦταν, ἀρχίζει νὰ γίνεται δυσάρεστος καὶ ἐπιθετικός...

»Ἀπὸ τότε περίπου συμπίπτει ἡ τεκτονικὴ δράση του ποὺ τὸν ὁδηγεῖ στὴν εἰρωνευτικὴ διάθεση περιεχομένη στὸν «Μαγεμένο Αὐλό». Ἡ πικρία του γιὰ τὴν ἀνικανοποίητη οἰκογενειακή του ζωὴ καὶ τὴν ἔντονη φιλοδοξία του, βρίσκουν ἴσως κάποια ἀντιδραστικὴ διέξοδο, ποὺ τροφοδοτεῖται καὶ ἀπὸ τὸ κυοφορούμενο ἐπαναστατικὸ κλίμα ποὺ δημιουργεῖται στὴν Γαλλία ἀπὸ τοὺς ἐγκυκλοπαιδιστὰς καὶ τὰ λάθη τῆς φεουδαρχίας.

»Ἂν ὑπάρχη ἐκλαϊκευτικὴ πρόθεση ἐμπαιγμοῦ τοῦ τεκτονισμοῦ συμπίπτει καὶ μὲ ὅτι τὸ κείμενο τοῦ «Μαγεμένου Αὐλοῦ» γράφτηκε Γερμανικὰ γιὰ νὰ τὸ καταλαβαίνουν ὅλοι καὶ ὄχι Ἰταλικὰ ὅπως ἦταν ἡ συνήθεια.»

Τὸ βιολὶ τοῦ Μότσαρτ.

4.— «Ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τὶς παρατηρήσεις καὶ εἰκασίες προκύπτει τὸ ἐρωτηματικὸ συμπέρασμα μήπως ὁ τεκτονισμὸς ὑπῆρξε ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς τῆς δηλητηριάσεως τοῦ Μόζαρτ σὰν ἐκδίκηση γιὰ τὴν τεκτονικὴ ἀπιστία του. Ὁ ἴδιος ἔλεγε πρὶν πεθάνει πὼς δεχόνταν ἕνα ἐπισκέπτη ντυμένο στὰ σταχτιά, ποὺ ἐπέμενε νὰ τοῦ παραγγέλνει μιὰ λειτουργία γιὰ τὴν ψυχή του. Σταχτὶ ὅμως εἶναι καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ὑδραργύρου!»

Μολονότι ἡ ἀνυπαρξία δηλητηριάσεως θέτει τέλος εἰς πᾶσαν εἰκασίαν, ὡς ἄνευ ἀντικειμένου, δὲν κρίνομεν ἄσκοπον ν' ἀσχοληθῶμεν μὲ τὰ «στοιχεῖα», τὰ ὁποῖα ὁ κ. Καθηγητὴς ἠρύσθη ἐκ τρίτων καὶ ἀνεξελέγκτως τὰ μετέφερε παρ' ἡμῖν, διὰ νὰ καταφανῆ καὶ τούτων ἡ ἐλαφρότης.

«Ἀστυνομικαὶ» φαντασιοπληξίαι

Τὰ περὶ τὸν θάνατον τοῦ Μόζαρτ, εἶπεν ὁ κ. Καθηγητής, «συνιστοῦν μιὰ ἀστυνομικὴ δικογραφία». Ἀλλά, ὡς φαίνεται, ὁ ἴδιος ἐζήλωσε δόξαν ἀστυνομικοῦ συγγραφέως. Προσέξατε: Ἐπειδὴ ὁ Μόζαρτ ἀπεκάλυψεν (εἰς τό... ἐξώφυλλον τοῦ «Μαγεμένου Αὐλοῦ»!) «συνθηματικὰ στοιχεῖα τοῦ ὑδραργύρου», καί, ἐπὶ πλέον, εἰς τὸ κείμενον τοῦ ἔργου ἔβαλε τοὺς ἠθοποιοὺς ὀκτὼ φορὰς καὶ τὴν χορῳδίαν νὰ τραγουδᾶ ὀκτὼ φοράς, ὁ Τεκτονισμὸς ἀπεφάσισε τήν... δολοφονίαν του. Καὶ δὴ μὲ ὑδράργυρον! Καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς ἔστειλε κάποιον μυστηριώδη ἐπισκέπτην, ντυμένον στὸ χρῶμα τοῦ ὑδραργύρου, σταχτί!

Δὲν ἀνέφερε μόνον ἐὰν καὶ τὸ ἀμάξι, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκινήθη ὁ μυστηριώδης ἄνθρωπος ἦτο σταχτί, ἐὰν καὶ τὰ ἄλογα ἦσαν σταχτιὰ (ἢ μήπως πράσινα)...

Ἂς ἔλθωμεν εἰς τὰ βεβαιωμένα γεγονότα: Κατὰ τὸν Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον τοῦ 1791, ὁ Μόζαρτ, ἀπερίσπαστος ἀπὸ τὴν ἀπουσίαν τῆς συζύγου του καὶ ἀπομονωμένος ἀπὸ τὸν Σικανέντερ (τὸν διασκευαστὴν τοῦ λιμπρέττου τοῦ «Μαγεμένου Αὐλοῦ» καὶ θιασάρχην, ἐπίσης δὲ τέκτονα) γράφει τὴν μουσικὴν τοῦ ἔργου. Σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὴν περαίωσιν τοῦ ἔργου, ὁ Μόζαρτ δέχεται τὴν ἐπίσκεψιν ἑνὸς ἀγνώστου, κομιστοῦ ἀνωνύμου παραγγελίας διὰ νὰ συνθέση ἕνα Ρ έ κ β ι ε μ διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐντολοδόχου του, τὸν ὁποῖον τοῦ ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ κατονομάση, ὡς εἶπεν ὁ ἐπισκέπτης. Ὁ Μόζαρτ δέχεται τὴν παραγγελίαν λίαν εὐχαρίστως, ὄχι μόνον διότι τοῦ προκατεβλήθη ἀξιόλογος ἀμοιβή, ἀλλὰ καὶ διότι ἤθελε νὰ δείξη τὴν τέχνην του, τί μποροῦσε νὰ ἐπιτύχη εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στύλ, τώρα ποὺ ὁ αὐτοκράτωρ Λεοπόλδος Β΄ εἶχεν ἐπαναφέρει τὰς καταργηθεῖσας ἀπὸ τὸν Ἰωσὴφ ἐκκλησιαστικὰς ὀρχήστρας.

Ἡ ὄπερα «Μαγεμένος Αὐλὸς» ἐπαίχθη διὰ πρώτην φορὰν τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου 1791. Τότε, λογικῶς, θὰ ἔπρεπε οἱ Τέκτονες νὰ πληροφορηθοῦν περὶ τῆς «ἀποκαλύψεως μυστικῶν» ἢ περὶ «τάσεως ἐμπαιγμοῦ» καὶ ν' ἀπεφάσιζαν τὴν δηλητηρίασιν. Ἀλλά, θὰ ἐχάνετο ὁ πομπώδης «ἄγνωστος μὲ τὰ σταχτιά», ὁ ὁποῖος, ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὸν Μόζαρτ, ἄρα εἶχε δώσει καὶ τὸ δηλητήριον. Πῶς, ὅμως, ἀποφασίζεται τιμωρία δι' ἓν ἀδίκημα... μὴ πραχθὲν εἰσέτι; Ἀφοῦ τὴν στιγμὴν ποὺ γίνεται ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ἀγνώστου καὶ ἡ ἔναρξις δηλητηριάσεως δὲν εἶχε γίνει οὔτε μία πρόβα τοῦ ἔργου; Πῶς συμβιβάζονται αὐτά;

Ἀλλὰ ὁ κ. Καθηγητὴς δὲν ἔκρινε σκόπιμον νὰ σκεφθῆ ὅτι (ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα παράλογα, περὶ τῶν ὁποίων ἐν συνεχείᾳ) ἦτο ἀκατανόητον νὰ συμβῆ αὐτὸ ὅπερ ἰσχυρίζεται δηλ. ὅτι ὁ «Μαγεμένος Αὐλὸς» συμπληρώθηκε «ὅταν ἄρχισαν νὰ παρουσιάζωνται τὰ παθολογικὰ συμπτώματα τοῦ Μόζαρτ, ἕξη μῆνες πρὸ τοῦ θανάτου του».

Διὰ νὰ στηριχθῆ ἡ ἐκδοχὴ τῆς δι' ὑδραργύρου δηλητηριάριάσεως, ἔπρεπε νὰ ἔχη ἀρχίσει ἓξ μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μόζαρτ. Καὶ ἀδιστάκτως ὑποστηρίζεται ὅτι συντελεῖται μία δηλητηρίασις, μὲ τοιαύτην δὲ σκηνοθεσίαν, πρὶν κἂν συμβοῦν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα, ὑποτίθεται, ἔκαμαν τοὺς Τέκτονας ν' ἀποφασίσουν τὴν «πρᾶξιν» των.

Ἔτσι ἐφευρέθησαν τὰ παραμύθια —ἀνώτερα ἐκείνων τῆς Χαλιμᾶς— περὶ συμβόλων τοῦ ὑδραργύρου καὶ περὶ ὀκτάκις ἐμφανίσεως πρωταγωνιστῶν καὶ χορωδιῶν, διὰ τὰ ὁποῖα, μὴ ἐπιτρεπομένης σοβαρᾶς συζητήσεως, ἀρκεῖ μειδίαμα οἴκτου...

Ὁ δῆθεν ἄγνωστος «μὲ τὰ σταχτιὰ»

Ἐξ ἄλλου, ὅμως, θλιβερὰς σκέψεις προκαλεῖ ἡ κατὰ τὴν ἐποχήν μας περιβολὴ διὰ μυστηρίου (πράγματι ἀνυπάρκτου) τῆς ἐπισκέψεως τοῦ ἀγνώστου εἰς τὸν Μόζαρτ διὰ τὴν παραγγελίαν τῆς ἐπιμνημοσύνου ἀκολουθίας.

Ὁ ἴδιος ὁ Μόζαρτ, λόγῳ τῆς ἀσθενείας του, ἔτεινε νὰ θεωρήση τὸν ἐπισκέπτην του ὡς «ἀγγελιαφόρον τοῦ ἄλλου κόσμου», εἰς τὸν ὁποῖον ἐπρόκειτο συντόμως νὰ μεταβῆ καὶ οὗτος.

Τὴν 7ην Σεπτεμβρίου γράφει εἰς τὸν λιμπρεττίσταν Λορέντσο ντὰ Πόντε: «Τὸ πνεῦμα μου εἶναι ἄρρωστο, ταραγμένο, καὶ δὲν μπορῶ νὰ διώξω ἀπὸ τὰ μάτια μου τὴν εἰκόνα αὐτοῦ τοῦ ξένου. Τὸν βλέπω πάντα μπροστά μου, μὲ καταδυναστεύει καὶ μὲ σπρώχνει ἀδυσώπητα πρὸς τὴν ἐργασίαν. Ρίχνομαι στὴ δουλειά, διότι τὸ νὰ συνθέτω μοῦ εἶναι ὀλιγώτερο βαρὺ ἀπὸ τὸ νὰ μένω ἀργός. Ἐξ ἄλλου, πραγματικὰ δὲν ἔχω πλέον λόγον νὰ στενο-

χωροῦμαι. Τὸ αἰσθάνομαι καί, δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλην ἀπόδειξιν. Ἡ ὥρα σημαίνει. Πρόκειται νὰ πεθάνω. Ἔχω τερματίσει, προτοῦ νὰ δρέψω τοὺς καρποὺς τοῦ ταλέντου μου. Γράφω τώρα τὴν ἰδικήν μου νεκρώσιμον ἀκολουθίαν».

Ὁ Μόζαρτ ἦτο δικαιολογημένος νὰ βλέπη τὸν ἄγνωστον ξένον ὡς ὑλοποιημένον ὂν τοῦ ὑπερπέραν. Αὐτὴ ἦτο ἡ ψυχική του κατάστασις. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἂς ἐνθυμηθῶμεν καὶ τὰς ἄλλας φαντασιώσεις του περὶ δηλητηριάσεώς του ἀπὸ ἐχθρόν τινα...

Ἀλλὰ ὁ κ. Καθηγητὴς δικαιολογεῖται ἐμφανίζων τὸν «ἄνθρωπον μὲ τὰ σταχτιὰ» ὡς ὄργανον δολοφόνων;

Τὸν περιγράφει ὡς ἄγνωστον. Ἐνῶ εἶναι πασίγνωστος. Ἦτο ὁ Ἄντον Λάϊτγκεμπ, θεράπων τοῦ κόμητος Φράντς βὸν Βάλσεγκ, ἐρασιτέχνου μουσικοῦ, μὴ διαθέτοντος ἀξιόλογον ταλέντον, ἀλλὰ ἀρκετὴν συναίσθησιν τῆς ἀδυναμίας του καὶ ἀρκετὸν χρῆμα διὰ νὰ ἀγοράζη συνθέσεις ἄλλων καὶ νὰ τὰς ἐμφανίζη ὡς ἰδικάς του. Ἰδοὺ ὁλόκληρον τὸ «μυστήριον» τῆς ὑπὸ αὐστηρὰν ἐχεμύθειαν παραγγελίας τοῦ Ρέκβιεμ, τὸ ὁποῖον προωρίζετο νὰ παιχθῆ εἰς μνήμην τῆς προσφάτως, τότε, θανούσης συζύγου του, ὅπως καὶ συνέβη. Ἀλλά, ἔκαμε τὸ λάθος ὁ ὑπηρέτης τοῦ κόμητος νὰ φορέση σταχτιὰ —καὶ ἀφοῦ σταχτὶ εἶναι τὸ χρῶμα τοῦ ὑδραργύρου— νὰ ἐρεθίση τὴν ἀστυνομικὴν φαντασίαν τοῦ κ. Καθηγητοῦ.

Ὁμοίας ποιότητος εἶναι καὶ οἱ λοιποὶ ἰσχυρισμοί, τοὺς ὁποίους ὁ κ. Καθηγητὴς ἔκρινε πρέπον καὶ σοβαρὸν νὰ εἰσαγάγη ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ «Μαγεμένος Αὐλὸς» ὕμνος

Τὸ ἐὰν ὁ Μόζαρτ ἐμελέτα τὴν ἵδρυσιν νέας στοᾶς (ἂν καὶ τοῦτο οὐδόλως προκύπτει) δὲν θ' ἀπετέλει ἔγκλημα τιμωρητέον διὰ θανάτου! Ὡς πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι καὶ ὁ Λεοπόλδος Β΄ ἐσχεδίαζε τὴν ἵδρυσιν στοᾶς «διὰ νὰ κατασκοπεύη τὸν Τεκτονισμόν», οὗτος, ἁπλῶς, προδίδει ἄγνοιαν τῆς Τεκτονικῆς διαρθρώσεως. Ἄλλως τε, ὁ Λεοπόλδος δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι διέκειτο ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Τεκτονισμόν. Ἂν καὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ ἦτο Τέκτων, πάντως ἦτο Ροδόσταυρος καὶ εἶχε τάσεις μυστικιστικάς, ἄρα διέκειτο φιλικῶς καὶ πρὸς τὸν Τεκτονισμόν.

Ἀλλὰ τὸ τερατωδέστερον ὅλων εἶναι τὸ ὑποστηριζόμενον ὅτι ὁ «Μαγεμένος Αὐλὸς» περιεῖχε «εἰρωνευτικὴ διάθεση» καὶ ἀπέβλεπε εἰς «ἐμπαιγμὸν» τοῦ Τεκτονισμοῦ. Τόση ἄγνοια!

Ὁ «Μαγεμένος Αὐλὸς» εἶναι γενικῶς ἀνεγνωρισμένος ὡς ἔργον, ὅπερ τιμᾷ, ἐξυψώνει καὶ δοξάζει τὸν Τεκτονισμόν. Διὰ

τοῦτο καὶ ὁ Μόζαρτ περιεβλήθη, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τῶν Τεκτόνων, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ τὸν δοξάζουν. Τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὁ Μόζαρτ συνέθεσεν εἰδικῶς διὰ τὰς τεκτονικὰς ἐργασίας ἐξακολουθοῦν πάντοτε καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον νὰ μεταρσιώνουν τοὺς μετέχοντας τῶν στοῶν εἰς ὑψηλοτέρας σφαίρας.

Τερατώδης εἶναι καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ὁ Μόζαρτ προσῆλθεν εἰς τὸν Τεκτονισμὸν ὠθούμενος ἀπὸ οἰκογενειακὰς δοκιμασίας καὶ φιλοδοξίαν. Εἶναι ὕβρις ἀπαράδεκτος.

Εὑρισκόμεθα εἰς τὸν 18ον αἰῶνα. Ὁ Τεκτονισμὸς τελεῖ ὑπὸ πλήρη ἀνάπτυξιν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ρωσσίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν μεμακρυσμένην Ἀμερικήν, τὰ σημαντικώτερα τῶν προοδευτικῶν πνευμάτων πυκνώνουν τὰς στήλας τῶν Στοῶν του. Βασιλεῖς, πρίγκιπες, σοφοί, ἄνθρωποι τῶν Μουσῶν, λάτραι γενικῶς, σπεύδουν νὰ προσέλθουν εἰς αὐτάς.

Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὰς ἄλλας περιοχάς, ἀλλὰ μόνον μὲ ἐκείνας, αἵτινες συνεδέθησαν μὲ τὴν ζωὴν τοῦ Μόζαρτ. Ὁ Λέσσιγκ, ὁ Βίλαντ, ὁ Φρειδερῖκος ὁ Μέγας, ὁ Γκαῖτε, ὁ Χάϋδν, κοσμοῦν τὰς στοὰς τῶν Τεκτόνων. Εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ δὴ τὴν Βιέννην, ὑπῆρχε τότε μία σειρὰ διακεκριμένων τεκτόνων, πολλοὶ τῶν ὁποίων προήρχοντο ἐκ τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως καὶ ἕτεροι ἐξ ἐκείνης τῶν ἀνθρώπων τοῦ πνεύματος.

Καὶ αὐτοί, μήπως ἔγιναν Τέκτονες διὰ λόγους οἰκογενειακοὺς ἢ φιλοδοξίας ἕνεκεν; Ὅσον διὰ τὸν Μόζαρτ, εἶναι γνωστόν, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν του, ὅτι πνευματικὸν ὑπῆρξε τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ βαθυτάτην ἐπίδρασιν ἔσχεν εἰς τὸν πνευματικόν του κόσμον ἡ μύησις εἰς τὸν Τεκτονισμόν, λαβοῦσα χώραν τὴν 14ην Δεκεμβρίου τοῦ 1784.

Ἡ τελευταία Τεκτονικὴ καντάτα

Τὰ τεκτονικὰ ἀρχεῖα μαρτυροῦν περὶ τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ Μόζαρτ εἰς τὸν Τεκτονισμόν, περὶ τῆς τακτικῆς παρακολουθήσεως τῶν ἐργασιῶν καὶ τῆς συμβολῆς του εἰς αὐτάς.

Ἡ τελευταία σύνθεσίς του, μὲ τεκτονικὸν θέμα, ἦτο ἡ «μικρὴ καντάτα». Τὴν ἐτελείωσε τὴν 15ην Νοεμβρίου 1791, εἴκοσιν ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐπὶ τῇ ἐγκαθιδρύσει τοῦ νέου ναοῦ τῆς μητρός του Στοᾶς.

Ἦτο καλλίτερον τότε εἰς τὴν ὑγείαν του καὶ μετέβη εἰς τὴν Στοάν, διὰ τὴν πρώτην ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου.

Ἔφυγε κατενθουσιασμένος ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις τῶν ἀδελφῶν, εἰπὼν χαρακτηριστικῶς εἰς τὴν σύζυγόν του, ὅτι «ἔκαναν

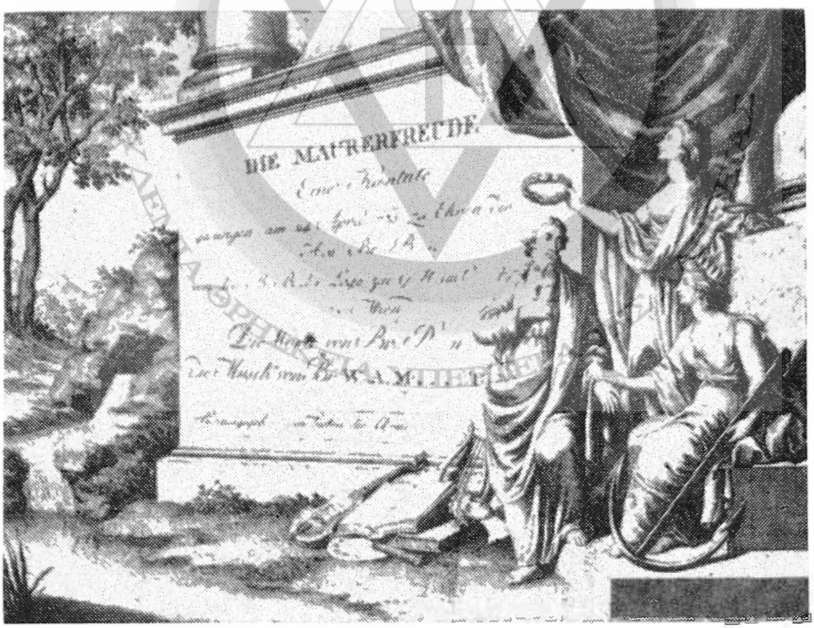
σὰν τρελλοὶ ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸν» καὶ ὅτι ὁ ἴδιος, ἂν δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ἔγραψεν ἄλλα ἔργα καλύτερα, θὰ τὸ ἐθεώρει ὡς τὸ καλύτερον ὅλων, κρίνων ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων πρὸς τιμήν του.

Εἰς τὸ πλαίσιον αὐτῆς τῆς μεγάλης ἀδελφικῆς ἀγάπης Μόζαρτ καὶ Τεκτόνων, ὁ κ. Λοῦρος τοποθετεῖ τήν... δηλητηρίασιν! Καὶ διατὶ οἱ Τέκτονες θὰ ἐπότιζαν δι' ὑδραργύρου τὸν Μόζαρτ; Διότι ἐδόξασε τὸν Τεκτονισμόν; Ἢ διότι ἦτο ὁ πλέον τέλειος καὶ πλέον συνειδητὸς καὶ πιστὸς ἀδελφός, ὅστις παρέσχε καθ' ὅλον του τὸν βίον καὶ μέχρι τῶν τελευταίων του ἡμερῶν, ἁπτὰ καὶ μεγαλειώδη δείγματα τῆς πίστεως καὶ ἀφοσιώσεώς του εἰς τὸν Τεκτονισμόν;

Καὶ διερωτᾶται κανεὶς ἐὰν εἶναι δυνατόν, οἱαδήποτε φαντασία, ἐξ οἱωνδήποτε διαθέσεων καὶ ἐὰν ἐμφορῆται ὁ κατέχων αὐτήν, νὰ συλλάβῃ κακοῦργον καὶ μάλιστα ἑσμὸν κακούργων, τοιαύτης πωρώσεως, ὥστε νὰ διαπράξῃ τοιαύτης ἀπεχθείας δολοφονίαν.

Ἀντίθετος τοποθέτησις οἱουδήποτε, εἶναι ἐπιπολαία ἢ μισαλλόδοξος.

Καταλήγοντες — παραλείποντες δὲ πλείστας ἄλλας ἀνακριβείας τοῦ κ. Καθηγητοῦ — θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν διατὶ ὁ Σικανέντερ (διότι οὗτος καὶ οὐχὶ ὁ Μόζαρτ ἔγραψε

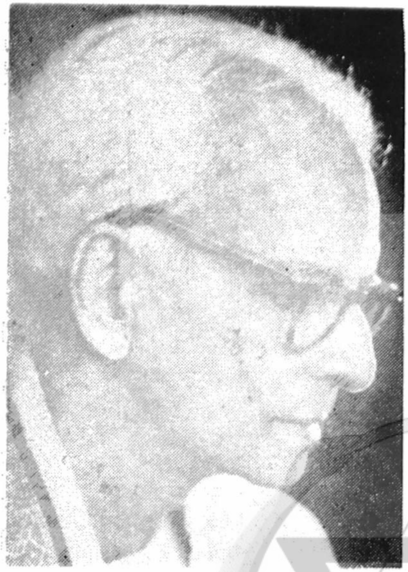
Τὸ ἐξώφυλλον τῆς Τεκτονικῆς Καντάτας.

τὸ λιμπρέττο τοῦ «Μαγεμένου Αὐλοῦ») ἔγραψεν εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν, ἀντὶ τῆς συνήθως τότε χρησιμοποιουμένης εἰς τὰ μελοδράματα ἰταλικῆς. Θὰ μεταφέρωμεν, ἐν πρώτοις, τὴν πληροφορίαν (ἐκ τῆς βιβλιογραφίας περὶ Μόζαρτ) ὅτι ὁ «Μαγεμένος Αὐλὸς» εἶχε γραφῆ καὶ εἰς τὴν ἰταλικήν. Ὅπως, προκειμένου νὰ παιχθῆ εἰς τὴν Πράγαν, ἐγράφη καὶ εἰς τὴντσεχικήν. Πάντως, ἡ πρώτη σειρὰ παραστάσεων ἔγινεν εἰς τὴν γερμανικήν, ἂν καὶ ἡ γλῶσσα αὐτὴ δὲν προσφέρεται τόσον, ὅπως καὶ ἡ ἀγγλική, εἰς τὴν ἀπόδοσιν μελοδραματικῶν ἔργων. Διατί τότε; Ἴσως, διότι ὁ «Μαγεμένος Αὐλὸς» εἶναι ὄπερα διαφορετικοῦ τύπου. Ὑπῆρξε τὸ πρῶτον, ἐνδεχομένως δὲ καὶ τὸ μόνον μουσικὸν ἀριστούργημα τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη εὐθέως «διὰ τὰς μάζας τοῦ λαοῦ». Καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ γραφῆ εἰς τὴν ἐννοουμένην ἀπὸ τὸν λαὸν γλῶσσαν, διὰ νὰ τοῦ μεταφέρη τὸ μήνυμά του. Ὁ «Μαγεμένος Αὐλὸς» δὲν ἦτο μόνον ἔργον ἀποσκοποῦν εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ μυσταγωγικοῦ ἔργου τοῦ Τεκτονισμοῦ, ἀλλὰ καὶ διεπνέετο ἀπὸ πνεῦμα φιλελευθερισμοῦ, μὲ συμβολικὰς προσωποποιήσεις ἐκ τοῦ τότε αὐταρχικοῦ καθεστῶτος τῆς Μαρίας Θηρεσίας κ.λ.π. Ὄχι λοιπὸν διὰ νὰ «ἐμπαίξη» τὸν Τεκτονισμόν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν ἐξυψώση εἰς τὸν λαόν, καὶ νὰ ἐξυψώση καὶ τὸν λαὸν τὸν ἴδιον, ἐχρησιμοποίησεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Μαγεμένου Αὐλοῦ» τὴν γερμανικήν. Ὁ Γκαῖτε, γράφων πρὸς τὸν Ἔκερμαν, συνέκρινε τὸ ἔργον τοῦ Μόζαρτ μὲ τὸν ἰδικόν του Φάουστ καὶ παρετήρει ὅτι τὸ κοινὸν ἀπολαμβάνει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον βλέπει, ἐνῶ ἡ ὑψηλοτέρα ἔννοια συλλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς μεμυημένους.

Οὔτε «ἐμπαιγμὸς» ὅθεν, οὔτε καὶ «ἀποκάλυψις μυστικῶν», διότι ταῦτα φυλάσσονται «εἰς τόπον ἱερὸν καὶ ἀσφαλῆ».

Κατόπιν τούτων, ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι ὁ κ. Καθηγητὴς θὰ συναισθανθῆ ὅτι ἐπλανήθη πολλαπλῶς, ἀσχοληθείς, ὡς ἠσχολήθη, μὲ τὸν Τεκτονισμόν, ὀργάνωσιν περιλαβοῦσαν τὰ ἐξοχώτερα πνεύματα τῆς Ἱστορίας καὶ περιέχουσαν τὰς ὑψηλοτέρας ἠθικὰς ἐννοίας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

Σταυροδρόμι γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΟ ΣΑΛΤΣΜΠΟΥΡΓΚ

Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

Ζοῦμε μιὰ ἐξαιρετικὴ ἐποχὴ τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Ἐνδέχεται νὰ μὴ συνειδητοποιοῦμε πόσο καὶ σὲ τί εἶναι ἐξαιρετική. Ἡ Ἀνθρωπότης ἐπέρασε ἀπὸ μιὰ περίοδο ἀνεπανάληπτων ἀναπτύξεων, ποὺ σχεδὸν ἔφθασαν στὸ κατακόρυφο. Ἀληθινὰ θὰ μποροῦσαμε νὰ χαρακτηρίσωμε τὴν ἐποχή μας ὡς τὸ μεγάλο σταυροδρόμι τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας.

Στὴ Χημεία ὅταν φθάνει ἕνα κρίσιμο σημεῖον, ἡ ποιότης τῆς οὐσίας μεταβάλλεται, ὅπως τὸ νερὸ γίνεται ἀτμὸς ἢ πάγος. Ἀλλὰ ἡ ἀλλαγὴ στὶς ἀνθρώπινες σχέσεις καὶ τὸν πολιτισμὸ πρέπει νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴ νόησι, διότι ἀλλαγὴ προερχόμενη ἀπὸ τυφλὲς δυνάμεις φέρνει μονάχα ἔκρηξι καὶ καταστροφή.

Ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Γῆς, γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, εἶναι πλέον ἀλληλεξαρτητα λόγῳ τῆς ἐπιστημονικῆς τεχνολογίας, ἡ ὁποία βασίζεται σὲ ἀπροσδόκητου φύσεως ἀνακαλύψεις. Ποιὸς θὰ περίμενε ὅτι τόσο τεράστιες δυνάμεις εἶναι κλεισμένες σ' αὐτὸ τὸ ἐλάχιστο πραγματάκι, τὸ ἄτομον; Μὲ τὰ σύγχρονα συγκοινωνιακὰ μέσα ἡ ἀπόστασις καὶ ὁ χρόνος πρακτικὰ ἐκμηδενίσθηκαν, καὶ οἱ λαοὶ τοῦ κόσμου, ἄγνωστοι ἄλλοτε μεταξύ τους, ἔρχονται τώρα εἰς ἐπαφὴν αὐτοὶ καὶ οἱ πολιτισμοί τους. Καὶ μόνον αὐτὸ εἶναι ἕνα γεγονὸς τεραστίας σημασίας. Ἡ ἐπαφὴ μεταξὺ τῶν λαῶν τοῦ κόσμου στὸ πρῶτο της στάδιο ἐσήμαινε κυριαρχία τῶν μὲν καὶ ὑποταγὴ τῶν δέ. Ἦταν ὁ αἰώνας τῆς ἀποικιοκρατίας ὁ ὁποῖος ἔληξε τώ-

ρα στὴν οὐσία. Φθάσαμε βαθμηδὸν σὲ κάποια ἰσορροπία. Στὰ λίγα τελευταῖα χρόνια δημιουργήθηκαν πολλὰ ἀνεξάρτητα κράτη. Παρόμοια ἀλλαγὴ ἐσημειώθη στὶς σχέσεις μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Ἐπίσης μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας. Παντοῦ ἀναπτύσσεται ἡ ἰδέα τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ξεκίνησε μὲ τὰ προκηρυχθέντα ἀπὸ τὴν Γαλλικὴ ἐπανάστασι ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Μιλώντας γιὰ τὴν προχώρησι τῆς ἐλευθερίας, δὲν παραβλέπω τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἀντίθετες τάσεις καὶ ὁλοκληρωτικὰ συστήματα. Ἡ πρόοδος συντελεῖται πάντοτε μὲ ἀντίστασι. Ἀφότου ὅλοι οἱ λαοὶ τοῦ κόσμου καὶ οἱ πολιτισμοί τους συναντήθηκαν, μπήκαμε σὲ περίοδο παγκοσμίου ἐκτάσεως ἀμοιβαίων ἀντιδράσεων, οἱ ὁποῖες συντελοῦνται σὲ ἀτμόσφαιρα σχετικῆς ἰσότητος. Τὸ ἀξιοσημείωτον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐοίωνον στὴ νέα ἐξέλιξι εἶναι ὅτι συντελεῖται πίεσις τῆς Δύσεως ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τῆς Δύσεως στὸ πεδίον τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ περιλαμβάνει τὴν θρησκεία, τὴν σκέψι καὶ τὶς ἄλλες ἀξίες τῆς ἀτομικῆς ζωῆς.

Μία ἀπὸ τὶς συντελούμενες μεταβολὲς στὸν ἀνθρώπινο πολιτισμὸ εἶναι ἡ διάδοσις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως καὶ τὸ ἀποτέλεσμά τους σ' ὅλους τοὺς λαοὺς ἐξ ἴσου. Ἡ ἐπιστήμη ἔχει προχωρήσει μὲ τὴν ἐλευθερία τῆς παρατηρήσεως, τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐπικοινωνίας. Ἤδη ἔχει χτίσει μιὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομὴ γνώσεως γιὰ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιστήμης ἀνέθρεψε τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψεως σ' ὅλα τὰ πεδία. Ἔτσι συναντοῦμε τὴν πολιτικὴ ἐλευθερία, τὴν ἐλευθερία διαπραγματεύσεως τῆς ἐργασίας κ. ο. κ. καὶ βλέπομε στὸν σημερινὸ κόσμο μιὰ τάσι διασπάσεως τῆς παραδόσεως. Ἐλευθερία στὴν κοινὴ ἔννοια σημαίνει παραμερισμὸ τῶν ἀπαγορεύσεων καὶ ἐμποδίων, ἀλλὰ ἂν θέλωμε νὰ ὑπάρξη τάξις πρέπει τὸν ἔξωθεν νόμο νὰ τὸν ἀντικαταστήση ὁ ἔσωθεν νόμος. Γιατὶ δίχως νόμο, χωρὶς κάποια κυβερνῶσα δύναμι, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη τάξις, οὔτε ὁμορφιά, οὔτε νόημα στὴ ζωή.

Κατ' ἀκολουθίαν τίθεται ἕνα βαθὺ ἐρώτημα ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξι κάποιου εἴδους νόμου πίσω ἀπὸ τὸ κάλλος. Μὲ τὴν ἀνάπτυξι καὶ τὴν διάδοσι τῆς ἐπιστήμης ἐπολλαπλασιάσθη ἡ τεχνολογία καὶ πάμπολλα νέα εἴδη ἀναπτύξεως ἔγιναν δυνατά. Γιὰ νὰ δώσω ἕνα παράδειγμα, στὴν ἀρχιτεκτονικὴ σήμερα ὑπάρχουν δυνατότητες ἀνύπαρκτες προηγουμένως. Μποροῦν νὰ σχεδιάσουν ἕνα κτίριο καὶ νὰ χύσουν ὑλικὸ σὲ καλούπια γιὰ μερικὰ τμήματα τοῦ κτιρίου καὶ κατόπιν ἀρχίζει τὸ χτίσιμο. Λόγῳ τῆς ἱκανότητος τῶν μηχανῶν νὰ ἐργάζωνται ἀδιάκοπα, ἡ παραγωγὴ ἐπολλαπλασιάσθη καὶ τὰ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀνθρώπων ἀγαθὰ ηὐξήθησαν εἰς ποικιλίαν καὶ ποσότητα. Ἡ αὐτοματοποίησις αὐξάνει ὁλοένα καὶ περισσότερο τὴν

ἄνεσι τοῦ ἀνθρώπου. Προσκαίρως παρατηρεῖται κάποια ἐξάρθρωσις στὴν ἐργασία, ἀλλὰ νέαι λεωφόροι διανοίγονται γιὰ ἀπασχόλησι καὶ θ' ἀπορροφηθοῦν οἱ προσωρινὰ ἄνεργοι. Σήμερα ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ δὲν ξέρουν τί νὰ κάμουν τὴν ἀνάπαυσί τους καὶ ἔτσι δημιουργεῖται ἕνα πρόβλημα γιὰ τοὺς ἰδίους καὶ τὴν κοινωνία. Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅμως, ὅτι πρόκειται περὶ προσωρινῆς φάσεως, καὶ ὅτι θὰ μελετηθοῦν καὶ ὀργανωθοῦν τρόποι χρησιμοποιήσεως τῆς ἀναπαύσεως. Ὑπάρχουν τέχναι, ἐπαγγέλματα καὶ ἀθλήματα στὰ ὁποῖα ὁ λαὸς μπορεῖ ν' ἀναμιχθῇ καὶ νὰ ὀργανωθῇ ἡ κοινωνία κατὰ τρόπον ὥστε ὁ χρόνος τοῦ λαοῦ νὰ καταναλίσκεται εὐχάριστα καὶ χρήσιμα.

Ὅλη ἡ ὄμορφη τούτη εἰκόνα εἶναι κοντινὰ ἀπέναντί μας. Ὅμως, κοντὰ στὰ πόδια μας χαίνει ἕνα πλατὺ βάραθρο ἐξ αἰτίας τῆς ἐφευρέσεως καὶ συσσωρεύσεως ὅπλων τεραστίας καταστρεπτικῆς δυνάμεως. Ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἐξολόθρευσις εἶναι δυνατὴ στὸν ἄνθρωπο ἂν τὸ θελήσῃ. Τὴν ἐκδοχὴ αὐτὴ πρέπει νὰ τὴν λάβωμε ὑπ' ὄψει μας μαζὶ μὲ τὶς ῥόδινες προοπτικές. Ἐπίσης πρέπει νὰ λάβωμε ὑπ' ὄψει μας τὴν πλήρη ἐξαφάνισι τῆς πίστεως σὲ κάθε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ὑλιστικὲς ἀπολαύσεις καὶ ἐπιδιώξεις. Τίποτε δὲν ὑπάρχει νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἀνθρώπινη καρδιά. Καὶ στὴν ἀγάπη δώσαμε διάφορο νόημα ἀπὸ τὸ περιεχόμενον στὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγίου Παύλου. Ἐξ ἄλλου, παρὰ τὴν ἀνάπτυξι τῶν ἀπολαύσεων καὶ ἀναψυχῆς, διαρκῶς βαρύτερη ἀνία πλακώνει τὴν ζωὴ τοῦ λαοῦ. Ὑπάρχει ἕνα ἀδειανὸ ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ τὸ ἀνικανοποίητο πρὸς τὸ κάθε τι. Ὑπάρχει ἐπίσης μιὰ ἀνησυχία στὸ νοῦ τῶν ἀνθρώπων, σὲ μεγάλο βαθμὸ σωστὴ ἀπελπισία. Ἀπ' αὐτὴ τὴν κατάσταση προῆλθε ὁ λεγόμενος «ὑπαρξισμός», ποὺ διδάσκει ὅτι ὁ καθένας πρέπει νὰ ζῇ στὸ παρὸν ἀκριβῶς καὶ σύμφωνα μὲ τὶς περιστάσεις καὶ ἀντιδράσεις. Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος μετεκινήθη ἀπὸ τὸ ἐνδόμυχο κέντρον, ἀναπτύσσει κάθε λογῆς ἐκκεντρισμούς. Πάνω ἀπὸ ὅλα ὑπάρχει ἡ αὔξησις τῆς κτηνωδίας σ' ὅλον τὸν κόσμο. Τὴν βλέπομε στοὺς πολέμους, στὴν μεταχείρισι τῶν ζώων καὶ τῶν φυλακισμένων, γενικὰ στὴν χαλάρωσι τῶν ἀνθρωπίνων δεσμῶν. Ἡ κατάστασις αὐτὴ ὀφείλεται, κατὰ κάποιο μέτρο, καὶ στὸ σπάσιμο τῆς οἰκογενείας ἀπὸ διάφορες περιστάσεις ἢ ἀνάγκες.

Ὁ ἄνθρωπος ἔτσι ποὺ κατήντησε, ἕνα ἀδύνατο πλάσμα εἰς πεῖσμα τῆς καυχηματικῆς του δυνάμεως καὶ βίας, καὶ ὑπέκυψε στὶς πιέσεις ποὺ ἀνέπτυξε ὁ ἴδιος. Γι' αὐτὸ ἡ μεγίστη ἀνάγκη καὶ τὸ μόνο φάρμακο εἶναι ἀλλαγὴ στὸ ἄτομον.

Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ εἶναι θεμελιώδης, καὶ ἂν ἐπιτευχθῇ, θὰ τὴν ἀκολουθήσουν ὅλες οἱ ἄλλες ἐπιθυμητὲς ἀλλαγὲς εὔκολα καὶ φυσικά. Ἡ ἀλλαγὴ πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ στὴν θεώρησι τῶν πραγμάτων, στὸν προσανατολι-

σμό. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ βρῇ τὴν εὐτυχία ἐντός του. Ἐπιζητεῖ τὴν ἐλευθερία ἀπὸ πολλὰ πράγματα, ἀλλὰ δὲν τὴν πειραματίζεται ὁ ἴδιος. Τὴν ἐλευθερία ποὺ ἀναζητεῖ ἐν σχέσει πρὸς ἐξωτερικὰ πράγματα, ὀφείλει νὰ τὴν βρῇ ἐντός του.

Ἡ διατύπωσις αὐτὴ πρέπει νὰ ἐξετασθῇ πολὺ στενά. Μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ βρῇ τὴν εὐτυχία ἐντός του ἀνεξάρτητα ἀπὸ ὁποιοδήποτε πρᾶγμα ἢ πρόσωπο ἐξωτερικό; Μπορεῖ νὰ φθάσῃ στὴν κατάστασι τῆς ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας ἀπὸ κάθε τί; Μπορεῖ νὰ βρῇ αὐτὸ ποὺ καλεῖται θρησκεία μέσα στὴν δική του τὴν καρδιά; Νομίζω ὅτι θὰ βρῇ τὶς ἀπαντήσεις σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα καθὼς θὰ γίνεται ἐνήμερος τοῦ ἑαυτοῦ του, τῆς φύσεώς του, τῆς πορείας του. Καθὼς θὰ γίνεται αὐτο—ἐνήμερος, ποὺ δὲν εἶναι τώρα, θὰ φθάσῃ σ' ἕνα ἐπίπεδο τῆς ἰδίας ὑπάρξεως ὅπου θὰ βρῇ ὅλα αὐτὰ καὶ τὸν οὐρανὸ ἀκόμη. Ἐκεῖ θὰ εἶναι τὸ τέρμα τῶν ἀναζητήσεών του, ποὺ τώρα τὸν πηγαίνουν σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἀλλὰ δίχως ἀποτέλεσμα. Ὅταν ἕνα πρόσωπο τελῇ ἐν εἰρήνῃ μὲ τὸν ἑαυτό του, τότε θὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθεια τῆς σχέσεώς του μὲ τοὺς ἄλλους, καὶ ὄχι νωρίτερα ἀπὸ τότε. Θὰ διαπιστώσῃ ἐν πρώτοις ὅτι ἡ οὐσιαστικὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ταυτόσημη σ' ὅλους ἄσχετα μὲ τὶς διαφορὲς ποὺ ἐμφανίζουν. Θὰ διαπιστώσῃ ὅτι τὸ σκέπτεσθαι εἶναι ἔγκυρο ἀπὸ τὸ βάθρο τῆς ἀλήθειας μονάχα ὅταν εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ τὶς ἰδιαίτερες ὑπαγορεύσεις του. Σκέπτομαι σὰν Ἰνδός, σὰν Ἰνδουϊστής, καὶ μὲ διάφορες ἄλλες ταμπέλες. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἰδιαίτερή μου ὑπαγόρευσις. Ἀλλὰ ὅταν σκέπτωμαι μὲ αὐτὴ τὴν ὑπαγόρευσι, εἶναι ἡ σκέψις μου ἔγκυρη καὶ ἀληθινή;

Πρέπει νὰ ἔχωμε ἐλευθερία ἀπὸ τὶς ἰδέες ποὺ ἀπορροφήσαμε καὶ ἐκαλλιεργήσαμε καὶ ποὺ ὑπαγορεύουν τὸ σκέπτεσθαί μας, ἐλευθερία ἀπὸ ἐσωτερικὲς παρορμήσεις καὶ φόβους. Ὅταν ὑπάρχῃ τέτοια ἐλευθερία καὶ εἰρήνη, τότε ἡ ζωὴ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἕνα τραγούδι καὶ ὄχι κλάμα, ὅπως εἶναι τώρα. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος ἐσωτερικὰ ἀπὸ τὰ εἴδη τῆς ὑπαγορεύσεως στὰ ὁποῖα ἔγινε ὑποκείμενος, τότε θὰ διαπιστώσῃ ὅτι ἡ ζωὴ στὴ ρίζα της εἶναι μία. Ὅταν συνειδητοποιήσωμε τὴν ἑνότητα τῆς ζωῆς σὰν ἀλήθεια, ὅταν τὸ αἰσθανόμεθα ἤδη, τότε θὰ νοιώσωμε ὅτι ἡ εὐτυχία καὶ ἡ ταλαιπωρία ἀνήκουν στὴν ἀνθρωπότητα σὰν σύνολο. Ἡ εὐτυχία τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου εἶναι ἐξ ἴσου ἐνδιαφέρουσα καὶ στὸν ἄλλον. Ὅταν διαπιστώσωμε αὐτὴ τὴν θεμελιώδη ἑνότητα, ἡ ζωὴ στὴ γῆ θὰ μπορέσῃ νὰ ὀργανωθῇ πάνω σ' αὐτὴ τὴν βάσι. Καὶ μερικὴ κατανόησι τῆς ἀλήθειας αὐτῆς ἂν ἀποκτήσωμε θὰ μπορέσωμε νὰ δημιουργήσωμε ἀσφαλῶς τοὺς ἀναγκαίους θεσμοὺς γιὰ τὴν ἑδραίωσι τῆς εἰρήνης ἐπὶ γῆς.

Τὰ προβλήματα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν γιατί εἶναι τόσο δύσκολο νὰ ἐπιλυθοῦν; Διότι οἱ ἄνθρωποι ποὺ πηγαίνουν ἐκεῖ γιὰ

νὰ λύσουν τὰ προβλήματα ἀκολουθοῦν ἕναν τρόπο, ποὺ ταιριάζει σ' αὐτούς, μὲ ἄλλα λόγια δημιουργοῦν ἕνα πρόβλημα γιὰ τοὺς ἄλλους. Μονάχα ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάση τὴν ἐλευθερία σὲ κάποιο βαθμὸ μέσα του καὶ συλλάβη τὶς ἀπορρέουσες διαπιστώσεις, ὅταν γίνη ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε κηδεμόνευσι καὶ ὑπαγόρευσι, τὶς ὁποῖες ὑπέστη ὁ ἴδιος, τότε θ' ἀνθίσουν τὸ πνεῦμα του καὶ τὰ ἀληθινά του ἔνστικτα. Τὸ πνεῦμα εἶναι πλέον τῆς νοήσεως. Καὶ φρονῶ ὅτι ἡ σπίθα τοῦ πνεύματος εἶναι παροῦσα στὸν καθένα. Ἕκαστος ἔχει τὶς δικές του ἱκανότητες καὶ κλίσεις, τὴν ἀτομικότητα καὶ τὸν τρόπο νὰ βλέπη, καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀτομικότητα πηγάζει τὸ πνεῦμα του. Ὁ πολιτισμὸς ποὺ θὰ προέλθη ἀπὸ τὴν ἄνθησι τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἀληθινῶν ἐνστίκτων τοῦ ἀνθρώπου, δὲν θὰ εἶναι πολιτισμὸς μηχανικῶν (παρὰ τὴν ἀξία τους), οὔτε πολιτισμὸς κενῶν μορφῶν, ἀλλὰ θὰ ἔχη νόημα καὶ ὀμορφιὰ ἐκφραζόμενα ἀπὸ τὴν βαθύτερη φύσι τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία εἶναι ἡ φύσις τῆς ψυχῆς του. Θρησκεία καὶ Τέχνη στὴν ἀληθινή τους μορφὴ ἀνθίζουν ἀπὸ αὐτὴ τὴν φύσι. Καὶ ὅταν ἡ φύσις αὐτὴ τίθεται εἰς ἐνέργειαν, τότε ἡ λέξις «ψυχὴ» ἀποκτᾶ τὸ σωστὸ νόημά της. Εἶναι τὸ ὀμορφότερο τμῆμα τοῦ ἑαυτοῦ μας μὲ μιὰ νέα διάστασι. Ὡσότου αὐτὴ ἡ φύσις ἐκδηλωθῆ ἐνεργά, ἡ ζωή μας εἶναι ρηχή, κενὴ νοήματος καὶ ὀμορφιᾶς.

Ὅταν θὰ ὑπάρξη ὁ πολιτισμὸς τὸν ὁποῖον προσπαθῶ νὰ καθορίσω, θὰ μποροῦμε νὰ ἔχωμε ὅλες τὶς ἐξυπηρετήσεις καὶ τὰ ἐξαρτήματα καὶ τὶς ἐπικοινωνίες ποὺ ἔχομε καὶ σήμερα, ἀλλὰ θὰ τὰ χρησιμοποιοῦμε κατὰ διάφορο τρόπο καὶ σκοπό. Καὶ ὁ πολιτισμὸς θὰ ἔχη ἀλλιώτικο σχῆμα, ἀλλιώτικο παρουσιαστικὸ καὶ ὀμορφιά. Ἡ μηχανὴ θὰ ὑπάρχη καὶ θὰ εἶναι στὴ θέσι της, μόνον ὅτι ἐμεῖς δὲν θὰ χρειάζεται νὰ γίνωμε μηχανές. Ἡ ἐποχή μας, ἂν καὶ εἶναι ἔξοχη σὲ πολλά, ἐποχὴ ἐπεκτάσεως σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς σκέψεως καὶ ἐνεργείας, εἶναι στὴν οὐσία ἐποχὴ τεχνητῆς φύσεως, ἐννοῶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι ζοῦν τεχνητὴ ζωή, ἐστερημένη ἀπὸ ἐσωτερικὸ περιεχόμενο, βάθος καὶ κάλλος, ποὺ συνταυτίζονται μὲ τὴν ψυχή. Ἀκόμη καὶ στὶς ἀνθρώπινες σχέσεις ὑπάρχει ἔλλειψις βαθύτερης ἀξίας, μὲ λίγες ἐξαιρέσεις.

Πρέπει λοιπὸν νὰ κινηθοῦμε πρὸς μιὰ κουλτούρα διαφορετική, ἡ ὁποία ν' ἀντιπροσωπεύη τοὺς καρποὺς τῆς ἀλληλουχίας τῆς δράσεως γιὰ ὅ,τι καλύτερο ὑπάρχει σὲ κάθε λαό, κουλτούρα πρωταρχικῶν ἀξιῶν, βαθύτερα ἐκλεπτυσμένων, πλέον γνησίων, πλέον ἐκφραστικῶν τῶν σκοπῶν τῆς ζωῆς. Κοντὰ στὴν γνῶσι ποὺ ἤδη κατέχομε, χρειαζόμαστε κατανόησι καὶ σοφία. Ἕνα ἀπὸ τὰ ἀξιοσημείωτα φαινόμενα τῆς προόδου τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν εἶναι ἡ διασταυρωτικὴ γονιμοποίησις διαφόρων κλάδων φαινομενικὰ ἄσχετων. Ἕνας ἄνθρωπος ἐργάζεται σ' ἕναν ἀγρὸ καὶ ἕνας ἄλλος σὲ ἐντελῶς ἄσχετη ἐργασία. Καὶ

ὅμως διεπιστώθη ὅτι τὰ εὑρήματα καὶ οἱ ἰδέες τοῦ ἑνὸς εἶναι χρησιμοποιήσιμα ἀπὸ τὸν ἄλλον. Παρόμοια ἀλληλουχία συντελεῖται στὴν φυτικὴ τεχνητὴ γονιμοποίησι διαφορετικῶν κλάδων. Ἔτσι μπορεῖ καὶ ἡ ἐπιστήμη ν' ἀναμιχθῆ μὲ ἐπιστήμη, ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψις νὰ γίνη περισσότερο φιλοσοφικὴ καὶ νὰ ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴ πεῖρα. Ἡ τέχνη μπορεῖ ν' ἀποβῆ ἀποκάλυψις τῶν θεμελιωδῶν μορφῶν τῶν πραγμάτων. Ὑπάρχει δυνατότης ν' ἀναπτυχθῆ μιὰ κουλτούρα ὡς θαυμασία σύνθεσις ὅλων τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν.

Φαίνεται σὰν ὄνειρο, μὰ κάθε θαυμάσιο ἐπίτευγμα ἔχει τὴν καταγωγή του σὲ κάποιο εἶδος ἀστραπῆς ἢ ὀνείρου. Καὶ ἡ συνταύτισις διαφόρων κλάδων κουλτούρας μπορεῖ νὰ ὁδηγήση στὴν συνταύτισι τῆς ἀνθρωπότητος σὲ μιὰ πλούσια καὶ πολυποίκιλη ἑνότητα.

Ὅταν λέμε ὅτι ὁ κόσμος περνάει μεταβατικὴ περίοδο, ἐνοοῦμε αὐτὴ τὴν δυνατότητα, γιὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ γίνωμε ἱκανοί. Ἐπέστη ἡ στιγμὴ τῆς ἐκλογῆς. Ἐὰν ἐκλέξωμε ἔξυπνα, τότε αὐτὴ ἡ δυνατότης θὰ πραγματοποιηθῆ καὶ ἡ ζωὴ πάνω στὴ γῆ θὰ μπορῆ νὰ κυλάη δίχως πολέμους, δίχως ἐξοπλισμούς, μὲ εἰρήνη ἀνάμεσα στὴν κοινωνία καὶ στὰ ἔθνη, ἐπίσης εἰρήνη ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν φύσι. Ὅταν μιὰ τέτοια κατάστασις ἐγκαθιδρυθῆ, τότε ὁ ἄνθρωπος θ' ἀρχίση νὰ ζῆ τὴν ἀληθινή του ζωὴ πάνω στὸν πλανήτη μας. Τότε θὰ ἔχη ἀποκτήσει τὴν ἡλικία τῆς ὡριμότητος. Ὅταν τέτοιος πολιτισμὸς ἐγκατασταθῆ στὴ γῆ, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ πῆ σὲ τὶ ὕψη πνεύματος καὶ κάλλους θὰ ἀνέλθη.

Γι' αὐτὸ ἔδωσα στὴν παροῦσα ὁμιλία μου τὸν τίτλο «Σταυροδρόμι γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωή». Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἔχει νὰ διασχίση κάποιον μεσημβρινό, καὶ ὅταν πραγματοποιήση αὐτὴ τὴν μετάβασι, τότε ὁ πολιτισμὸς θὰ προσλάβη ἀλλιώτικη χροιά, τότε ἡ ἀνθρωπότης θὰ γυρίση ἕνα νέο κεφάλαιο στὴν ἱστορία της, τότε θὰ γράψη μιὰ ἱστορία ὁλότελα διαφορετικὴ ἀπὸ τὸ παρελθόν.

Σάλτσμπουργκ Ἰούλιος 1966

★

Προσπάθει, εἶναι ὁ πρῶτος, τελευταῖος καὶ αἰώνιος νόμος τῆς αὐτοεξελίξεως. Ἀπότυχε πενῆντα, πεντακόσιες φορές, ἂν χρειασθῆ, ἀλλὰ προσπάθει ξανὰ καὶ προσπάθει πάντα, στὸ τέλος θὰ ἐπιτύχης. Μὲ τὸ «δὲν μπορῶ» ποτὲ δὲν δημιουργήθηκε οὔτε ἄνθρωπος οὔτε πλανήτης.

H. S. Olcott

WALT WHITMAN

Ὁραματισμοὶ

Βλέπω τὴ θέση τῶν ἀρχαίων κρατῶν τῆς Ἀσσυρίας καὶ τῆς
Περσίας καὶ τῆς Ἰνδίας,
Βλέπω τὸ πέσιμο τοῦ Γάγγη ἀπ' τ' ἀψηλὸ τὸ χεῖλος τοῦ
Σαουκάρα.

Βλέπω τὸ μέρος ποὺ ἐνσαρκώθηκε τῆς Θεότητος ἡ ἰδέα μὲ
τὶς μεταμορφώσεις σ' ἀνθρώπινες μορφές,
Βλέπω τὰ δάση τοῦ Μόβα ποὺ ἐσυργιανοῦσαν οἱ Δρυΐτες,
βλέπω τὸ μελιὸ καὶ τὴ Λουΐζα,
Βλέπω τοὺς ναοὺς ποὺ κλείνανε τὰ σώματα τῶν πεθαμένων
θεῶν, βλέπω τ' ἀρχαῖα τὰ σύμβολα.

Βλέπω καὶ τὸ Χριστὸ νὰ τρώει ψωμὶ στὸν ὕστερνό του
Δεῖπνο μέσ' στὴ μέση ἀπὸ νειοὺς κι ἀπὸ γέροντους,
Βλέπω ἐκειδὰ ποὺ τὸ γερὸ-θεῖο παλληκάρι, ὁ Ἡρακλῆς,
ἐπάσχισε καιροὺς μὲ πίστη, κι ἀπὲ ἐσβήστη,
Βλέπω τὸ μέρος τῆς ἀθώας-πλούσιας ζωῆς καὶ τῆς
κακοτυχιᾶς τοῦ ὄμορφου-νύχτιου γυιοῦ, τοῦ ὡριοδεμένου
Βάκχου,
Βλέπω τὸν Κνὲφ ν' ἀνθεῖ, μὲ φορεσιὰ γαλάζια, καὶ μὲ τὴ
φτεροστόλιστη κορῶνα στὸ κεφάλι,
Βλέπω τὸν ἄμωμον Ἑρμῆ, νὰ πεθαίνει πολυαγαπημένος
λέγοντας στὸ λαό: «Μὴ θρηνῆτε γιὰ μέ,
Δὲν εἶν' ἐτούτη-δῶ ἡ ἀληθινὴ πατρίδα μου, μὰ ἐζοῦσα
ἐξορισμένος ἀπ' τὸν τόπο μου καὶ τώρα πιὰ ματαπηγαίνω
πίσω ἐκεῖ,
Ματαγυρίζω στὴν οὐράνια σφαῖρα, ὅπου καθένας πάει σὰν
ἔρτει ἡ ἀράδα του».

μετάφρ. Ν. ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

(Φύλλα Χλόης, Salut au Monde, ἀρ. 6)

Ο ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ
καὶ πῶς πρέπει νὰ ἀσκῆται

Ὑπὸ ΚΩΝ. Ι. ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΗ
Γυμνασιάρχου

Μία ἀπὸ τὰς ἀξιολόγους μορφὰς τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν αἰώνων εἶναι καὶ ὁ Ἀνθρωπισμὸς (Οὑμανισμός).

Ἐνεφανίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἀναγεννήσεως τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀπ' αὐτὴν ἐπεξετάθη κατόπιν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας, ὅπως τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὰς Κάτω Χώρας.

Παρουσιάσθη ὡς ἀντίθεσις καὶ ἀντίδρασις εἰς τὰς ἐπικρατούσας μεσαιωνικὰς ἀντιλήψεις διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ κοινωνίαν. Καὶ πρῶτον, εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ ἐπίγειος ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀξίζει ἀπολύτως τίποτε, παρὰ μόνον ἡ μετὰ θάνατον τοιαύτη, δι' ὃν λόγον ἐπιβάλλεται ἀσκητικὴ ζωὴ καὶ ἀποχὴ ἀπὸ τὰς τέρψεις τῆς ζωῆς. Καὶ δεύτερον, εἰς τὴν ἀντίληψιν ποὺ εἶχον οἱ φεουδάρχαι καὶ εὐγενεῖς μαρκήσιοι, βαρῶνοι, κόμητες καὶ δοῦκες, ὅτι αὐτοί, μόνοι, ἐλέῳ Θεοῦ καὶ τῇ ἐγκρίσει του, ἔχουν ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς ζωῆς δικαιώματα, ὅτι εἶναι δικαιωματικῶς οἱ νόμιμοι αὐθένται τῶν ἀγαθῶν τῶν χωρῶν ποὺ κυβερνοῦν καὶ ἀνεξέλεγκτοι κύριοι τῆς ζωῆς τῶν ὑπηκόων των. Καὶ ὅτι οἱ ὑπήκοοί των δὲν ἔχουν οὐδὲν δικαίωμα: ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένοι ἀντιθέτως, τυφλῶς καὶ ἄνευ ἀντιρρήσεων νὰ ὑπακούουν τοὺς αὐθέντας των, νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ ἀγωνίζωνται ὑπὲρ αὐτῶν μέχρι θανάτου.

Εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ συνετέλεσαν πολλοὶ παράγοντες, καὶ κυρίως:

1) Τὰ βυζαντινὰ χριστιανικὰ μοναστήρια τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ Σικελίας, μὲ τὰς πλουσίας ἀπὸ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ συγγράμματα βιβλιοθήκας των καὶ τὰς φιλανθρώπους ἀντιλήψεις τῶν ἐν αὐτοῖς βιούντων φωτισμένων μοναχῶν, οἵτινες μὲ θλῖψιν πραγματικὴν ἔβλεπον τὸν ἐξευτελισμὸν καὶ τὴν βάρβαρον ἐκμετάλλευσιν τοῦ πλήθους τῶν δουλωθέντων ἀδελφῶν συνανθρώπων των.

2) Οἱ κατακτηταὶ τῆς Ἰβηρικῆς Χερσονήσου Ἄραβες, οἵτινες ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ συγγράμματα, μὲ τοὺς ἐν αὐτοῖς πνευματικοὺς θησαυρούς, ἡ μελέτη τῶν ὁποίων ἀφύπνισε τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης.

3) Οἱ Ἕλληνες λόγιοι, οἵτινες

διὰ διαφόρους λόγους ἦλθον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας καὶ πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μετ' αὐτήν, κομίζοντες μαζί των καὶ τὴν φιλελευθέραν προγονικὴν σοφίαν, ὅπως ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς, ὁ Βησσαρίων, ὁ Πλήθων Γεμιστός, ὁ Σίλαρος, ὁ Θεόδ. Σχολάριος, ὁ Γεώργ. Γαζῆς καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

4) Ὁ δημιουργηθεὶς ἐν Εὐρώπῃ Ἱπποτισμός, ἀπὸ τὴν συνήθειαν, κατόπιν εἰσηγήσεως καὶ εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας, τὰ τέκνα τῶν εὐγενῶν νὰ χρίωνται ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς των ἡλικίας Ἱππόται καὶ νὰ ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύουν τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, ὅπως καὶ τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς ἀδικουμένους. Ὅπως καὶ τὰ κατόπιν δημιουργηθέντα Ἱπποτικὰ τάγματα.

5) Αἱ διάφοροι συντεχνίαι, τῶν ὁποίων κυριωτέρα ἦτο ἡ τῶν οἰκοδόμων, ἡ ἐξελιχθεῖσα εἰς τὸν σημερινὸν Τεκτονισμόν, αἵτινες προσεπάθουν νὰ ὑψώσουν κοινωνικῶς τὰ μέλη των καὶ νὰ τὰ κάμουν εὐτυχισμένα.

Ἀλλὰ τί ἦτο καὶ εἶναι καὶ σήμερον ὁ κληθεὶς Ἀνθρωπισμός;

Ἀνθρωπισμὸς ἐκλήθη ἡ στροφὴ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ κυριώτερον τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ζῶντα ἄνθρωπον, διὰ τὴν πρόοδόν του καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν του. Καὶ διεξοδικώτερον, εἶναι:

Ἡ μελέτη του ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, ὡς ζῶντος ὀργανισμοῦ καὶ πνευματικοῦ ὄντος.

Τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ φροντὶς διὰ τὴν σωματικήν του ὑγείαν καὶ ζωτικότητα καὶ ἡ προσπάθεια καλλιεργείας καὶ ἀναπτύξεως τῶν πνευματικῶν του ἱκανοτήτων.

Ἡ προσπάθεια τῆς ἠθικῆς του καταρτίσεως.

Ἡ ἐπιδίωξις καλλιεργείας τῆς καλαισθησίας του, καὶ τῆς καλαισθητικῆς του δημιουργικότητος, μὲ μίμησιν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καλλιτεχνικῶν δημιουργημάτων, καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ἀπόδοσις τοῦ κάλλους τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Ἡ πεποίθησις καὶ τὸ κήρυγμα ὅτι, ἀνεξαρτήτως κοινωνικῆς τάξεως, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται καὶ εἶναι ἐλεύθεροι καὶ ἔχουν ἐπὶ τῆς ζωῆς δικαιώματα.

Αὐτὸς εἶναι καὶ αὐτὰ ἐπεδίωξεν ὁ Ἀνθρωπισμός, διὰ τὸν ὁποῖον, κατὰ τὴν γνώμην σπουδαίων ἀνθρωπιστικῶν προσωπικοτήτων, ὁ ἀρχαῖος δημοκρατικὸς Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι καὶ ἔπρεπε νὰ γίνῃ κολυμβήθρα ἀναβαπτίσεως καὶ ἀναπλάσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν μὲ βάσιν πάντοτε τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν.

Τὸν ἀνθρωπισμὸν διεκήρυξαν σπουδαῖοι συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ ὅπως οἱ Δάντης, Πετράρχης, Βοκκάκιος, Ἀριόστος καὶ Τουρκουᾶτος Τάσσος ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Θωμᾶς Μῶρος καὶ ὁ Σαίξπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ Μελάγχθων ἐν Γερμανίᾳ, οἱ Ροβέρτος καὶ Ἐρρῖκος Στέφανος ἐν Γαλλίᾳ, ὁ Ἔρασμος ἐν Ὁλλανδίᾳ καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Σπουδαῖοι φιλόσοφοι, ὅπως ὁ Βάκων, ὁ Χέρντερ, ὁ Σλάϊερμάχερ, ὁ Βίγκελμανν, ὁ Βιλλαμόβιτς, ὁ Μπέκ, ὁ Γκαῖγκερ.

Τὸν ἤσκησαν διάσημοι φυσικοί, γεωγράφοι, ἐρευνηταὶ ἄλλων χωρῶν καὶ ἔνδοξοι ἀστρονόμοι, ὅπως

ὁ Γαλιλαῖος, ὁ Κέπλερ, ὁ Κοπέρνικος.

Τὸν ἐλάμπρυναν ἀθάνατοι καλλιτέχναι (ζωγράφοι, γλύπται, ἀρχιτέκτονες) μὲ τὰ ἀριστουργήματά των, ὅπως οἱ Τζιόττο, Μαριόττο, Ντονατέλλο, Φρὰ - Ἀτζέλικο, Λεονάρντο Ντὰ Βίντσι, Μιχαὴλ Ἄγγελος, Ραφαὴλ καὶ Τισιάνος ἐν Ἰταλίᾳ, οἱ Ντύρερ καὶ Χόλμπαϊν ἐν Γερμανίᾳ, ὁ Ρέμπραντ καὶ ὁ Ροῦμπενς εἰς τὰς Κάτω Χώρας, ὁ Γκρέκο ἐν Ἱσπανίᾳ.

Μεγάλοι ἐπιστήμονες, εὐεργέται τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπως ὁ Νεύτων καὶ ὁ Παστὲρ καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Σήμερον θαυμάζομεν τὸ φιλάνθρωπον πνεῦμα τῶν μεγάλων ἀνθρωπιστῶν, ἀπολαμβάνομεν τὰ καλλιτεχνικὰ ἀριστουργήματα τῶν μεγάλων ἀνθρωπιστῶν καλλιτεχνῶν, καὶ ἡ ψυχή μας πετᾶ εἰς τὰ οὐράνια, ὅταν εὑρεθῶμεν ἐντὸς τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ναῶν ποὺ ἀνήγειραν.

Ὁ Ἀνθρωπισμὸς σήμερον ἀποτελεῖ παράδοσιν διὰ τοὺς Ἄγγλους, τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Ἀμερικανοὺς καὶ διδάσκεται καὶ καλλιεργεῖται συστηματικῶς εἰς τὰ Κολλέγια καὶ τὰ Πανεπιστήμιά των.

Διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἱερὰ προγονικὴ κληρονομία ἀνεκτίμητος.

Ἰδίως κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχήν μας, καθ' ἥν, ἄτομα καὶ ἔθνη συγκρούονται, εἴτε διὰ τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων των, εἴτε διὰ τὴν ἀνάκτησίν των, ἐὰν εἶναι καταπατημένα, εἴτε καὶ διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὅτε, ἀντὶ ἐπιδιώξεως τοῦ ἀγαθοῦ, ἐξοπλίζονται καὶ τελειοποιοῦν τὰ μέσα τῆς καταστροφῆς των, ὀρθῶς, ὀρθότατα προσπαθοῦν νὰ ἀσκήσουν τὸν ἀνθρωπισμὸν αἱ θρησκεῖαι, μὲ πρωτοπορίαν τὸν Χριστιανισμόν, διάφοροι ἀνθρωπιστικαὶ ἀδελφότητες, καὶ κατὰ σημαντικὸν μέρος ὁ Τεκτονισμός.

Ἀξιεπαίνως δὲ ἐνεργοῦν, διότι ὁ ἄνθρωπος ἀσφαλῶς δὲν ἐπλάσθη καὶ δὲν εὑρίσκεται μέσα εἰς τὴν παραδείσιον φύσιν, μὲ τὴν προσφοράν της ἀπείρων ἀγαθῶν, διὰ νὰ ζῇ δυστυχής, ἀλλὰ πανευτυχὴς μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους συνανθρώπους του.

Πιστεύομεν δὲ τοῦτο, διότι ὑπὲρ ὅλα τὰ ἄλλα ἔμβια ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ τελειότερον δημιούργημα τοῦ στοργικοῦ Θεοῦ, καὶ εἶναι προικισμένος μὲ σωματικὸν ὀργανισμὸν τελειότατον, ὅπως καὶ μὲ ὅλας τὰς θείας ἱκανότητας.

Μὲ δ ι α ν ό η σ ι ν, ὥστε νὰ κατανοῇ τοὺς νόμους, ποὺ διέπουν τὴν δημιουργίαν.

Μὲ κ ρ ί σ ι ν, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὸ ὀρθὸν ἀπὸ τὸ ἐσφαλμένον.

Μὲ δ ι α ί σ θ η σ ι ν, ὥστε νὰ διαισθάνεται καὶ νὰ προσεγγίζῃ τὰ ὑπερκόσμια.

Μὲ μ ν ή μ η ν, ὥστε νὰ ἔχῃ εἰς πᾶσαν στιγμὴν πρὸ αὐτοῦ τὰ παρελθόντα ὡς παρόντα.

Μὲ φ α ν τ α σ ί α ν, ὥστε νὰ δύναται νὰ πετᾶ εἰς τὰ οὐράνια καὶ νὰ διεισδύῃ εἰς τὰ ἄγνωστα.

Μὲ σ υ ν ε ί δ η σ ι ν, ποὺ εἶναι αὐτὴ ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ καὶ τοῦ καθορίζει τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, τί πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ καὶ τί νὰ ἀποφεύγῃ.

Μὲ κ α λ α ι σ θ η σ ί α ν, ὥστε καὶ νὰ ἀντιλαμβάνεται καὶ ἀπο-

λαμβάνη τὸ ὡραῖον, τὸ ἁρμονικόν, πᾶσαν συμμετρίαν καὶ ἐπὶ πλέον νὰ τὰ δημιουργῇ κατὰ ποικίλους τρόπους.

Μὲ ἐλευθέραν βούλησιν, ὥστε μὲ ἀπόλυτον ἐλευθερίαν νὰ ἀποφασίζῃ καὶ νὰ δρᾷ.

Μὲ ἐφευρετικότητα καὶ δημιουργικότητα, μὲ τὰς ὁποίας ἐπέτυχε καταπληκτικὰς ἐφευρέσεις. Καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλων, μὲ ἔμφυτον κοινωνικότητα, ὥστε νὰ εἶναι ἀπολύτως εὐτυχὴς μόνον ὅταν συζῇ μὲ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς συνανθρώπους του καὶ ὄχι ὅταν εἶναι μόνος, ὁπότε κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην θὰ ἦτο ἢ ἄγριον θηρίον ἢ αὐτὸς ὁ Θεός.

Αἱ ἱκανότητές του αὐταί, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἀναπτύσσονται καὶ τελειοποιοῦνται μὲ τὴν μελέτην καταλλήλων βιβλίων, μὲ τὴν συναναστροφὴν μὲ φωτισμένους ἠθικοὺς συνανθρώπους καὶ μὲ τὴν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας καλὴν διαπαιδαγώγησιν ἀπὸ ἠθικοὺς καὶ φωτισμένους γονεῖς καὶ ἐμπνευσμένους διδασκάλους, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ καταρτίζῃ ἡ Πολιτεία.

Ἐφωδιασμένος μὲ τὰς ἱκανότητάς του αὐτάς, ὁ ἄνθρωπος δύναται καὶ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος εὐτυχὴς καὶ νὰ ἀσκήσῃ τὸν ἀνθρωπισμὸν πρὸς τοὺς ἄλλους.

Καὶ συγκεκριμένως θὰ πρέπει:

1) Νὰ τοὺς βοηθῇ κατὰ δύναμιν, ὅταν στεροῦνται, εἰς τὰς ὑλικάς των ἀνάγκας, παρέχων πρὸς αὐτοὺς τὰ μέσα τῆς ζωῆς.

2) Νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀσθενεῖς, ἀπηλπισμένους καὶ ἀπογοητευμένους καὶ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ καὶ τοὺς παρηγορῇ.

3) Νὰ διαφωτίζῃ μὲ καλωσύνην καὶ πειστικότητα τοὺς ἔχοντας διεστραμμένας ἀντιλήψεις ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

4) Νὰ συμμερίζεται μὲ εἰλικρίνειαν τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην τῶν ἄλλων.

5) Νὰ σέβεται καὶ ὑπερασπίζῃ τὰ ἐπὶ τῆς ζωῆς δικαιώματα τῶν συνανθρώπων του, τὴν τιμήν, τὴν ζωήν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ ἀγαθά των.

6) Νὰ μὴ ἀδικῇ ποτὲ κανένα.

7) Τὸ ἐπάγγελμά του, οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶναι, νὰ τὸ ἀσκῇ ὡς ἐξυπηρετικὸν κοινωνικὸν λειτούργημα καὶ ὄχι μόνον πρὸς ἴδιον ὄφελος.

8) Νὰ ἀνέχεται καὶ ὑπομένῃ τὰς ἀδυναμίας τῶν ἄλλων, τὸ μῖσος των, τὴν κατάκρισίν των, τὴν ἐχθρότητά των, διότι καὶ ὁ ἴδιος δὲν εἶναι ἀλάθητος καὶ οἱ ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὸν φερόμενοι εἶναι ἀδελφοί του ψυχικῶς ἀσθενεῖς καὶ δοῦλοι τῶν παθῶν των καὶ ἔχουν μᾶλλον ἀνάγκην διαφωτίσεως καὶ θεραπείας καὶ ὄχι ἀντεκδικήσεως. Καὶ διότι οἱ τοιοῦτοι πολλάκις γίνονται εὐεργέται του: τοῦ ἀποκαλύπτουν ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα φροντίζει νὰ τὰ διορθώσῃ.

9) Δὲν πρέπει καὶ ὁ ἴδιος νὰ μισῇ, νὰ φθονῇ, νὰ κατακρίνῃ καὶ νὰ ἐχθρεύεται τοὺς καλυτέρους του. Διότι οἱ καλύτεροί του ἀνεδείχθησαν μὲ τὰς προσπαθείας των καὶ εἶναι μᾶλλον ἄξιοι μιμήσεως.

Οὕτω ζῶν καὶ φερόμενος, ἐκπληροῖ καλῶς τὸν ἐπὶ γῆς προορισμόν του, ὡς τέκνον τοῦ δοτῆ-

ρος ὅλων τῶν ἀγαθῶν Θεοῦ, ὡς ἀντιπρόσωπός του καὶ ὡς ὑπόχρεως μιμητής του καὶ ταυτοχρόνως κατοχυρώνει καὶ τὰ δικαιώματά του.

Μὲ ὅσα εἴπομεν κατέστη φανερόν, νομίζομεν, πῶς δυνάμεθα καὶ νὰ ἀξιοποιήσωμεν τὴν ἐπίγειον ζωήν μας, καὶ νὰ ἀσκήσωμεν, μὲ τὴν συμπαράστασιν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, τὸν ἀπαραίτητον ἀνθρωπισμόν μας, καὶ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸν ἐπὶ γῆς προορισμόν μας, ὁπότε καὶ ἀτομικῶς θὰ καταστῶμεν εὐτυχεῖς καὶ θὰ συντελέσωμεν κατὰ δύναμιν εἰς τὴν εἰρηνικὴν τῶν ἀνθρώπων συμβίωσιν καὶ εὐτυχίαν.

Κατόπιν τούτου ἐπιβάλλεται, νομίζομεν, ἕκαστος ἐξ ἡμῶν νὰ κάμη αὐτοκριτικὴν καὶ νὰ προβάλη εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐρώτησιν:

«Ἐξεπλήρωσα μέχρι σήμερον τὰ ἀνθρώπινα καθήκοντά μου, ὡς ἀξιοπρεπὴς ἀντιπρόσωπος καὶ ἄξιον τέκνον τοῦ Θεοῦ, ζητήσας τὴν συμπαράστασίν του, πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου συνανθρώπους;»

Ἐὰν λάβη καταφατικὴν ἀπάντησιν, εἶναι πανευτυχής.

Ἐὰν ὅμως λάβη ἀρνητικὴν ἀπάντησιν, τότε συμφέρον καὶ καθῆκον του εἶναι νὰ δεχθῇ ταῦτα ὡς σάλπισμα ἐγερτήριον καὶ ὡς προσκλητήριον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, πρὸς μίαν νέαν ζωήν, περισσότερον σωτήριον διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ τοὺς ἄλλους, ἀνθρωπιστικωτέραν καὶ γενικῶς ὠφελιμωτέραν.

Ἂς μὴ διστάσωμεν νὰ λάβωμεν τὴν γενναίαν ἀπόφασιν καὶ ἂς μὴ ἀναβάλωμεν, ἀλλ᾽ ἂς ἀρχίσωμεν ἀμέσως καὶ ἂς κινηθῶμεν ἀποφασιστικῶς, διότι ὁ καιρὸς παρέρχεται ταχέως.

Ἂς φανῶμεν ἄξιοι τοῦ ὀνόματος ἄνθρωπος, τέκνα φωτὸς καὶ μιμηταὶ ἐν τῇ ἀγαθοποιΐᾳ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ πνευματικοῦ Πατρός μας. Ἰδιαιτέρως, οἱ πολλαπλῶς διαφωτισθέντες, ἂς γίνωσιν ἄξιοι οἰκοδόμοι τοῦ πανανθρωπίνου ναοῦ τῆς ἀρετῆς. Ἂς προσπαθήσουν νὰ ἀναδειχθῶσιν ἄξιοι τῶν μεγάλων προσωπικοτήτων, αἵτινες προσέφεραν ὑψίστας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, κινούμενοι ἀπὸ ἀνθρωπιστικὰ ἰδεώδη.

Οὕτω καὶ τὸν ἀνθρωπισμὸν ἐπιτυχῶς θὰ ἀσκήσωμεν ὅλοι μας, καὶ ψυχικὴν ἱκανοποίησιν θὰ ἀποκομίσωμεν καί, ὅταν θὰ ἔλθη ἡ Ὥρα, γαλήνιοι θὰ τὴν ἀντιμετωπίσωμεν...

ΚΩΝ. ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΗΣ

Ἰδοὺ τὸ πιστεύω μου: Ἡ εὐτυχία εἶναι τὸ μόνον ἀγαθόν. Ὁ τόπος τῆς εὐτυχίας εἶναι ἐδῶ. Ὁ καιρὸς τῆς εὐτυχίας εἶναι τώρα. Ὁ τρόπος τῆς εὐτυχίας εἶναι νὰ τὴν προσφέρῃς σὲ ἄλλους.

Robert Ingersoll

Τὸ κυνηγητὸ τῆς ἱκανοποιήσεως

Γιατί οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀνικανοποίητοι; Γιατί ποτὲ δὲν ἱκανοποιούμεθα μὲ ὅ,τι ἔχομε, ἀλλὰ διαρκῶς ἐπιθυμοῦμε καὶ κάτι ἄλλο;

Δὲν θέλω νὰ ὑποστηρίξω ὅτι τὸ νὰ εἴμεθα ἀνικανοποίητοι εἶναι κακὸ ἢ καλό. Δὲν θέλω νὰ κρίνω ἐὰν πρέπει νὰ εἶναι ἔτσι ἢ ὄχι. Ἀσφαλῶς, ὁ ὑλικὸς πολιτισμός μας ὀφείλεται σὲ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν μὴ ἱκανοποίηση τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ ποὺ θέλω εἶναι νὰ διαπιστώσω ἕνα κατὰ τὴν γνώμη μου γεγονός: ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο πλασμένος νὰ παραμένῃ βασικὰ ἀνικανοποίητος. Καὶ ἡ πιὸ ἐκλεπτυσμένη ἱκανοποίηση εἶναι προσωρινή. Ἱκανοποιούμεθα γιὰ μιὰ ἐπιτυχία μας — ὄχι διότι ἐπετύχαμε κάτι.

Ἱκανοποιούμεθα διότι ἐχορτάσαμε —ἐὰν πρὶν πεινούσαμε — ὄχι διότι εἴμεθα χορτασμένοι. Ἱκανοποιούμεθα γιὰ τὴν ἐπίτευξη ἑνὸς σκοποῦ —διότι π.χ. ἀγοράσαμε ἕναν ὡραῖο πίνακα ζωγραφικῆς— ἀλλὰ ἀμέσως ἐπιθυμοῦμε καὶ ἕναν ἄλλο πίνακα, ἢ ἕνα ἄγαλμα. Θέλομε ἕνα σπίτι νὰ κατοικοῦμε. Ἀλλὰ ἀφοῦ τὸ ἀποκτήσωμε δὲν εἶναι ἀρκετὸ —θέλομε νὰ εἶναι καὶ ἐπιπλωμένο— μὲ μοντέρνα ἔπιπλα, φυσικά. Καὶ θέλομε καὶ τζάκι καὶ πολύφωτα καὶ βεράντες καὶ κῆπο καὶ αὐτοκίνητο. Καὶ μιὰ σκηνὴ γιὰ τὶς ἐκδρομές μας, ἀκόμη καλύτερα ἕνα τροχόσπιτο —καὶ τὸ αὐτοκίνητο νὰ εἶναι «Μερσεντὲς» ἢ καλύτερα «Τζάγκουαρ»— καὶ ἕνα μικρὸ αὐτοκινητάκι γιὰ τὴν γυναῖκα μας, δὲν εἶναι κακὴ ἰδέα. Καὶ μιὰ μικρὴ βενζινάκατο, ἢ καλύτερα θαλαμηγό, μὲ κουκέττες καὶ ἀσύρματο φυσικὰ καὶ δυὸ - τρεῖς ναῦτες καὶ θαλαμηπόλο καὶ μάγειρο καὶ ἕνα - δυὸ πίνακες Πικασσό, ὅπως ὁ Ὠνάσης, καὶ ἕνα μικρὸ νησάκι γιὰ τὶς καλοκαιρινὲς διακοπές, ὅπως ὁ Νιάρχος, καὶ λίγη δύναμη δὲν θὰ ἦταν ἄσχημη — νὰ γυρίζῃ κανεὶς ἀπὸ χώρα σὲ χώρα σὰν πρεσβευτής, καὶ νὰ συζητῇ ἐπὶ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου γιὰ τὶς τύχες τῆς χώρας του,

καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, φυσικά!

Ποῦ σταματᾶ αὐτὸ τὸ κυνηγητὸ τῆς ἱκανοποιήσεως; Μήπως τὶς ἴδιες πιθανότητες ἔχει νὰ τὴν πλησιάση ὁ πτωχὸς καὶ ὁ πλούσιος, ὁ δυνατὸς καὶ ὁ ἀδύνατος, ὁ ἔξυπνος ἢ ὁ ἀνόητος; Μήπως ἡ ἱκανοποίηση τοῦ ζητιάνου ποὺ τοῦ ἔδωσαν ἕνα πιάτο φαΐ καὶ ἕνα ζευγάρι παπούτσια ζυγίζει τὸ ἴδιο μὲ τὴν ἱκανοποίηση τοῦ ἐμπόρου ποὺ ἀγόρασε ἕνα καινούργιο αὐτοκίνητο; Μήπως ἡ ἐπιθυμία τοῦ ζητιάνου γιὰ ἕνα κουστοῦμι, ποὺ θὰ ἀκολουθήση τὴν ἀπόκτηση τοῦ φαγητοῦ καὶ τῶν παπουτσιῶν, ζυγίζει τὸ ἴδιο μὲ τὴν ἐπιθυμία τοῦ ἐπιχειρηματίου γιὰ μιὰ θαλαμηγὸ ποὺ θὰ ἀκολουθήση τὴν ἀπόκτηση τοῦ αὐτοκινήτου;

Τί μέτρο ἔχομε γιὰ νὰ συγκρίνωμε τὴν ἱκανοποίηση, ἢ τὴν μὴ ἱκανοποίηση τοῦ ἑνὸς μὲ τοῦ ἄλλου; Ὁ καθένας θεωρεῖ τὸν σκοπὸ ἢ τοὺς σκοποὺς ποὺ ὁ ἴδιος βάζει στὸν ἑαυτό του σημαντικούς, πολὺ σημαντικούς. Καὶ εἶναι σημαντικοί. . γιὰ αὐτόν. Γιὰ τὸ περιορισμένο ἐπίπεδο τοῦ καθ' ἑνός. Ὅλοι μας τρέχομε γιὰ νὰ φτάσωμε στὸν δικό μας ὁρίζοντα — τὸ σημεῖο ποὺ ἡ δική μας γῆ φαίνεται νὰ σμίγη μὲ τὸν δικό μας οὐρανό.

Βρίσκομε ὅλο καὶ ταχύτερα, ὅλο καὶ τελειότερα μέσα γιὰ νὰ τρέχωμε. Ἀλλὰ ὅσο γρήγορα καὶ νὰ τρέχωμε, ὅσο καὶ νὰ πλησιάζωμε πρὸς τὸν ὁρίζοντά μας, αὐτός, ἀλλοίμονο, ὅλο καὶ ἀπομακρύνεται.

ΝΙΚ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

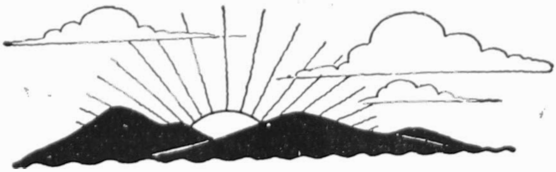
★

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

Περίσσευμα

Δὲ θὰ δώσουμε τίποτα στὴ θάλασσα σήμερα;
στὸν ἥλιο ποὺ ἀνάτειλε δὲ θὰ δώσουμε τίποτα;
Στὰ λουλούδια ποὺ πάντοτε θὰ πλέκουν μ' αὐτὰ
στεφάνια στὸν Ἄδωνι, στὰ δάση, στὶς φλέβες
τοῦ νεροῦ, στὸν λευκὸ ποταμὸ γαλαξία
νὰ τὸ σύρει πρὸς τ' ἄλλο τ' οὐρανοῦ ἡμισφαίριο
δὲ θὰ δώσουμε τίποτα;
Φιλιὰ καὶ σπινθῆρες!
Ἕνα κῦμα σπινθῆρες ν' ἀνάψουμε ὅλα
τ' ἀστέρια ποὺ σβύσανε!
Μιὰ
καρδιὰ καλημέρες νὰ γιομίσει τὸ σύμπαν!

(«Τὸ βάθος τοῦ κόσμου»)

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

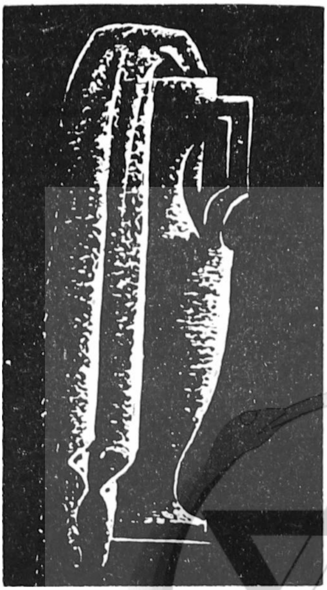
Αἰωνιότης

Ἐκεῖνα ποὺ μιλήσαμε θὰ μείνουν;
Ἐκεῖνα ποὺ σκεφτήκαμε, κι αὐτὰ
ποὺ ζήσαμε, ἢ θὰ θέλαμε νὰ ζοῦμε;
Ὅταν ἐμεῖς οἱ δυὸ ἀπ᾽ τὸ φῶς χαθοῦμε,
θὰ διαλυθοῦν, ἢ κάπου θὰ μακρύνουν,
χαμένα ἀπὸ τὰ μάτια τὰ φθαρτά;

Οἱ φευγαλέες στιγμές μας δὲν θὰ σμίγουν
μ᾽ αὐτὰ ποὺ ἀνθρώπου λόγος δὲν θὰ βρῆ,
κι ὡστόσο μοναχὰ ἡ καρδιὰ τὰ νιώθει;
Ὅσα ἦσαν χαρὲς κι ὅσα ἦσαν πόθοι
μὲς στὸ μηδὲν θὰ σβήσουν, ἢ θὰ φύγουν
μαζί μας, στὴν πηγὴν ὅπου ἀναβρεῖ;

Μαζί μας δὲν θὰ ρθοῦν νὰ ξαναζήσουν,
στὶς πρὶν καὶ στὶς μελλούμενες μορφές,
τὰ φευγαλέα, τὰ διάχυτα κι αἰώνια;
Ἀπὸ τῆς γῆς ξεφεύγοντας τὰ χρόνια,
σὰν μιὰ κρυφὴ φωτιὰ δὲν θὰ φλογίσουν
τὶς ἄγνωστες, ποῦ θἆναι ἐμεῖς καρδιές;

(«Ἀναζήτηση»)

ΘΑΝΑΤΟΣ

Συνομιλία μὲ τὸν ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωή»

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΗΤΑΝ ΠΟΛΥ πλατὺ ἐδῶ, σχεδὸν ἕνα μίλι, καὶ πολὺ βαθύ. Στὴ μέση τοῦ ποταμιοῦ τὰ νερὰ ἦταν καθαρὰ καὶ γαλάζια, μὰ πρὸς τὶς ὄχθες ἦταν θολά, βρώμικα, καὶ κυλοῦσαν ἀργά. Ὁ ἥλιος ἔδυε πίσω ἀπὸ τὴν τεράστια πόλι, ποὺ ὁλοένα ἁπλώνοταν πέρ' ἀπὸ τὸ ποτάμι. Ὁ καπνὸς κι' ἡ σκόνη τῆς πόλεως ἔδιναν θαυμάσια χρώματα στὸν ἥλιο ποὺ ἔδυε, καὶ ποὺ καθρεφτίζονταν στὰ πλατειά, τρεχούμενα νερά. Ἦταν ἕνα θαυμάσιο δειλινὸ καὶ κάθε χορταράκι, τὰ δέντρα καὶ τὰ φλύαρα πουλιά, ἦταν τυλιγμένα σὲ μιὰν ἄχρονη ὀμορφιά. Τίποτα δὲν ἦταν χωριστό, κομματιασμένο. Ὁ θόρυβος ἑνὸς τραίνου ποὺ περνοῦσε κροταλίζοντας μιὰ μακρινὴ γέφυρα ἀποτελοῦσε μέρος αὐτῆς τῆς τέλειας σιωπῆς. Ὄχι πολὺ πιὸ κάτω ἕνας ψαρᾶς τραγουδοῦσε. Ὑπῆρχαν πλατειές, καλλιεργημένες λουρίδες πλάϊ καὶ στὶς δυὸ ὄχθες, καὶ τὴν ἡμέρα τὰ πράσινα, μεστὰ χωράφια ἦταν χαμογελαστὰ κι' ἑλκυστικά, ἀλλὰ τώρα ἦταν σκοτεινά, σιωπηλὰ κι' ἀποτραβηγμένα. Σὲ τούτην τὴ μεριὰ τοῦ ποταμιοῦ ὑπῆρχε ἕνας μεγάλος, ἀκαλλιέργητος χῶρος ὅπου τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ ὕψωναν τοὺς χαρταετοὺς τους κι' ἔπαιζαν τρελλὰ παιχνίδια μὲ θορυβώδη ἔξαψι, κι' ὅπου

οἱ ψαράδες ἅπλωναν τὰ δίχτυα τους γιὰ νὰ στεγνώσουν. Ἐκεῖ ἦταν ἀραγμένες καὶ οἱ πρωτόγονες βάρκες τους.

Τὸ χωριὸ βρισκόταν ἀκριβῶς πάνω, λίγο πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ ποτάμι, καὶ συνήθως τραγουδοῦσαν, χόρευαν, ἢ εἶχαν κάποιαν ἄλλη φασαρία πέρα ἐκεῖ, μὰ τοῦτο τὸ δειλινό, παρ' ὅλο ποὺ ὅλοι ἦταν ἔξω ἀπὸ τὶς καλύβες τους καὶ κάθονταν τριγύρω, οἱ χωρικοὶ ἦταν ἥσυχοι καὶ παράξενα στοχαστικοί. Μιὰ ὁμάδα ἀπ' αὐτοὺς κατέβαιναν τὴν ἀπότομη ὄχθη, μεταφέροντας πάνω σ' ἕνα καλαμένιο φορεῖο ἕνα νεκρὸ σῶμα σκεπασμένο μ' ἕνα λευκὸ ὕφασμα. Μὲ προσπέρασαν κι' ἐγὼ τοὺς ἀκολούθησα. Εἶχαν φέρει μαζί τους προσανάμματα καὶ μεγάλα κομμάτια ξύλο, κι' ἀφοῦ ἔφτιαξαν μ' αὐτὰ μιὰ νεκρικὴ πυρὰ ἔβαλαν πάνω τὸ σῶμα, ραντίζοντάς το μὲ νερὸ ἀπὸ τὸ ποτάμι καὶ σκεπάζοντάς το καὶ μὲ ἄλλα ξύλα καὶ χόρτο. Ἕνας πολὺ νέος ἄντρας ἄναψε τὴν πυρά. Ἤμασταν περίπου εἴκοσι ἄτομα, κι' ὅλοι μας μαζευτήκαμε τριγύρω. Δὲν ὑπῆρχαν γυναῖκες, κι' οἱ ἄντρες κάθονταν πάνω στὰ μηρά τους, τυλιγμένοι στὸ ἄσπρο τους ροῦχο, τελείως σιωπηλοί. Ἡ φωτιὰ ἄρχισε νὰ καίει πολύ, κι' ἀναγκαστήκαμε νὰ τραβηχτοῦμε πιὸ πίσω. Ἕνα καψαλισμένο μαῦρο πόδι ἀνυψώθηκε ἀπὸ τὴ φωτιὰ καὶ τὄσπρωξαν πίσω μ' ἕνα μακρὺ ξύλο, δὲν ἔμενε κάτω καὶ ἔρριξαν πάνω του ἕνα βαρὺ κορμό. Οἱ λαμπερὲς κίτρινες φλόγες καθρεφτίζονταν στὰ σκοτεινὰ νερὰ καθὼς καὶ τ' ἀστέρια. Τὸ ἁπαλὸ ἀγέρι εἶχε σβήσει μὲ τὴ δύσι τοῦ ἥλιου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ τρίξιμο τῆς φωτιᾶς, τὰ πάντα ἦταν σιωπηλά. Ὁ θάνατος ἦταν ἐκεῖ, κι' ἔκαιε. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς ἀσάλευτους ἀνθρώπους καὶ τὶς ζωντανὲς φλόγες ὑπῆρχε ἕνας ἄπειρος χῶρος, μιὰ ἀμέτρητη ἀπόστασι, μιὰ ἀπέραντη μοναχικότητα. Δὲν ἦταν κάτι τὸ ἀπομονωμένο, τὸ χωριστὸ καὶ τὸ διαιρεμένο ἀπὸ τὴ ζωή. Ἡ ἀρχὴ ἦταν εκεῖ, καὶ πάντα ἡ ἀρχή.

Σὲ λίγο τὸ κρανίο ἔσπασε κι' οἱ χωρικοὶ ἄρχισαν νὰ φεύγουν. Ὁ τελευταῖος ποὺ ἔφυγε θἄπρεπε νὰ ἦταν συγγενής· ἕνωσε τὰ χέρια του, χαιρέτησε, κι' ἀργὰ ἀνηφόρισε τὴν ὄχθη. Πολὺ λίγο εἶχε ἀπομείνει τώρα, οἱ μακριὲς φλόγες εἶχαν ἡσυχάσει, καὶ μόνο τ' ἀναμμένα κάρβουνα ἔμεναν. Τὰ λίγα κόκκαλα ποὺ δὲν εἶχαν καεῖ θὰ τὰ πετοῦσαν στὸ ποτάμι τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ. Ἡ ἀπεραντοσύνη τοῦ θανάτου, ἡ ἀμεσότης του καὶ πόσο κοντά! Μαζὶ μὲ τὸ κάψιμο ἐκείνου τοῦ σώματος, πέθαινες κι' ἐσὺ ἐπίσης. Ὑπῆρχε μιὰ πλήρης μοναχικότης ποὺ ὅμως δὲν ἦταν χωριστικότης, μιὰ μοναχικότης ποὺ δὲν ἦταν ἀπομόνωσι. Ἡ ἀπομόνωσις ἀνήκει στὸ νοῦ, ἀλλὰ ὄχι στὸ θάνατο.

Ἀρκετὰ προχωρημένος στὰ χρόνια, μὲ ἥσυχους τρόπους καὶ μὲ ἀξιοπρέπεια, εἶχε καθαρὰ μάτια καὶ γοργὸ χαμόγελο. Ἔκανε κρύο σ' ἐκεῖνο τὸ δωμάτιο κι' ἦταν τυλιγμένος μ' ἕνα ζεστὸ σά-

λι. Μιλώντας ἀγγλικά, γιατὶ εἶχε ἐκπαιδευτεῖ στὸ ἐξωτερικό, ἐξήγησε ὅτι εἶχε ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὴν κυβέρνησι κι' εἶχε ἄρκετο ἐλεύθερο χρόνο στὴ διάθεσί του. Εἶχε μελετήσει διάφορες θρησκεῖες καὶ φιλοσοφίες, εἶπε, ἀλλὰ δὲν εἶχε ἔρθει τόση ἀπόστασι γιὰ νὰ συζητήσει αὐτὰ τὰ ζητήματα.

Ὁ πρωινὸς ἥλιος ἔπεφτε πάνω στὰ νερὰ τοῦ ποταμιοῦ ποὺ ἔλαμπαν σὰν χιλιάδες διαμάντια. Ἕνα μικρὸ χρυσοπράσινο πουλὶ βρισκόταν στὴ βεράντα καὶ λιαζόταν ἀσφαλὲς καὶ ἥσυχο.

«Ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον πραγματικὰ ἦρθα», συνέχισε, «εἶναι νὰ σᾶς ρωτήσω ἢ ἴσως καὶ νὰ συζητήσουμε γιὰ ἐκεῖνο ποὺ τόσο μ' ἐνοχλεῖ: τὸ θάνατο. Ἔχω διαβάσει τὸ Θιβετιανὸ βιβλίο τοῦ θανάτου καὶ γνωρίζω αὐτὰ ποὺ τὰ δικά μας βιβλία λένε πάνω στὸ θέμα. Οἱ Χριστιανικὲς καὶ Μωαμεθανικὲς ἰδέες σχετικὰ μὲ τὸ θάνατο εἶναι πολὺ ἐπιφανειακές. Ἔχω μιλήσει μὲ διάφορους θρησκευτικοὺς διδασκάλους ἐδῶ καὶ στὸ ἐξωτερικό, ἀλλὰ τοὐλάχιστον γιὰ μένα οἱ θεωρίες τους δὲν εἶναι διόλου ἱκανοποιητικές. Ἔχω σκεφτεῖ πολὺ γι' αὐτὸ τὸ θέμα καὶ συχνὰ διαλογίζομαι πάνω σ' αὐτό, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ προχωρήσω πιὸ πέρα. Ἕνας φίλος μου ποὺ πρόσφατα σᾶς ἄκουσε μοῦ εἶπε τί λέτε ἐσεῖς, κι' ἔτσι ἦρθα. Γιὰ μένα τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι μόνον ὁ φόβος τοῦ θανάτου, ὁ φόβος τοῦ νὰ μὴν ὑπάρχεις, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τοῦ τί συμβαίνει μετὰ τὸ θάνατο. Αὐτὸ ὑπῆρξε πρόβλημα γιὰ τὸν ἄνθρωπο μέσα στοὺς αἰῶνες, ἀλλὰ κανεὶς δὲν φαίνεται νὰ τὄχει λύσει. Ἐσεῖς τί λέτε;»

Ἄς τελειώνουμε πρῶτα μὲ τὴν παράθεσι νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ θανάτου διὰ μέσου μιᾶς μορφῆς πίστεως, ὅπως εἶναι ἡ μετενσάρκωσις ἢ ἡ ἀναβίωσι, ἢ μὲ τὸν εὔκολο ὀρθολογισμό. Ὁ νοῦς εἶναι τόσο πρόθυμος νὰ βρεῖ μιὰ λογικὴ ἐξήγησι τοῦ θανάτου, ἢ μιὰν ἱκανοποιητικὴ ἀπάντησι σ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα, ποὺ εὔκολα γλυστράει σὲ κάποιο εἶδος πλάνης. Πρέπει κανεὶς νὰ εἶναι ἐξαιρετικὰ προσεκτικὸς πάνω σ' αὐτό.

«Μὰ δὲν εἶναι αὐτὸ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες δυσκολίες μας; Ποθοῦμε κάποιο εἶδος βεβαιότητος, ἰδίως ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ὁποίους θεωροῦμε ὅτι ἔχουν γνῶσι ἢ πεῖρα σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα· κι' ὅταν δὲν μποροῦμε νὰ βροῦμε μιὰν τέτοια βεβαιότητα δημιουργοῦμε ἀπὸ τὴν ἀπελπισία καὶ τὴν ἐλπίδα, τὶς δικές μας παρήγορες πίστεις καὶ θεωρίες. Ἔτσι ἡ πίστι, ἡ πιὸ ἐξωφρενικὴ ἢ ἡ πιὸ λογική, γίνεται μιὰ ἀνάγκη».

Ὁσοδήποτε ἱκανοποιητικὴ κι' ἂν εἶναι μιὰ διαφυγή, δὲν φέρνει μὲ κανένα τρόπο τὴν κατανόησι τοῦ προβλήματος. Ἡ φυγὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἡ αἰτία τοῦ φόβου. Ὁ φόβος ἔρχεται μὲ τὴν κίνησι ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὸ γεγονός, ἀπ' αὐτὸ ποὺ ε ἶ ν α ι. Ἡ πίστι, ὁσοδήποτε παρήγορη, ἔχει μέσα της τὸ σπέρμα τοῦ φόβου. Ἀπομακρύνει

κανεὶς τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ τὸ δεῖ, καὶ οἱ πίστεις καὶ οἱ θεωρίες προσφέρουν μιὰν εὔκολη διέξοδο. Ἑπομένως, γιὰ νὰ μπορέσει ὁ νοῦς ν' ἀνακαλύψει τὴν ἐξαιρετικὴ σημασία τοῦ θανάτου πρέπει ν' ἀπορρίψει, ἄκοπα, χωρὶς ἀντίστασι, τὸν πόθο γιὰ κάποιαν ἐλπιδοφόρα παρηγοριά. Αὐτὸ εἶναι ἀρκετὰ φανερό, δὲν εἶναι;

«Δὲν ζητᾶτε πάρα πολλά; Γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὸ θάνατο πρέπει νὰ βρισκόμαστε σὲ ἀπελπισία· αὐτὸ δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ λέτε;».

Διόλου, κύριε. Ὑπάρχει ἀπελπισία ὅταν δὲν ὑπάρχει ἐκείνη ἡ κατάστασι ποὺ τὴν ἀποκαλοῦμε ἐλπίδα; Γιατί νὰ πρέπει πάντα νὰ σκεπτόμαστε μὲ τ' ἀντίθετα; Εἶναι ἡ ἐλπίδα τὸ ἀντίθετο τῆς ἀπελπισίας; Ἂν εἶναι, τότε ἡ ἐλπίδα περιέχει μέσα της τὸ σπόρο τῆς ἀπελπισίας, καὶ μιὰ τέτοια ἐλπίδα εἶναι χρωματισμένη μὲ φόβο. Γιὰ νὰ ὑπάρξει κατανόησι, δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ εἴμαστε ἐλεύθεροι ἀπὸ τ' ἀντίθετα; Ἡ κατάστασι τοῦ νοῦ ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία. Οἱ δράσεις τῆς ἀπελπισίας καὶ τῆς ἐλπίδας ἐμποδίζουν τὴν κατανόησι ἢ τὸ βίωμα τοῦ θανάτου. Ἡ κίνησι τῶν ἀντιθέτων πρέπει νὰ σταματήσει. Ὁ νοῦς πρέπει νὰ προσεγγίσει τὸ πρόβλημα τοῦ θανάτου μὲ μιὰν ὁλοκληρωτικὰ νέα ἐπίγνωσι στὴν ὁποία τὸ γνώριμο, ἡ λειτουργία τῆς ἀναγνωρίσεως, δὲν ὑφίσταται.

«Φοβᾶμαι ὅτι δὲν καταλαβαίνω τελείως αὐτὸ ποὺ λέτε. Νομίζω ὅτι ἀμυδρὰ πιάνω τὴ σημασία τοῦ νοῦ ποὺ πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ τ' ἀντίθετα. Μολονότι εἶναι ἕνα ἐξαιρετικὰ δύσκολο ἔργο, νομίζω πὼς βλέπω τὴν ἀνάγκη γι' αὐτό. Ἀλλὰ τὸ νὰ εἶσαι ἐλεύθερος ἀπὸ τὴ λειτουργία τῆς ἀναγνωρίσεως μοῦ διαφεύγει τελείως».

Ἡ ἀναγνώρισις εἶναι ἡ λειτουργία τοῦ γνωστοῦ, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ παρελθόντος. Ὁ νοῦς τρέμει ἐκεῖνο ποὺ δὲν τὸ γνωρίζει. Ἂν γνωρίζατε τὸ θάνατο, δὲν θὰ ὑπῆρχε ὁ φόβος γι' αὐτόν, δὲν θὰ ὑπῆρχε ἡ ἀνάγκη γιὰ περίπλοκες ἐξηγήσεις. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖτε νὰ γνωρίσετε τὸ θάνατο, εἶναι κάτι τὸ τελείως καινούργιο, κάτι ποὺ δὲν τὄχετε δοκιμάσει ποτὲ πρίν. Ἐκεῖνο ποὺ τὸ ἔχει δοκιμάσει κανεὶς γίνεται τὸ γνωστό, τὸ παρελθόν, καὶ εἶναι ἀπ' αὐτὸ τὸ παρελθόν, ἀπ' αὐτὸ τὸ γνωστό, ποὺ γίνεται ἡ ἀναγνώρισι. Ἐνόσω ὑπάρχει αὐτὴ ἡ κίνησις ἀπὸ τὸ παρελθόν, τὸ καινούργιο δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει.

«Ναί, ναί, ἀρχίζω νὰ τὸ αἰσθάνομαι αὐτό, κύριε».

Αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο συζητᾶμε μαζὶ τώρα δὲν εἶναι κάτι ποὺ νὰ τὸ ἀφήσουμε νὰ τὸ σκεφθοῦμε ἀργότερα, ἀλλὰ κάτι ποὺ πρέπει νὰ τὸ ζήσουμε καθὼς προχωρᾶμε. Αὐτὸ τὸ βίωμα δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀποθηκεύσει κανείς, γιατὶ ἂν τὸ κάνει, γίνεται μνήμη, καὶ ἡ μνήμη, ἡ κίνησι τῆς ἀναγνωρίσεως, φράζει τὸ δρόμο τοῦ καινούργιου,

τοῦ ἄγνωστου. Ὁ θάνατος εἶναι τὸ ἄγνωστο. Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι τὸ τί εἶναι ὁ θάνατος καὶ τί συμβαίνει μετὰ τὸ θάνατο, ἀλλὰ νὰ καθαρίσει ὁ νοῦς τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἀπὸ τὸ γνωστό. Τότε ὁ ζωντανὸς νοῦς μπορεῖ νὰ εἰσχωρήσει στὸν οἶκο τοῦ θανάτου, τότε μπορεῖ νὰ συναντήσει τὸ θάνατο, τὸ ἄγνωστο.

«Θέλετε νὰ πεῖτε ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίσει τὸ θάνατο ἐνῶ ἀκόμα εἶναι ζωντανός;».

Τὰ δυστυχήματα, οἱ ἀρρώστειες καὶ τὰ γηρατειὰ φέρνουν τὸ θάνατο, ἀλλὰ κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἔχει κανεὶς πλήρη συνείδησι. Ὑπάρχει πόνος, ἐλπίδα ἢ ἀπελπισία, ὁ φόβος τῆς μοναξιᾶς, καὶ ὁ νοῦς, ὁ ἑαυτός, συνειδητὰ ἢ μη-συνειδητὰ μάχεται ἐναντίον τοῦ θανάτου, τοῦ ἀναπόφευκτου. Με γεμάτη φόβο ἀντίστασι ἐναντίον τοῦ θανάτου, πεθαίνουμε. Ἀλλὰ εἶναι δυνατὸν — χωρὶς ἀντίστασι, χωρὶς νοσηρότητα, χωρὶς σαδιστικὴ διάθεσι ἢ παρόρμησι γι' αὐτοκτονία, κι' ἔνσω εἴμαστε πλήρως ζωντανοί, νοητικὰ ρωμαλέοι — νὰ μποῦμε στὸν οἶκο τοῦ θανάτου; Τοῦτο εἶναι δυνατὸν μόνον ὅταν ὁ νοῦς πεθάνει γιὰ τὸ γνωστό, γιὰ τὸν ἑαυτόν. Ἔτσι τὸ πρόβλημά μας δὲν εἶναι ὁ θάνατος, ἀλλὰ νὰ μπορέσει ὁ νοῦς νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὴν ψυχολογικὴ πεῖρα ποὺ ἔχει συσσωρευθεῖ μέσα στοὺς αἰῶνες, ἀπὸ τὴ μνήμη ποὺ ὁλοένα μεγαλώνει, ἀπὸ τὸ δυνάμωμα καὶ τὴν ἐξευγένισι τοῦ ἑαυτοῦ.

«Μὰ πῶς μπορεῖ νὰ γίνει αὐτό; Πῶς μπορεῖ ὁ νοῦς νὰ ἐλευθερώσει τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὰ ἴδια του τὰ δεσμά; Ἐμένα μοῦ φαίνεται ὅτι εἴτε ἕνας ἐξωτερικὸς παράγων εἶναι ἀπαραίτητος, εἴτε διαφορετικὰ τὸ ἀνώτερο καὶ πιὸ εὐγενὲς μέρος τοῦ νοῦ πρέπει νὰ ἐπεμβει γιὰ νὰ καθαρίσει τὸ νοῦ ἀπὸ τὸ παρελθόν».

Αὐτὸ εἶναι ἕνα πολὺ περίπλοκο ζήτημα, δὲν εἶναι; Ὁ ἐξωτερικὸς παράγων μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἐπίδρασι τοῦ περιβάλλοντος, ἢ μπορεῖ νὰ εἶναι κάτι πέρ' ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ νοῦ. Ἂν ὁ ἐξωτερικὸς παράγων εἶναι ἡ ἐπίδρασι τοῦ περιβάλλοντος, εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ἐπίδρασι μὲ τὶς παραδόσεις της, τὶς πίστεις καὶ τοὺς πολιτισμούς της, ποὺ κρατάει τὸ νοῦ σὲ σκλαβιά. Ἂν ὁ ἐξωτερικὸς παράγων εἶναι κάτι πέρ' ἀπὸ τὸ νοῦ, τότε ἡ σκέψι σὲ ὁποιαδήποτε μορφὴ δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀγγίξει. Ἡ σκέψις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ χρόνου· ἡ σκέψις εἶναι ἀραγμένη στὸ παρελθόν, δὲν μπορεῖ ποτὲ ν' ἀπελευθερώσει τὸν ἑαυτόν της ἀπὸ τὸ παρελθόν.

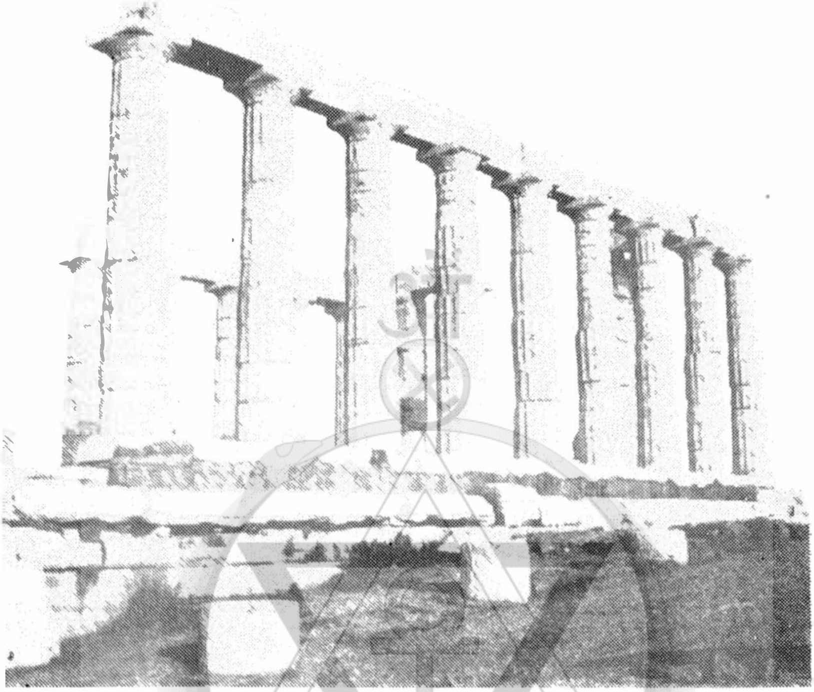
Ἂν ἡ σκέψις ἐλευθερώσει τὸν ἑαυτόν της ἀπὸ τὸ παρελθόν, παύει νὰ εἶναι σκέψι. Τὸ νὰ κάνουμε ὑποθέσεις γι' αὐτὸ ποὺ ὑπάρχει πέρ' ἀπὸ τὸ νοῦ εἶναι ἐντελῶς μάταιο. Γιὰ νὰ ἐπέμβει ἐκεῖνο ποὺ εἶναι πέρ' ἀπὸ τὴ σκέψι, ἡ σκέψι ποὺ εἶναι ὁ ἑαυτὸς πρέπει νὰ πάψει. Ὁ νοῦς πρέπει νὰ εἶναι χωρὶς καμμιὰν κίνησι, πρέπει νὰ εἶναι ἤρεμος μὲ τὴν ἠρεμία τῆς ἀπουσίας κάθε κινή-

τρου. Ὁ νοῦς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ προσκαλέσει. Ὁ νοῦς μπορεῖ νὰ διαιρεῖ, καὶ τὸ κάνει αὐτό, τὸ δικό του πεδίο δράσεως σὲ εὐγενὲς καὶ ἀγενές, ἐπιθυμητὸ κι' ἀνεπιθύμητο, ἀνώτερο καὶ κατώτερο, ἀλλὰ κάθε τέτοια διαίρεσι καὶ ὑποδιαίρεσις εἶναι μέσα στὰ ὅρια τοῦ νοῦ. Ἐπομένως κάθε κίνησι τοῦ νοῦ, πρὸς ὁποιαδήποτε κατεύθυνσι, εἶναι ἡ ἀντίδρασι τοῦ παρελθόντος, τοῦ «ἐγώ», τοῦ χρόνου. Αὐτὴ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὁ μόνος παράγων ποὺ ἐλευθερώνει, κι' ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἀντιλαμβάνεται αὐτὴν τὴν ἀλήθεια θὰ εἶναι πάντα σκλαβωμένος, ὁτιδήποτε κι' ἂν κάνει. Οἱ μετάνοιες, οἱ ὅρκοι, οἱ πειθαρχίες, οἱ θυσίες του μπορεῖ νὰ ἔχουν κοινωνιολογικὴ καὶ παρηγορητικὴ σημασία, ἀλλὰ δὲν ἔχουν καμμιὰν ἀξία σὲ σχέσι μὲ τὴν ἀλήθεια.

Πράττε ὅλο τὸ καλὸ ποὺ μπορεῖς, μὲ ὅλα τὰ μέσα ποὺ μπορεῖς, μὲ ὅλους τοὺς τρόπους ποὺ μπορεῖς, σ' ὅλους τοὺς τόπους ποὺ μπορεῖς, ὅλον τὸν καιρὸ ποὺ μπορεῖς, σ' ὅλον τὸν κόσμο ποὺ μπορεῖς. Καὶ ὅσο πιὸ πολὺ μπορεῖς.

John Wesley

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Τὸ Σούνιον

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Ἡ «Ἱερὰ ἄκρα» τῶν ἀρχαίων. Ἀνῆκε τότε στὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν. Ἔτσι ἡ ἱστορία του εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ἀττικῆς.

Καθὼς θυμοῦμαι, τὰ παληὰ χρόνια, σὰν ἤμουν νέος, μιὰ ἐκδρομὴ στὸ Σούνιο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἦταν μεγάλη ὑπόθεσις. Ἤθελε καὶ κόπους καὶ χρόνο πολύ. Τὸ μέρος, ὅμως, τότε ἦταν ἥσυχο καὶ καθαρό. Λίγοι ἢ καὶ καθόλου ἐπισκέπται. Σήμερα μὲ τὸ αὐτοκίνητο εἶναι ἕνας περίπατος ἄνετος, κάπου μιᾶς ὥρας. Ὁ τόπος ὅμως συχνάζεται πολυ, ἡ ἡσυχία ἔχει φύγει κ' ἡ ἐπίσκεψις εἶναι σύντομη, ποὺ δὲν ἐπιτρέπει ρεμβασμούς. Σοφὸν τὸ «πάντα ρεῖ»...

Σὰν λέμε Σούνιο, τὸ ἀκρωτήριο ἐννοοῦμε, ποὺ εἶναι ἕνας λόφος 60 μέτρα ψηλὸς ἀπὸ τὴ θάλασσα, ὁ ὁποῖος κυριαρχεῖ

στὸν Σαρωνικὸ καὶ στὸν Εὐβοϊκό, ποὺ ἑνώνονται στὰ πόδια του. Ἡ θέσις προσφέρει μιὰ θέα σπάνια, ἰδίως ὅταν ὑπάρχει διαύγεια στὴν ἀτμόσφαιρα. Ποιός ὅμως ἔχει δῆ κάποιες δύσεις τοῦ Ἥλιου ἀπὸ τὸ Σούνιο καὶ τὶς ἔχει ξεχάσει!.. θυμοῦμαι μιὰ τέτοια δύσι, μαγική, πρὶν λίγα χρόνια. Μέσα Δεκεμβρίου, δὲν φυσοῦσε — σπάνιο γιὰ τὸ Σούνιο. Ὅλος ὁ οὐρανὸς πρὸς τὴ δύσι μέχρι τὴ θάλασσα ἦταν χρωματισμένος μὲ χίλια χρώματα, ἁρμονικὰ βαλμένα, ποὺ σιγὰ - σιγὰ ἀλλάξανε, κ' ἐνόμιζες πὼς βρίσκεσαι σὲ κάποιο τόπο μαγεμένο. Μερικοὶ ἐκδρομεῖς εἴχαμε κυριολεκτικὰ ξεχαστῆ, ἀλλὰ μᾶς ἔκοψε τὴν κατάνυξι τὸ κλάξον τοῦ αὐτοκινήτου, γιατὶ μᾶς εἶχαν χάσει οἱ συνεκδρομεῖς μας κι' ἀνησύχησαν...

Στὰ Ν.Α. τῆς Ἀττικῆς εἶναι τὸ ἀκρωτήριο. Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σαρωνικοῦ τὸ νησὶ τοῦ Πατρόκλου, ποὺ πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ κάποιο ναύαρχο τοῦ Πτολεμαίου Λάγου, ποὺ τὸ ὠχύρωσε στὰ 265 π.Χ. Ἀπὸ τὸν Εὐβοϊκό, τὸ νησὶ τῆς Ἑλένης (ἡ σημερινή, ὄνομα καὶ πρᾶγμα, Μακρόνησος). Ὀφείλει τὸ ὄνομά του στὸν μῦθο πὼς τάχα ἐκεῖ ἀποβιβάστηκε ἡ περίφημη Ἑλένη, σὰν γύριζε ἀπὸ τὴν Τροία.

Καὶ ὁ πολύτιμος Παυσανίας ἔτσι ἀρχίζει τὰ «Ἀττικά» του : «Τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, πρὸς τὸ μέρος τῶν Κυκλάδων καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, προβάλλεται τὸ ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς Σούνιον· καὶ ἀφοῦ παραπλεύσῃ τις τὸ ἀκρωτήριον ὑπάρχει λιμὴν καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς Σουνιάδος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀκρωτηρίου. Ὁ πλέων πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀπαντᾶ καὶ τὸ Λαύρειον, ὅπου κάποτε ὑπῆρχον μεταλλεῖα ἀργύρου τῶν Ἀθηναίων, καὶ νῆσον ἔρημον οὐχὶ μεγάλην, ἡ ὁποία καλεῖται νῆσος Πατρόκλου».

Τὴν νῆσον ὅμως τοῦ Πατρόκλου τὴν τοποθετεῖ στὸν Εὐβοϊκό. Ἐπίσης δὲν ἀκριβολογεῖ στὸ ὄνομα τοῦ ναοῦ, ποὺ εὑρίσκεται στὴν κορυφὴ τοῦ ἀκρωτηρίου.

Περαιτέρω προσθέτει: «Νῆσοι ὑπάρχουν οὐ μακρὰν τῆς χώρας τῶν Ἀθηναίων, ἡ μὲν καλουμένη Πατρόκλου —περὶ ἧς ἔγραψα ἀνωτέρω— ἄλλη δὲ ὑπεράνω τοῦ Σουνίου ἧς τὸ ὄνομα Ἑλένη».

Τὸ Σούνιο κατοικήθηκε ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους. Ἔχει εὑρεθῆ ἐκεῖ νεολιθικὸς συνοικισμός, ποὺ χρονολογεῖται γύρω στὰ 3000 π.Χ.

Ἡ περιοχὴ ἐθεωρεῖτο ἱερὰ ἀπὸ τὰ ὁμηρικὰ χρόνια. Ὁ Ὅμηρος στὴν Ὀδύσσεια τὴν ὀνομάζει «Σούνιον ἱρόν». Ἦτο ἀφιερωμένη ἰδιαίτερα στὴν Ὀλυμπία θεὰ Ἀθηνᾶ, τὴν Σουνιάδα, καὶ ἐτελοῦντο ἐκεῖ τὰ μικρὰ παναθήναια. Σώζονται θεμέλια ἀπὸ τὸν ἀρχαϊκὸ ναὸ καί, πλησίον σ' αὐτά, θεμέλια τοῦ νεωτέρου ναοῦ, ποὺ κτίστηκε τὸν 5ον αἰῶνα, μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους. Τὰ θεμέ-

λια τῶν δύο αὐτῶν ναῶν δὲν εὑρίσκονται στὸν λόφο τοῦ Σουνίου, ἀλλὰ στὰ Β.Α. αὐτοῦ ἐπάνω σ' ἕνα λοφίσκο, στ' ἀριστερὰ τοῦ δρόμου ποὺ μᾶς φέρνει στὸν λόφο.

☆

Στὸ ὑψηλότερο σημεῖο τοῦ λόφου τοῦ Σουνίου σώζονται μεγαλόπρεπα τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ καὶ τῶν προπυλαίων του, ποὺ ἦταν ἀφιερωμένος στὸν Ὀλύμπιο θεὸ Ποσειδῶνα. Ἦταν ἀπὸ μάρμαρο, δωρικὸς καὶ εἶχε κατασκευαστῆ στὰ χρόνια τοῦ Περικλέους ἐπάνω στὰ θεμέλια, ἀπὸ πωρόλιθο, τοῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ, ποὺ τὸν κατέστρεψαν οἱ Πέρσαι τοῦ Ξέρξη. Ἔχουν μείνει ἀρκετοὶ κίονες καὶ ἄλλα μέρη τοῦ ναοῦ, ποὺ ἔχουν ἐπάνω τους φανερὰ τὰ σημάδια τῆς φθορᾶς ἀπὸ τὴν ἀλμύρα τῆς θάλασσας.

Ὁ ναὸς αὐτὸς τοῦ θεοῦ Ποσειδῶνος εἶχε θεωρηθῆ ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς ἀρχαιολόγους πὼς ἦτο ὁ ναὸς τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς. Ἀπὸ ἐπιγραφὴ ὅμως ποὺ βρέθηκε ἀργότερα ἀποκατεστάθη ἡ ἀλήθεια.

Γύρω τοῦ ναοῦ διατηροῦνται τὰ ὀχυρὰ ποὺ εἶχαν κατασκευαστῆ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο, γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῆς περιοχῆς καὶ τὴν προστασία τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρείου.

☆

Στὸν περίλαμπρο ναὸ τοῦ Σουνίου ἐδοξάζετο τοὺς ἀρχαίους καιροὺς ὁ Ποσειδῶν, ὁ θεὸς τῆς θάλασσας.

Ἐδοξάζετο καὶ ἐδῶ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ξεχωριστὰ δὲ ἀπὸ τοὺς λίγους. Οἱ πολλοὶ ἔπερναν τὴν παράδοσι, τοὺς μύθους γιὰ τὸν θεὸ κατὰ γράμμα, ἐνῶ οἱ λίγοι κατὰ τὸ πνεῦμα. Τὸ ἴδιο καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες ἐκδηλώσεις τῆς ἀρχαίας λατρείας. Οἱ λίγοι τιμοῦσαν τὴν λατρεία μέσα στοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἱερά, οἱ δὲ πολλοὶ «θύραθεν».

Οἱ σοφοὶ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, γιὰ νὰ ἱκανοποιοῦν τὴν κοινὴ γνώμη, ἔλεγαν ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἦταν ὁ θεὸς ποὺ κυβερνοῦσε τὴν θάλασσα ποὺ ξέρουμε. Γιατὶ ἤξευραν ὅτι ὅλες οἱ ἀλήθειες δὲν εἶναι γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Χρειάζεται, καθὼς ἔλεγαν, προπαρασκευὴ γιὰ τὶς μεγάλες ἀλήθειες, ἠθικὴ καὶ νοητική. Χρειάζεται ἡ κάθαρσις ἀπὸ τὶς κακίες, ποὺ δίδει τὴν ἁγνότητα, τὴν ἀπαραίτητη αὐτὴ βάσι γιὰ τὶς μεγάλες πραγματοποιήσεις.

Γύρω ἀπὸ τὴ θάλασσα αὐτή, παρμένη σὰ σύμβολο, ἦσαν φτιαγμένοι ἀπὸ τοὺς σοφοὺς οἱ ἀλληγορικοὶ μῦθοι καὶ εἶχαν καθοριστῆ οἱ ἐξωτερικὲς τελετές.

Σὰν σὲ θεὸ λοιπὸν τῆς θάλασσας τὰ Ἱερὰ τοῦ Ποσειδῶνος ἦσαν τοποθετημένα κοντὰ στὴ θάλασσα, ὅπως καὶ στὸ Σούνιο. Ὁ θεὸς στὶς παραστάσεις του κρατοῦσε τὴν τρίαινα γιὰ νὰ κυβερνᾶ τὸν κόσμο τῆς θάλασσας. Μὲ τὴν τρίαινα ἔλεγαν ὅτι ἀναστατώνει τὴν θάλασσα καὶ προκαλεῖ τὶς τρικυμίες καὶ σείει τὶς ἀκτές. Γι' αὐ-

τὸ τὸν ἔλεγαν Ἐνοσίγαιο (ἔνοσις= σείσιμο, ἀπὸ τὸ ἐνόθω= σείω, καὶ γῆ). Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομά του Ποσειδῶν, ποὺ καθὼς λέγουν προέρχεται ἀπὸ τὸ πελασγικὸ «Πασαντά», ποὺ σημαίνει συνταράσσω, τὸ ἴδιο δηλώνει.

☆

Ἡ ἐσωτερικὴ ὅμως λατρεία, ποὺ τὴν ἄκουσαν οἱ ἁγνοὶ καὶ σοφοί, καθὼς διαφαίνεται ἀπὸ τὰ λίγα ποὺ διέρρευσαν, μὲ ἄλλον τρόπο θεωροῦσε τοὺς ἀλληγορικοὺς μύθους ἐν γένει. Ἐν προκειμένῳ δέ, καὶ ἐκείνους ποὺ ἀφοροῦσαν τὸν Ὀλύμπιο θεὸ τῆς θάλασσας. Ἴσως νὰ τοποθετοῦσαν ἀλλοῦ τὸ ὑγρὸ βασίλειό του καὶ ὄχι στὴν θάλασσα. Κάποιος μῦθος ἀρχαῖος ἔλεγε ἀλληγορικὰ ὅτι τὸ βασίλειο τῆς θάλασσας τοῦ θεοῦ ἄρχιζε ἀπὸ τὴ Γῆ καὶ ἔφθανε ἕως τὶς χάλκινες πόρτες τοῦ Ὀλύμπου, ποὺ ἀπὸ μέσα ἦταν χρυσός. Ἄλλοι μῦθοι πάλι ὁμιλοῦν γιὰ θάλασσα πνευματική, ποὺ κυβερνοῦσε ὁ θεὸς Ποσειδῶν μὲ τὴν ἀκολουθία του καὶ μὲ τὶς λαμπρὲς νύμφες του, τὶς Ποσειδωνιάδες. Σήμερα ὅμως δὲν ἠμποροῦμε νὰ ἐξηγήσουμε τοὺς μύθους αὐτοὺς καὶ νὰ καταλήξουμε σὲ θετικὰ συμπεράσματα. Μόνον ὑποθέσεις ἠμποροῦμε νὰ κάνουμε. Σὲ συμπέρασμα ὅμως γενικὸ ἠμποροῦμε νὰ καταλήξουμε: ὅτι οἱ σοφοὶ συνθέται τῶν μύθων τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως δὲν μικρολογοῦσαν. Κάτι τὸ μεγάλο, τὸ πνευματικὸ θὰ εἶχαν ὑπ' ὄψιν τους.

☆

Ὅταν ἐπισκεπτώμεθα τὸ Σούνιο, ἀπὸ συνήθεια παληά, ρίχνουμε πάντοτε μιὰ ματιὰ στὴν κολῶνα τοῦ ναοῦ ποὺ εἶναι χαραγμένο τὸ ὄνομα «Βύρων». Λένε πὼς τὸ χάραξε ἐκεῖ ὁ ἴδιος ὁ μεγάλος Ἄγγλος ποιητής, ὁ φιλέλλην, ποὺ ἔδωσε τὴν ζωή του γιὰ τὴν Ἑλλάδα μας. Καὶ φέρνουμε μὲ σεβασμὸ τὴ σκέψι μας στὴ μεγάλη ἐκείνη ψυχή.

☆

Καθὼς εἶναι γνωστό, γιὰ τὸ Σούνιο ὑπάρχει καὶ κάποια παράδοσις ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. Ἂς τὴν ἀναφέρουμε. Ποιός ξέρει ἀπὸ ποῦ προῆλθε: Τὸν ναὸ τὸν ἔλεγαν τότε «παλάτι τῆς βασιλοπούλας», γιατὶ σ' αὐτὸ ἔμενε ἡ ξανθὴ βασιλοπούλα τοῦ Σουνίου, ποὺ τὴν ἔβλεπαν οἱ ἐλαφροΐσκιωτοι. Ἡ βασιλοπούλα κάθε αὐγὴ πήγαινε στὴν Ἀφαία τῆς Αἰγίνης γιὰ νὰ βλέπῃ τὴν μελαχροινὴ ἀδελφή της, ποὺ ἔμενε ἐκεῖ. Τὸ σούρουπο γύριζαν οἱ δυὸ ἀδελφὲς μαζὶ στὸ Σούνιο, στὸ παλάτι τῆς ξανθῆς...

ΔΗΜ. Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Πασχαλινὸ δῶρο

Ἀπηγγέλθη ὑπὸ τῆς κ. M. E. Nairn
σὲ Συνέλευση τῆς Θεοσοφ. Ἑταιρίας.
Ἀπὸ περιοδικὸ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς

Ἡ Σταύρωση καὶ ὁ τάφος πέρασαν,
Ἀναστηθήκαμε καὶ χαιρετοῦμε τὴν Πασχαλινὴ αὐγή.
Μὰ στὴ ζωή μας Σύμβολο — μέρα μὲ τὴν ἡμέρα,
Μένει ἡ Σταύρωσις καὶ ἡ Νίκη.

Ὅταν οἱ δρόμοι στρώνονται μὲ βάγια
κι ὁ ἥλιος λάμπει, τί κερδίζομε;
Εἴμαστ' ἕτοιμοι νὰ τὰ χάσωμε ὅλα
καὶ νὰ μείνῃ ὁ ἑαυτός μας ἀδειανός;

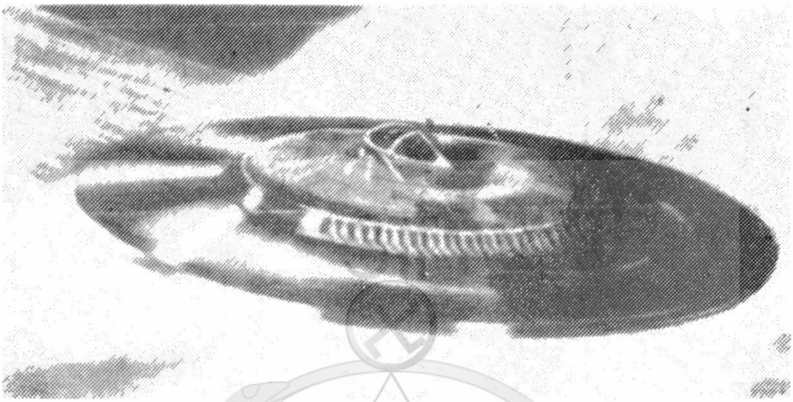
Ἔχομε φόβο γιὰ τὸ λόφο τῆς Γεθσημανῆ
καὶ σὲ ὧρες σκοτεινὲς ἀφήνουμε τοὺς φίλους;
Δὲν θὰ σταθοῦμε σταθερὰ δίπλα στὸν Ἕνα
τὶς μακρὲς μαῦρες ὧρες του νὰ μοιραστοῦμε;

Ὅλος ὁ κόσμος σήμερα ἔχει Γολγοθᾶ,
Ὑψώθη μιὰ κραυγὴ στὸ δρόμο ἀπάνω—
Δὲν εἴμαστε ὅλοι πλανημένοι, προσπαθῶντας
νὰ ζήσουμε μὲ τὸ Ἐγώ, ποὺ πρέπει νὰ πεθάνη;

Ἡ Σταύρωση καὶ ὁ τάφος πέρασαν,
Μὰ στὸν καθένα — στὸν καθένα, ναί, μᾶς πρέπει
τὸ δρόμο ν' ἀνεβοῦμε μοναχοί,
γιὰ ἕνα δικό μας κερδισμένο Πάσχα.

Γι' αὐτὸ ἂς εἶναι τὸ Πασχαλινό μας δῶρο,
Μιὰ ἀγάπη ἀλογάριαστη, γοργή, παθητική,
Νὰ δέση τὶς πληγὲς τῆς ἀνθρωπότητος
ἀπὸ τῆς Πλάνης τὸν θρυμματισμένο βράχο.

ΟΙ "ΙΠΤΑΜΕΝΟΙ ΔΙΣΚΟΙ,,

ΠΡΟ 12 ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΕΤΩΝ;

Ρομάντσο τῆς ἀρχαιολογίας

Μέρος 2ον (Τελευταῖον)

ΠΡΟ ΕΚΑΤΟ ἐτῶν καί, ἀκριβῶς, τὴν Πρωτοχρονιὰ τοῦ 1868, ἔκαμαν στὴν Γαλλία ὁμαδικὴ ἐμφάνισι τὰ μυστηριώδη αὐτὰ «ἀντικείμενα», ποὺ θὰ τὰ λέγαμε σήμερα «ἱπταμένους δίσκους» — βολίδες τὰ εἶπαν τότε, ἢ μετέωρα. Στὴ Χάβρη τὸ φαινόμενον εἶχε τὸ σχῆμα ὄφεως ἑλισσομένου καὶ συνωδεύετο ἀπὸ ἕναν κρότο σὰν τουφεκίδι γιὰ μισὸ λεπτό. Ὅμοιο ἦταν τὸ φαινόμενον στὴ Ρουέν, ἀλλὰ βωβόν. Φωτεινὰ ἀντικείμενα ἐθεάθησαν καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Γαλλίας, πολύκροτα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ σπάσουν πολλὲς πιατοθῆκες. Καθὼς ὁ κόσμος ἑτοιμαζόταν νὰ γιορτάση τὴν Πρωτοχρονιά, οἱ μᾶλλον φοβιτσιάρηδες ἢ προληπτικοὶ ταμπουρώθηκαν στὰ σπίτια τους καὶ ἀνέβαλαν τὶς ἐθιμοτυπικὲς ἐπισκέψεις γιὰ κάποια λιγώτερο ἐκρηκτικὴ ἡμέρα.

Ἀναφέροντας αὐτὸ τὸ περιστατικό, τὸ Παρισινὸ περιοδικὸ «Καθρέφτης τῆς Ἱστορίας» διερωτᾶται: Ἐὰν ἦσαν «ἱπτάμενοι δίσκοι», μὴν ἦσαν... ἀναγνωριστικοί, γιὰ τὴν ἐπιχείρησι ποὺ θὰ διεξήγετο μετὰ 80 ἔτη; Διότι, καθὼς εἴπαμε στὸ πρῶτο μέρος τοῦ παρόντος δημοσιεύματος, οἱ πρῶτοι «δίσκοι» φάνηκαν τὸ 1948, στὴν Ἀμερική.

Ἀλλά, μιὰ τέτοια ἐκδοχὴ δὲν στηρίζεται στὴν στοιχειώδη λογική. Θὰ ἐχρειάζοντο 80 χρόνια γιὰ νὰ ἑτοιμασθῆ ἡ ἐπίσκεψις τῶν Α.Τ.Ι.Α. (Ἀγνώστου Ταυτότητος Ἱπταμένων Ἀντικειμένων),

ὅταν καὶ αὐτὴ δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ ξεκαθαρισμένη προέλευσι ἢ σκοπό; Ἐξ ἄλλου, φαινόμενα σὰν ἐκεῖνα τοῦ 1848 τῆς Γαλλίας εἶχαν σημειωθῆ τὸ 1830 στὴν Ἀγγλία. Καὶ τὰ ἱστορικὰ ἀρχεῖα τῆς Ἰνδίας πηγαίνουν πίσω... πέντε χιλιάδες χρόνια!

Τὰ Ἰνδικὰ βιβλία

Μιλώντας γιὰ ἱστορικὰ «ἀρχεῖα», φυσικά, ἐννοοῦν οἱ ὑποστηρικταὶ τῶν «δίσκων» τὶς παραδόσεις τῶν ἱερῶν βιβλίων τῆς Ἀνατολῆς, ὅπως ἡ Ραμαγιάνα, ἡ Ρίγκ-6έδα καὶ αἱ Στροφαὶ τοῦ Τζιάν. Στὰ κείμενα αὐτὰ γίνεται λόγος γιὰ τὰ Βιμάνας, ποὺ περιγράφονται ὡς ἱπτάμεναι μηχαναὶ ἐκτελοῦσαι «συγκοινωνίαν» μεταξὺ Γῆς καὶ ἀστέρων. Εἰδικά, στὸ βιβλίο τοῦ Τζιάν, μιὰ συλλογὴ μύθων προαιωνίων, περιγράφεται πῶς μία ὁμὰς ὄντων ἀπὸ τὸ Διάστημα ἦλθαν στὴ Γῆ, πρὸ χιλιάδων ἐτῶν, ἐπιβαίνοντα σιδηρῶν ἱπταμένων ὀχημάτων, τὰ ὁποῖα, προτοῦ νὰ προσγειωθοῦν, ἔκαμαν ἐπανειλημμένως τὸν γῦρο τοῦ πλανήτου μας. Τὰ ὄντα αὐτὰ ἔζησαν ἀνάμεσα στοὺς γηΐνους, οἱ ὁποῖοι τὰ ἐλάτρευαν. Τελικά, ὅμως, διαιρέθησαν σὲ δύο ὁμάδες, ὁπότε ὁ ἀρχηγὸς τῆς μιᾶς, ἀκολουθούμενος ἀπὸ ὁμάδα συμπολεμιστῶν του, ὑψώθηκε στὸν ἀέρα μ' ἕναν ἀπαστράπτον μεταλλικὸν σκάφος. Ἐνῶ ἀπεῖχαν πολλὲς λεῦγες ἀπὸ τὴν πόλι τῶν ἐχθρῶν τους, ἐξαπέλυσαν ἕνα μεγάλο φλεγόμενον δόρυ —ὅσοι τὸ εἶδαν, τυφλώθηκαν— τὸ ὁποῖον ἐξερράγη στὴν πόλι καὶ τὴν ἔκαψε. Οἱ κάτοικοι ἔγιναν στάχτη, ἡ ὁποία ἦταν δηλητηριασμένη καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἐμολύνθηκαν τὰ γύρω ποτάμια. Στὸ τέλος, ἕνας ἄνεμος τὴν ἐσκόρπισε, καὶ ἡ ἄλλοτε μεγάλη πολιτεία χάθηκε καὶ ἀπὸ τὴν μνήμη τῶν ἀνθρώπων.

Στὰ Σόδομα - Γόμορρα ...ἀστροναῦται!

Τὰ Σόδομα καὶ Γόμορρα τῆς ἰουδαϊκῆς παραδόσεως, ὅπου, καθὼς μᾶς λέγει ἡ Γένεσις, ἀπεστάλησαν ἄγγελοι, γιὰ νὰ διαπιστώσουν ἂν ἡ ἁμαρτία τῶν κατοίκων ἦταν τόσο μεγάλη, εἶναι μιὰ ἄλλη ἐνδιαφέρουσα περίπτωσις. Προηγουμένως, τὸ ἴδιο κεφάλαιον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀναφέρει ὅτι ἔζοῦσαν στὴ Γῆ «γίγαντες» καὶ ἀπέκτησαν ἀπογόνους μὲ γηΐνους ἀνθρώπους. Ὁ Μόρρις Τζέσαπ, στὸ βιβλίο του «Τὰ ἀκαθορίστου ταυτότητος ἀντικείμενα καὶ ἡ Βίβλος» ὑποστηρίζει ὅτι ἐπιστεύετο, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὅτι ἦσαν «ἄγγελοι» οἱ προερχόμενοι ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀλλά, στὴν πραγματικότητα, «θὰ ἦσαν» ἀστροναῦται!

Ἕνας διάσημος Ρῶσος συγγραφεύς, ὁ καθηγητὴς Ἄγκριντ, σὲ ἄρθρο του στὴν «Λιτερατούρναγια Γκαζέτα», ἀπέδωσε τὴν καταστροφὴ τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων σὲ ἀτομικὴ ἔκρηξι τύπου Χιροσίμας. Ἡ ἴδια ἐκδοχὴ ἔχει ὑποστηριχθῆ γιὰ τὸν καταποντισμὸ τῆς μυθικῆς ἠπείρου Ἀτλαντίδος, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι ἀπεδόθη σὲ πυρηνικὸ πόλεμο τῶν κατοίκων της, τεχνικὰ προοδευμένων ὥστε νὰ ἔχουν μάθει τὰ μυστικὰ τοῦ ἀτόμου, ὄχι ὅμως, καὶ ἠθικὰ-πνευματικά, ὥστε νὰ τὰ ἐλέγχουν. Μιὰ ἄλλη ἐκδοχὴ γιὰ τὴν Ἀτλαν-

τίδα, ὑποστηριχθεῖσα ἀπὸ τὸν Αὐστριακὸ καθηγητὴ Χὰνς Ἕρμπιγκερ, εἶναι ὅτι ὁ καταποντισμὸς τῆς ἠπείρου αὐτῆς, δώδεκα χιλιάδες χρόνια περίπου ἀπὸ τὴν ἐποχή μας, προεκλήθη ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῆς Σελήνης στὴν γηΐνη τροχιά. Σχετικῶς, ἐπισημαίνεται τὸ ὅτι σὲ ἀρχαῖα χρονικὰ τοῦ Θιβὲτ γίνεται λόγος γιὰ κάποια ἐποχὴ «πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ», ὅταν ἡ Σελήνη δὲν κατοικοῦσε στὴν περιοχὴ τῆς Γῆς. Μιὰ συλλογὴ τῶν Θιβετιανῶν παραδόσεων ἐξεδόθη στὴν Εὐρώπη τὸ 1928, ἀλλὰ τότε ἐθεωρήθησαν ὡς προϊόντα ἁπλῆς φαντασίας. Σήμερα, ἀντιθέτως, τοὺς ἀποδίδεται κάποια σημασία. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ πανάρχαιοι μῦθοι πρέπει νὰ ἀπηχοῦν λαϊκὰ βιώματα τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, ἄρα «κάτι» πραγματικὸ περιέχουν.

Τὰ εὑρήματα τῶν Κινεζικῶν σπηλαίων

Τὸ 1965, ἡ γερμανικὴ ἐπιθεώρησις «Das vegetarische Universum» ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἐν περιλήψει: «Στὴν μεθόριο Κίνας καὶ Θιβέτ, μιὰ ἰδιαίτερα ὀρεινὴ καὶ σπηλαιώδης περιοχή, ὀνομαζομένη Μπαγιὰν Καρὰ - Οὐλά, ἀποτελεῖ ἀπὸ 25 ἐτῶν τὸ ἀντικείμενον ἐρευνῶν τῶν ἀρχαιολόγων. Μέχρι τοῦδε ἀνεκαλύφθησαν 716 τεμάχια λιθίνων δίσκων, ποὺ φέρουν χαραγμένα ἀκατάληπτα σημάδια, σχέδια καὶ ἱερογλυφικά. Οἱ πρὸ πολλῶν χιλιετηρίδων κάτοικοι τῶν σπηλαίων μπόρεσαν, μὲ τὴν βοήθεια ἀγνώστων ἐργαλείων, νὰ κόψουν κομμάτια τῶν βράχων καὶ νὰ κατασκευάσουν τοὺς δίσκους αὐτούς. Μοιάζουν σὰν φωνογραφικοὶ δίσκοι, μὲ μιὰ τρύπα στὸ μέσον, ἀπὸ ὅπου ξεκινάει ἡ γραφή, σὲ διπλὴ σειρά, μὲ σπειρωτὸ σχῆμα, μέχρι τῆς ἐξωτερικῆς περιφερείας τοῦ δίσκου. Εἶναι ἡ πιὸ παράξενη γραφή, ποὺ ἀνεκαλύφθη, ὄχι μόνον στὴν Κίνα, μὰ σ' ὅλον τὸν κόσμο».

Ἤδη, κατὰ τὸν Κινέζο καθηγητὴ Τσοὺμ - Οὒμ - Νούϊ, σύμφωνα μὲ ἀνακοίνωσί του στὴν Ἀκαδημία προϊστορίας τοῦ Πεκίνου, αἱ σπειροειδεῖς ἐπιγραφαὶ τῶν λιθίνων δίσκων «ἀφηγοῦνται τὴν ἄφιξιν διαστημοπλοίων στὴ γῆ», πρὸ 12.000 ἐτῶν.

Στὰ σπήλαια τῆς περιοχῆς Μπαγιὰν Καρὰ - Οὐλὰ ζοῦν αἱ φυλαὶ «Ντρόπα» καὶ «Χάμ». Τὰ μέλη τῶν φυλῶν αὐτῶν εἶναι ἐξαιρετικὰ βραχύσωμα καὶ καχεκτικά. Τὸ ἀνάστημά τους μόλις φθάνει τὸ ἕνα μέτρο καὶ 30 ἑκατοστά. Ἐλάχιστες πληροφορίες εἶναι γνωστὲς γιὰ τὶς φυλὲς αὐτὲς καὶ δὲν μπόρεσαν ὥς τώρα οἱ ἐπιστήμονες νὰ τὶς κατατάξουν σὲ ἕναν συγκεκριμένον ἐθνικὸν ὅμιλο. Τώρα, ὅμως...

Μετὰ τὴν φερομένην ἀποκρυπτογράφησιν τῶν ἐπιγραφῶν, οἱ Ντρόπα καὶ Χὰμ εἶναι «οὐράνηδες», προῆλθαν δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Διάστημα. Κατὰ τὸν Τσοὺμ - Οὒμ - Νούϊ καὶ τοὺς συνεργάτας του, μία ἐπιγραφὴ λέγει ὅτι οἱ Ντρόπα «κατέβηκαν ἀπὸ τὰ σύννεφα» καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς ἐτρόμαξαν κ' ἔτρεξαν στὰ σπήλαια, ἀλλά, στὸ τέλος, ἐνόησαν ὅτι οἱ ἐξωγήϊνοι ἐπισκέπται δὲν εἶχαν παρὰ εἰρηνικοὺς σκοπούς. Ἐπει-

δή, ὅμως, τὰ διαστημόπλοια κατεστράφησαν κατὰ τὴν προσγείωσί τους στὰ ἄξενα βουνά, καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ κατασκευάσουν ἄλλα, ἔμειναν στὴ γῆ — καὶ ἔβγαλαν ράτσα.

Μικρὰ τεμάχια τῶν περιέργων δίσκων τοῦ Μπαγιὰν Καρὰ - Οὐλὰ ἀπεσπάσθησαν καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς χημικὴν ἀνάλυσιν. Ἡ διαπίστωσις ὑπῆρξεν ἐκπληκτική: Οἱ δίσκοι περιεῖχαν σημαντικὴ ἀναλογία κοβαλτίου καὶ ἑνὸς ἄλλου μετάλλου. Ἐπίσης διεπιστώθη ὅτι οἱ δίσκοι εἶχαν ἕναν ἀσυνήθιστο ρυθμὸ παλμῶν, σὰν νὰ εἶχαν φορτισθεῖ ἢ ν' ἀποτελοῦσαν ἄλλοτε μέρος ἠλεκτρικοῦ κυκλώματος.

Ὁ Ρῶσος διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας Βιάτσεσλαβ Ζάϊτσεφ, στὸ βιολίο του «Κοσμικὰ ὑπολείμματα στὶς ἀρχαῖες μνημειακὲς ἐπιγραφὲς» δέχεται ὅτι ἡ Γῆ ἔχει κατ' ἐπανάληψιν δεχθῆ ἐπισκέψεις ἀπὸ ἄλλα ἄστρα τοῦ γαλαξία μας. Ἀναφερόμενος στὰ Κινεζικὰ εὑρήματα, λέγει ὅτι οἱ δίσκοι τοῦ Μπαγιὰν Καρὰ - Οὐλὰ παραμένουν ἕνα αἴνιγμα, ἄλυτο, ἴσως, ὥστόσο εἶναι ἀξιοσημείωτη ἡ ταυτότης τῶν μυθικῶν παραδόσεων μὲ τὶς ἀρχαιολογικὲς ἀνακαλύψεις.

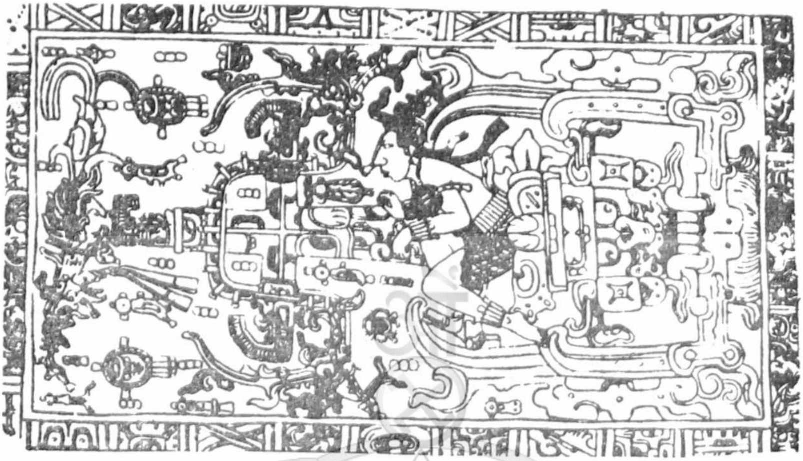
Οἱ παληὲς κινέζικες παραδόσεις, λέγει, μιλοῦν γιὰ ἀνθρωπάκους, κοντοὺς καὶ λιγνούς, μὲ κίτρινα πρόσωπα, ποὺ εἶχαν κατεβῆ ἀπὸ τὸν οὐρανό. Τὰ κεφάλια τους ἦταν τερατωδῶς δυσανάλογα. Λοιπόν, στὰ σπήλαια τοῦ Μπαγιὰν Καρὰ - Οὐλὰ ἀνεκαλύφθησαν σκελετοὶ καὶ λείψανα, ποὺ ἡ ραδιολογικὴ ἐξέτασις τοὺς δίδει ἡλικίαν 12.000 ἐτῶν. Τὰ κρανία εἶναι ὀγκώδη καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀτροφικά. Μερικοὶ ἀρχαιολόγοι εἶπαν ὅτι πρόκειται γιὰ κάποιο χαμένο εἶδος πιθήκων. Ἀλλά, οἱ πρὸ 12.000 ἐτῶν πίθηκοι ἤξεραν γραφὴ καὶ σκάλιζαν δίσκους; Ἐξ ἄλλου, στὰ ἴδια σπήλαια ὅπου βρέθηκαν οἱ σκελετοὶ τῶν δῆθεν πιθήκων, βρέθηκαν καὶ ἐπιγραφὲς καὶ σχέδια χαραγμένα στὸ ἐσωτερικὸ τῶν βράχων: ὁ ἥλιος ἀνατέλλων, ἡ σελήνη, τὰ ἄστρα καὶ ἕνας ἀριθμὸς μικρῶν «κηλίδων» (ἢ ἱπταμένων ἀντικειμένων) μεγέθους μπιζελιοῦ, ποὺ πλησιάζουν τὰ βουνὰ καὶ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς...

Τὸ μυστήριο γίνεται πυκνότερο, συμπεραίνει ὁ Βιάτσεσλαβ Ζάϊτσεφ.

Μεξικανικὴ σαρκοφάγος

Ἕνα ἄλλο παράξενο εὕρημα, στὸ Μεξικό, σὲ μιὰ πυραμίδα τῶν Μάγια, συσχετίζεται ἐπίσης μὲ τοὺς ἱπταμένους δίσκους. Εἶναι ἕνα σχέδιο πάνω σὲ πλάκα σαρκοφάγου. Θαρρεῖς, παριστάνει ἀστροναύτη χειριζόμενον τὰ ὄργανα πτήσεως διαστημοπλοίου, ἐδῶ καὶ 10.000 χρόνια!

Ἡ σαρκοφάγος αὐτὴ βρέθηκε στὸ Παλένκουε, στὴν πολιτεία Κιάπας τοῦ Μεξικοῦ, στὶς 15 Ἰουνίου 1952, ἀπὸ τὸν ἀρχαιολόγο Ἀλμπέρτο Ρούϊς Λουϊλὲ καὶ τρεῖς φίλους του. Ἦταν κλεισμένη σὲ μιὰ πυραμίδα τῶν Μάγια. Διετηρεῖτο σὲ λαμπρὴ κατάστασι καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι ἔμειναν κατάπληκτοι μπροστὰ στὴν πλάκα τοῦ σκεπάσματος, μιὰ πέτρα 3,80 X 2,80, πάχους 25 ἑκατοστῶν καὶ βάρους 5 - 6 τόννων, μὲ ἐξαιρετικὰ ἀνάγλυφα.

Ἡ ἀναπαράστασις τοῦ σχεδίου τῆς Μεξικανικῆς σαρκοφάγου.

Οἱ Γάλλοι ἐξερευνηταὶ Γκὺ Ταράντ καὶ Ἀντρὲ Μιλοὺ δὲν ἀμφιβάλλουν Πρόκειται περὶ ἀπεικονίσεως πιλότου διαστημοπλοίου. Καὶ προχωροῦν: Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι «λαοὶ τοῦ διαστήματος» ἀποίκισαν ἄλλοτε τὴν κεντρικὴ καὶ νότιο Ἀμερική...

Κατὰ τὸν Πιὲρ Ὀνορέ, ἡ σαρκοφάγος τοῦ Παλένκουε περιεῖχε τὸ λείψανον τοῦ «λευκοῦ θεοῦ Κοὺλ - Κοὺλ - Κάν», ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ τελευταῖος ἐκπρόσωπος μιᾶς ξένης φυλῆς, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὰ ἄστρα καὶ ἐξεπαίδευσε τοὺς Μάγια...

Ἡ Βίβλος τῶν Μάγια

Καθὼς εἶναι γνωστόν, ἡ βίβλος τῶν Μάγια, ποὺ ὀνομάζεται Ποποὺλ - Βούχ, καὶ εἶναι ἀρχαιότερη ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, μιλάει γιὰ «τέσσαρες κατακλυσμοὺς» καὶ γιὰ ἀγνώστους πολιτισμοὺς τῶν ὁποίων οἱ πρόδρομοι δὲν ἦσαν γήϊνοι, ἀλλὰ πλάσματα φερμένα ἀπὸ ἀλλοῦ». Ἡ ἀποίκισις τοῦ ἀρχαίου Μεξικοῦ ἀπὸ ἐξωγήϊνα ὄντα μὲ ἄκρως ἀνεπτυγμένη καλλιέργεια εἶναι, ἀσφαλῶς, μιὰ γοητευτικὴ ὑπόθεσις. Θὰ ἐπέτρεπε δὲ νὰ κατανοήσωμε γιατὶ οἱ ἀρχαῖοι Μάγια ἤξεραν μὲ τέτοια ἀκρίβεια τὴν διάρκεια τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους (365 ἡμέρες καὶ 0,242129) ἐνῶ οἱ σύγχρονοι ἀστρονόμοι μᾶς δίδουν 365 ἡμέρες καὶ 0,241198. Γιατὶ ἤξεραν τὴν διάρκεια τῶν περιστροφῶν τοῦ πλανήτου Ἀφροδίτη (584 ἡμέρες) ἐνῶ οἱ ἀστρονόμοι μᾶς δίνουν: 583,92. Γιατὶ οἱ πιὸ καθυστερημένες φυλὲς τοῦ Ἀμαζονίου διετήρησαν τὴν ἀνάμνησι τῶν «λευκῶν ἡμιθέων» ποὺ εἶχαν ἔλθει, πρὶν χιλιάδες χρόνια, νὰ φέρουν στὴ γῆ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν εὐτυχία...

Στὸ Περοῦ ὑπῆρχε μιὰ ἀρχαία παράδοσις, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν ἄλλοτε κατοικοῦσαν σ' ἐκεῖνον τὸν τόπο ἄνθρωποι, ποὺ εἶχαν γεννηθεῖ ἀπό... αὐγά, χρυσᾶ, ἀ-

σημένια καὶ μπρούντζινα, πεσμένα ἀπὸ τὸν οὐρανό. Τὴν ἀναφέρει, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐπιχειρεῖ ἑρμηνεία, ὁ διάσημος γεωγράφος Ἐλιζὲ Ρεκλύς. Τὰ αὐγά, μὴν ἦσαν διαστημόπλοια;

Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι παρόμοιος θρῦλος γεννήθηκε σὲ ἀπόστασι χιλιάδων χιλιομέτρων. Στὶς τοιχογραφίες τοῦ Τασσιλὶ τῆς Σαχάρας, ποὺ ἀνεκαλύφθησαν ἀπὸ τὸν Γάλλον ὑπολοχαγὸ Μπρενάν, διακρίνονται αὐγὰ περιέχοντα ἀνθρώπους. Εἶναι ἄνθρωποι ντυμένοι μὲ κάσκες καὶ σκάφανδρα σὲ σχῆμα αὐγῶν. Οἱ τοιχογραφίες παριστάνουν σκηνὲς κυνηγιοῦ, ἀλλὰ τί γυρεύουν τὰ σκάφανδρα καὶ οἱ κάσκες; Κάποιος εἶπε πῶς ἦσαν κυνηγοὶ οἱ εἰκονιζόμενοι, μὲ κελύφη αὐγῶν στρουθοκαμήλου στὸ κεφάλι, δίκην κρανῶν. Ἀλλὰ ἡ μεγίστη διάμετρος αὐγοῦ στρουθοκαμήλου εἶναι 15 πόντοι. Ὁ ἀρχαιολόγος Ἀνρὶ Λότε μίλησε περὶ «Ἀρειανῶν».

Σὲ μία ἀπὸ τὶς τοιχογραφίες τοῦ Τασσιλί, ἕνας ἄνθρωπος φαίνεται νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ ἕνα ἀντικείμενο ᾠοειδοῦς σχήματος ἤ, ἴσως, σχήματος σαλιγκαριοῦ. Δὲν ἐνθυμίζουν οἱ τοιχογραφίες τὴν παράδοσι τοῦ Περοῦ;

Εὐρήματα Ἑλβετίας καὶ Οὐζμπεκιστὰν

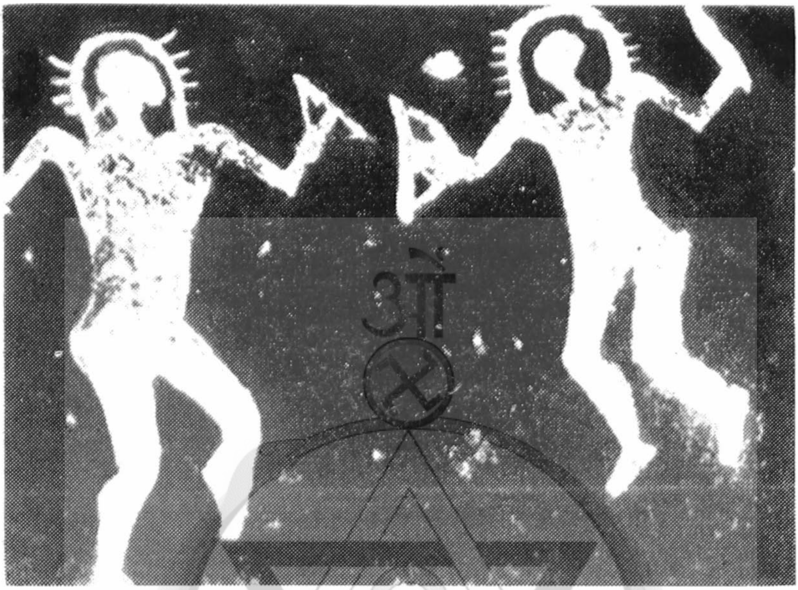
Καὶ στὴν Ἑλβετία βρέθηκαν εἰκόνες ποὺ μοιάζουν μὲ ἐξωγήϊνα ὄντα. Ὁ Γάλλος ἀρχαιολόγος Ἐμμανουὴλ Ἀνατὶ ἀνεκάλυψε σὲ μιὰ Ἑλβετικὴ κοιλάδα Καμόνικα τῶν Ἄλπεων σκαλισμένες σὲ βράχο σπηλαίου μορφές, ποὺ ὑποβάλλουν τὴν ἰδέα ἀνθρώπων μὲ κράνη διαστημικά. Ὁ Ἀνατὶ θεωρεῖ τὶς εἰκόνες αὐτὲς ἡλικίας 4.000 ἐτῶν.

Ἀνάλογη εἰκόνα σὲ βράχο σκαλισμένη βρέθηκε προσφάτως στὴν σοβιετικὴ Κεντρικὴ Ἀσία, 25 μίλια ἀπὸ τὴν πόλι Φεργκάνα τοῦ Οὐζμπεκιστάν. Μοιάζει καταπληκτικὰ μὲ τὴν Ἑλβετική.

Ὁ Ρῶσος ἐπιστήμων Ἀλέξανδρος Καζάντσεφ ἐσχολίασε τὰ εὑρήματα αὐτά: «Σήμερα, κανεὶς δὲν ἀμφισβητεῖ τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως πολιτισμῶν στὸ ἐξωτερικὸ διάστημα. Οἱ ἐπιστήμονες δὲν μποροῦν ν' ἀποκλείσουν καὶ τὸ ἐνδεχόμενο τῆς ἐπισκέψεως τῆς Γῆς, στὸ ἀπώτατο παρελθόν, ἀπὸ ὄντα τοῦ Διαστήματος».

Μὲ αὐτὴ τὴ βάσι, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ἀπὸ ποῦ ἦλθε τὸ ἀνθρώπινο εἶδος; Ἤτοι: Ἀπὸ τὴν ἐξέλιξι κατωτέρων ζωϊκῶν ὄντων στὴ γῆ, ἀπὸ ξεχωριστὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἢ ἀπὸ... μετανάστευσι ἄλλων πλανητῶν;

Οἱ ἱπτάμενοι δίσκοι συσχετίζονται μὲ τὴν τρίτη ἐκδοχή. Σύμφωνα μὲ μία θεωρία, ὁ πλανήτης μας ἦταν πολὺ νέος καὶ ἡ ἐξέλιξις θ' ἀπέβαινε πολὺ βραδεῖα, ἐὰν συντελεῖτο ἐδῶ ὁλόκληρη ἡ ἐξελικτικὴ διαδικασία, γι' αὐτό, ἀντὶ ν' ἀφεθῆ ἡ ἐξέλιξις ἀπὸ τὶς πλέον στοιχειώδεις μορφὲς μέχρι τοὺς πλέον πολύπλοκους ὀργανισμούς, μετεφέρθησαν ἐδῶ ὀργανισμοὶ ἕτοιμοι, σὲ ὡρισμένο στάδιο ἐξελίξεως, γιὰ νὰ τὴν ὁλοκληρώσουν. Μὲ ἄλλα λόγια, μεταφέρθησαν «φυτώρια» ἀνεπτυγμένα ἀλλοῦ, στὸ διάστημα — φυτώρια ἀνθρώπων!

«Διαστημάνθρωποι» στην άρχαία Έλβετια.

Οἱ ὀπαδοὶ τῆς θεωρίας αὐτῆς λένε: Νὰ γιατὶ δὲν εὑρέθη ὁ «ἐλλείπων κρῖκος» στὴν ἐξέλιξι, ὁ πιθηκάνθρωπος. Γιατί, λένε, τὸ στάδιο αὐτὸ συνετελέσθη σὲ ἄλλον πλανήτη καὶ ὅταν τὰ πλάσματα «προβιβάσθησαν» σὲ ἀνθρωποειδῆ, τότε ἐστάλησαν ἐδῶ . .

Γενικώτερα, οἱ ὀπαδοὶ τῶν περισσοτέρων κατοικημένων κόσμων θεωροῦν ὅτι σ᾽ αὐτὴν τὴν πραγματικότητα ἀναφέρεται ὁ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, (14, 2) ὅταν λέγει ὅτι «ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Πατρὸς πολλαὶ μοναὶ εἰσί». Πολλοὶ πλανῆται κατοικημένοι ἀπὸ ἀνθρώπινα ὄντα .

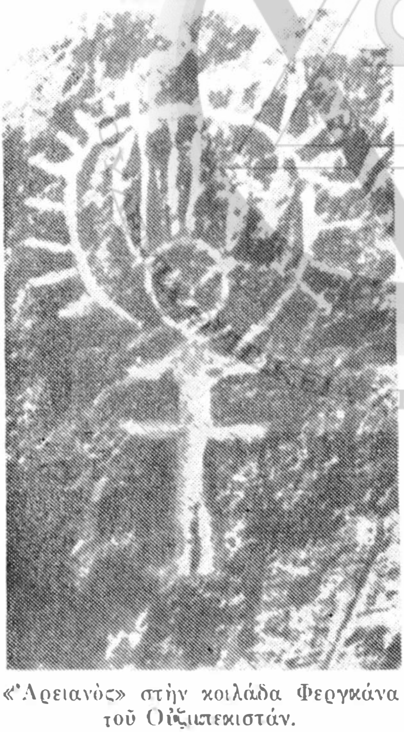
Ὅσο γιὰ τὸν ἴδιο τὸν «οἶκο» ὑποστηρίζουν ὅτι περιγράφεται, στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, κατὰ διαστημικὸν τρόπο (Ἔξοδος 19, 16-18), διότι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπῆρξαν μάρτυρες προσγειώσεως ἀστροναυτῶν, καὶ τὰ διαστημόπλοιά τους ἔσγαζαν φωτιές. Ἔτσι «ἐκάπνιζε» τὸ ὄρος Σινᾶ. Ἦταν, διότι ἔφθαναν τὰ διαστημόπλοια, τῶν ὁποίων οἱ ἐπιβάται ἐθεωρήθησαν ὡς θεοί . .

Σχετικῶς, ὁ Βιάτσεσλαβ Ζάϊτσεφ ἀναφέρει ὅτι ὡρισμένα «ἀπόκρυφα» θρησκευτικὰ βιβλία τοῦ 9ου αἰῶνος μιλοῦν γιὰ τὸ «ἄστρον τῆς Βηθλεέμ», τὸ ὁποῖον ἦταν λαμπρὸ σὰν ἥλιος, καὶ ἕνα βράδυ «ἐλαφρά, σὰν πουλί, κάθησε στὸ βουνό». Ἀπὸ τὸ ἄστρον αὐτὸ κατέβηκε ὁ Ἰησοῦς. Μήπως, λοιπόν, ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις ἐξηγεῖται ἀπὸ διαστημικὴ σκοπιά;

Ὁ Ρῶσος διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας γράφει: «Βεβαίως, ἡ ἐκδοχὴ τῶν ἀποκρύφων κειμένων παρουσιάζει ἕναν ἀναμφισβήτητο

φανταστικὸ χαρακτῆρα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ μόνη διαστημικὴ ἐκδοχὴ στὸν θρησκευτικὸ χῶρο. Στὰ νότια τῆς Γιουγκοσλαβίας, στὰ λεκανοπέδια τοῦ Κόσοβο καὶ τοῦ Μετόχιτσα, ὅπου τὸ μοναστήρι Ντέσανη, κτισμένο κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 14ου αἰῶνος, ὑπάρχουν τοιχογραφίες μὲ θέματα ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, ποὺ παρουσιάζουν καί... διαστημόπλοια, στὸ σχῆμα τῶν συγχρόνων Σπούτνικ, στὴν σκηνὴ τῆς Σταυρώσεως, τῶν ὁποίων ἐπιβαίνουν... ἄγγελοι.

Γιουγκοσλαβικὸ περιοδικὸ ἐδημοσίευσε, τὸ 1964, φωτογραφίες τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ μοναστηρίου τῆς Ντέσανης. Τὰ «διαστημόπλοια» εἶναι δύο. Στὸ πρῶτο, ὁ πιλότος στρέφει τὸ κεφάλι, σὰν νὰ παρακολουθῇ τὸν ἑπόμενο. Τὸ σχῆμα τῶν διαστημοπλοίων εἶναι ἀεροδυναμικό. Μοιάζουν παράξενα μὲ Σπούτνικ. Οἱ καλόγηροι ἔδωσαν τὴν ἐξήγησι ὅτι «θὰ» ἦταν ὁ ἥλιος καὶ τὸ φεγγάρι. Ἀλλά, κατὰ τὴν παράδοσι, τὴν στιγμὴ τῆς Σταυρώσεως ἔγινε ἔκλειψις ἡλίου.

«Ἀρειανὸς» στὴν κοιλάδα Φεργκάνα τοῦ Οὐζμπεκιστάν.

Μία ἐκδοχή, βέβαια «παράτολμη», —ποὺ ἐδημοσιεύθη στὸν γιουγκοσλαβικὸ τύπο— εἶναι ὅτι θὰ ἔπρεπε ἴσως ν' ἀναθεωρηθῇ ἡ βιβλικὴ ἱστορία, ἐὰν ἐγίνετο δεκτὸν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦλθε στὴν γῆ ἀπὸ ἄλλον πλανήτη. Καὶ ἴσως νὰ ἐπέστρεψε σ' ἐκεῖνον μετὰ τὴν Σταύρωσι...

Ἀπόψεις Ἑλλήνων

Ἀλλὰ ἂς ἀφήσωμε τὶς φαντασιοπληξίες. Ἂς προσγειωθοῦμε. Καὶ ἂς δοῦμε τί φρονοῦν οἱ ἰθύνοντες στὸν δικό μας τόπο γιὰ τὸ φαινόμενο τῶν ἱπταμένων δίσκων.

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν κ. Σαντορίνης (ἐκφράζοντας γνώμη, βέβαια, καὶ ὄχι πόρισμα) ἀπέκλεισε οἱ ἱπτάμενοι δίσκοι νὰ εἶναι γήϊνοι, νὰ εἶναι δηλ. σταλμένοι ἀπὸ κάποιο κράτος τῆς γῆς πρὸς ἐπίδειξιν δυνάμεως. Ἐὰν συνέβαινε κάτι τέτοιο, οἱ δίσκοι θὰ παρουσίαζαν τὴν ἐθνικότητά τους. Ἄλλως τε, δίσκοι ἐθεάθησαν τόσο στὴν Ἀμερικὴ ὅσο καὶ στὴ Ρωσία. Καὶ ἀμφότερα τὰ μεγάλα αὐτὰ κράτη δείχνουν ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἔρευνα τοῦ φαινομένου.

Τὸ νὰ πρόκειται περὶ «φαινο-

Τμῆμα τῆς τοιχογραφίας στὸ μοναστήρι τῆς Ντέσανης — Γιουγκοσλαβίας. (14ος αἰών).

μένων, ὁ κ. Σαντορίνης δὲν τὸ ἀποκλείει. Ἀλλά, δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ἐξωγήινη προέλευσι. Σὲ μιὰ τέτοια περίπτωσι, ὑπάρχουν δυὸ ἐκδοχαί.

Πρώτη ἐκδοχή: Ἐὰν οἱ δίσκοι ἔρχονται ἀπὸ τὸ διάστημα, τότε ἔχουν καὶ ἐπιβάτας. Καὶ ἐὰν πρόκειται γιὰ ἀνθρωποειδῆ ὄντα τῆς δικῆς μας περίπου βιολογικῆς καταστάσεως (ἔστω καὶ ἂν ἀναπνέουν μεθάνιο ἢ ἀμμωνία ἢ τρέφονται μὲ πετρέλαιο ἢ θειικὸ ὀξὺ κ.λ.π.), δηλαδὴ ἂν εἶναι ὅπως καὶ ἐμεῖς «λίαν περιορισμένης διαρκείας ζωῆς», τότε τὰ ὄντα αὐτὰ μᾶς ἔρχονται ἀναγκαστικὰ ἀπὸ πλανήτη τοῦ Ἡλιακοῦ μας Συστήματος κι᾿ ὄχι πέρα ἀπὸ αὐτόν.

Κι᾿ αὐτό, γιὰ τὸν ἴδιο λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ δὲν θὰ ἐπιτρέψη διαπλανητικὰ ταξίδια, διαρκείας μεγαλύτερης ἀπὸ ἐκείνη ποὺ μπορεῖ νὰ ἀντέξη.

Δεύτερη ἐκδοχή. Ἐὰν πρόκειται ὅμως, περὶ ἐπισκεπτῶν ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὶς πλέον ἀπομακρυσμένες περιοχὲς τοῦ σύμπαντος, αὐτὸ προϋποθέτει βεβαίως, ὅτι τὰ ὄντα αὐτὰ μπόρεσαν νὰ παρατείνουν τὴ ζωή τους πολὺ πέρα ἀπὸ τὰ χρονικὰ ὅρια τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων.

Ὁπότε, θὰ ἐμπίπτουν μοιραῖα στὴν κατηγορία τῶν ὄντων ἐκείνων, μὲ τὴν ἀνώτερη πνευματικὴ στάθμη, τὴν ὁποία ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν θὰ μπορέση ποτὲ νὰ συλλάβη, ὅπως ὁ ποντικός, ποὺ ἀναγνωρίζει σ᾿ ἕνα βιβλίο, μόνο ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο εἶναι τῆς στάθμης τῆς ἀντιλήψεώς του. Δηλαδή, ἂν τὸ βιβλίο αὐτὸ ἔχει, ἢ δὲν ἔχει, καλὴ γεῦση.

Ἀπὸ τὶς δεκάδες ἐμφανίσεις ἀνθρωποειδῶν ὄντων στὴ Γῆ, δὲν ἀναφέρεται καμμιὰ περίπτωση ἀπ᾿ εὐθείας ἐπαφῆς τους μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ κ. Σαντορίνης ἐκφράζει τὴ σκέψη, ὅτι τὰ ὄντα αὐτά, εἶναι τόσο ἀνωτέρας πνευματικῆς στάθμης, ὥστε δὲν τοὺς εἶναι καθόλου ἀναγκαῖο νὰ ἔρχωνται σὲ πνευματικὴ ἐπαφὴ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Γῆς, ὅπως ἐμεῖς δὲν διανοούμεθα «νὰ πιάσουμε κουβέντα μὲ ἕνα κουνούπι, μιὰ μύγα ἢ ἕνα ψάρι».

Τὸ ἀστεῖο (καὶ θλιβερό, συνά-

μα) εἶναι ὅτι ἐὰν ὑπάρχουν αὐτὰ τὰ ὄντα ποὺ μᾶς ἐπισκέπτονται ἐκ τοῦ διαστήματος, καὶ μόνον ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἀνώτερα ἀπὸ μᾶς, ἔχομε τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ...σκοτώσωμε ἐλεύθερα. Ἀφοῦ .. δὲν εἶναι ἄνθρωποι, δὲν θὰ ἔχει διαπράξει ἀνθρωποκτονίαν ὁ φονιάς. Τὴν γνώμην αὐτὴν διετύπωσε ὁ δόκτωρ Γκράχαμ Χάρς, καθηγητὴς τῆς ἐγκληματολογίας καὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου στὴ Νέα Ὑόρκη. «Ἄνθρωποι, εἶπε, εἶναι μόνον οἱ γήϊνοι. Ἄλλους δὲν ξέρομε. Ἔτσι, τὰ ὄντα, ποὺ θὰ φθάσουν εἰς τὴν Γῆν μας καὶ θ' ἀποβιβασθοῦν ἀπὸ κάθε ἱπτάμενον δίσκον, μποροῦν νὰ ἐξοντωθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, χωρὶς καμμίαν ποινικὴν συνέπειαν. Βεβαίως, δὲν γνωρίζομεν τί ἀκριβῶς ὄντα εἶναι αὐτὰ τὰ περίεργα πλάσματα, ποὺ θὰ μᾶς ἔλθουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους πλανήτας. Δὲν ἀποκλείεται, ἂν δὲν μποροῦν νὰ ἐπικαλεσθοῦν τοὺς νόμους, ποὺ προστατεύουν τὸν ἄνθρωπον, νὰ μποροῦν νὰ ἐπικαλεσθοῦν μίαν ἄλλην προστασίαν: Τὴν προστασίαν τῶν νόμων, οἱ ὁποῖοι τιμωροῦν τὴν σκληρότητα πρὸς τὰ ζῶα».

Ὁ κ. Ἄγγελος Τερζάκης

Ἀλλά, πολὺ ἐπίκαιρα, ἔγραψε ὁ ἐκλεκτὸς λογοτέχνης κ. Ἄγγελος Τερζάκης:

«Σύμφωνα μὲ ποιά τάχα λογικὴ θὰ πρέπει νὰ θεωρήσουμε πὼς οἱ ἄνθρωποι, τὰ ἔλλογα ἂς ποῦμε κάλλιο ὄντα, εἴμαστε ὁλομόναχοι μέσα στὸ σύμπαν, μοναδικοί. Ὅτι μόνον ἐμεῖς, μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἄπειρο ποὺ λαμπυρίζει τὶς νύχτες γύρω μας, καὶ ποὺ δὲν χρειάζεται κὰν ἐπιστημονικὰ ὄργανα γιὰ νὰ τὸ ἀντιληφθεῖς, διαθέτουμε τὸ ἀποκλειστικὸ προνόμιο τοῦ στοχασμοῦ, τὴν αὐτοσυνείδητη, τὴν ἱκανότητα γιὰ τεχνικὲς ἐξελίξεις, τὸ δαιμόνιο τῆς ἔρευνας, τὴν ὑψηλὴ περιέργεια, τὸ πνεῦμα τῆς ἀνησυχίας. Αὐτὸ ποὺ ἀποκαλοῦσαμε (καὶ ποὺ ἔχουμε τὴν ἔπαρση νὰ τὸ ἀποκαλοῦμε ἀκόμα) «ἀνωτερότητά» μας, γιατὶ τάχα νὰ μὴν εἶναι ἕνα φαινόμενο καθαρὰ συμπτωματικό; Μέσα σὲ μιὰ Φύση διαφοροποιημένην καὶ ἱεραρχημένην, κάποιο βέβαια εἶδος θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπερέχει ἀπὸ τ' ἄλλα. Τυχαίνει στὴ Γῆ τὸ εἶδος τοῦτο νὰ εἴμαστε ἐμεῖς. Κι' ἔπειτα; Τί βγαίνει; Τίποτα παραπάνω ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ξέρουμε τί γίνεται πέρα ἀπὸ τὸν κόκκο τῆς σκόνης ποὺ μᾶς δόθηκε γιὰ βάθρο καὶ ποὺ μᾶς ταξιδεύει στὸ χάος.

Ἡ ἄλλη ἁπλὴ σκέψη, αὐτὴ ὅμως ἀπόρροια τοῦ μεταπολεμικοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος, εἶναι ὅτι, ὅπως ἐμεῖς ἀρχίσαμε νὰ ἐξερευνοῦμε τὸ διάστημα, μπορεῖ κι' ἄλλοι, ἀπὸ ἀλλοῦ, νὰ κάνουν τὸ ἴδιο.»

Εἶναι ... δαίμονες!

Ὁ κ. Παν. Ἀντύπας, φιλόλογος, διευθυντὴς γυμνασίου καὶ συγγραφεύς, ἔγραψε ὅτι οἱ ἐπιβάται τῶν ἱπταμένων δίσκων εἶναι .. δαίμονες!

«Κατὰ τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην —λέγει— οἱ δαίμονες ἔχουν μεγάλην γνῶσιν καὶ δύναμιν ἐπὶ τῶν στοιχείων τῆς Φύσεως. Γνωρίζουν καὶ δύνανται νὰ προκαλοῦν καταστρεπτικοὺς ἀνέμους (Ἰωβ., α΄ 18 - 19), συμπύκνω-

σιν νεφῶν, κεραυνοὺς (Ἰωβ., α´ 16), ἀνύψωσιν καὶ μεταφορὰν ἀνθρώπων εἰς τὸν ἀέρα (Ματθ. δ´ 5) διὰ τῆς καταργήσεως ἢ ὑπερνικήσεως τῆς βαρύτητος. Τέλος, συμφώνως πρὸς τὰ εὐχολόγια τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, οἱ δαίμονες δύνανται νὰ ἐμφανίζωνται ὑπὸ μορφὴν διαφόρων ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ἀκόμη ὄντων, ὡς ὑπὸ μορφὴν πυρός, καπνοῦ καὶ ἀτμοῦ.

»Οὐδόλως λοιπὸν εἶναι παράλογον, οὐδὲ ἀντίκειται εἰς τὰ σημερινὰ δεδομένα τῆς Ἐπιστήμης νὰ δεχθῶμεν, ὅτι οἱ δαίμονες γνωρίζουν καὶ δύνανται νὰ ἐμφανίζωνται ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν περὶ ὧν πρόκειται ἱπταμένων ἀντικειμένων, ἢ καὶ νὰ κατασκευάζουν αὐτὰ μὲ λεπτοτάτην κοσμικὴν ὕλην ἢ ἁπλῶς ἀτομικὴν ἐνεργειακὴν ὑπόστασιν, ἱκανὰ ὅμως νὰ προκαλοῦν ἀληθεῖς ὀπτικὰς καὶ ἀκουστικὰς ἐντυπώσεις, ἵνα προκαλοῦν ἀνησυχίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ὑποψίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ δι᾽ ἄλλους ἴσως λόγους, τοὺς ὁποίους ἀγνοοῦμεν.»

Σὲ μιὰ τέτοια περίπτωσι, δυστυχῶς, δὲν θὰ μπορέσωμε νὰ τούς... σκοτώσωμε, παρὰ τὸ ἐλεύθερο ποὺ μᾶς δίνει ὁ καθηγητὴς τῆς Νέας Ὑόρκης...

Ὁ κ. Στέλιος Μανούσακας, φοιτητὴς Πολυτεχνείου τῆς Ἰταλίας, διαβάζοντας τὶς γνῶμες τοῦ κ. Π. Ἀντύπα, παρετήρησε:

«Μιὰ κι᾽ ὁ κόσμος ἔχει μάθει πιὰ πῶς δὲν ὑπάρχει ἄλλος δαίμονας ἀπὸ τὴν φύση καὶ τὴν Ἐπιστήμη, ἡ ὁποία, πρὸ πολλοῦ μάλιστα, ἔχει κυριολεκτικὰ σαρώσει καὶ ἐξουδετερώσει τὰ «πονηρὰ πνεύματα», ὅπως ἐννοοῦνται στὶς περικοπὲς Ἰωβ. α´ 16, Ἰωβ. α´ 18 - 19, Ματθ. δ´ 5 καὶ ὅπως τὰ ἐννοεῖ καὶ πιστεύει (!) ὁ κ. καθηγητής, σίγουρα δὲν θὰ βρῆ στὸν αἰῶνα μας ὀπαδοὺς μιὰ τόσο κωμικὴ θεωρία. Μένει λοιπὸν ἀμφίβολο τὸ ἂν θὰ μπορέση νὰ πείση σήμερα γιὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ἀντιλήψεών του, σχετικὰ μὲ τοὺς ἱπταμένους δίσκους καὶ τοὺς δαίμονες, οὔτε τοὺς μαθητές του ἀκόμη. Ἀλλὰ ὡς φαίνεται, ὁ κ. Ἀντύπας θὰ ζῆ ἀκόμη στὴ Βιβλικὴ ἐποχή, ὁπότε δικαιολογημένα δὲν θὰ πρέπει πιὰ νὰ μᾶς προξενήση τόση ἐντύπωση, ἂν ξαφνικὰ πάλι διαβάσουμε μιὰ νέα του θεωρία, γιὰ τὴν πτήση π.χ. τῶν τεχνητῶν δορυφόρων ἢ κάτι παρόμοιου, στὴν ὁποία νὰ λέγη πῶς τοὺς κινοῦν τάχα... οἱ δαίμονες! Φανταστῆτε ὅμως νὰ ἐπικρατήση ἡ θεωρία ποὺ προτείνει ὁ κ. Ἀντύπας — καμμιὰ φορά, ποιός ξέρει!... Θὰ πρέπει τότε νὰ καθιερώσουμε καὶ ἀνάλογες ἑορτὲς καὶ λειτουργίες ὅμοιες μ᾽ ἐκεῖνες τῶν ἀρχαίων Ἑβραίων). Σ᾽ αὐτὲς σύμφωνα μὲ τὸ Ταλμοὺδ προσφερόταν γιὰ δῶρο στὸν Ἀζαζὲλ (βασιλιὰ τῶν δαιμόνων), ἕνας τράγος (ἐξιλαστήριος τράγος) γιὰ νὰ μὴν ἐμποδίση τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν τὴν «ἡμέρα τοῦ ἐξιλασμοῦ». Δὲν νομίζω ὅμως νἄχουμε τέτοιες... φέστες καὶ πανηγύρια, μιὰ καὶ ἡ ἔρευνα τοῦ φαινομένου τῶν ἱπταμένων δίσκων ἀνετέθη σὲ ὁμάδα πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν τῆς Φυσικῆς, Ἀστροφυσικῆς, Ψυχολογίας κ.λ.π. καὶ ὄχι σὲ θρησκόληπτους θεολόγους».

Ἀνάγκη «θαυμάτων»

Ὡστόσο, τὸ μυστήριο τῶν δίσκων παραμένει. Καὶ θὰ παραμένει...

Τὸ γιατί, τὸ ἐξήγησε ὁ δόκτωρ Ἔντουαρντ Τέλλερ, ὁ «πατέρας τῆς ἀτομικῆς βόμβας». Ὅταν τὸν ἐρώτησαν τί φρονεῖ γι' αὐτὰ τὰ μυστηριώδη ἱπτάμενα ἀντικείμενα, ἀπήντησε: «Ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ ἔχει ἀνάγκην θαυμάτων». Καὶ τίνος μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὰ τὰ θαύματα; Πῶς μπορῶ νὰ ξέρω; εἶπε. Εἶναι θαύματα, γιατὶ τὰ χρειάζεται ἡ ἀνθρώπινη ψυχή».

Ἡ ἄποψις τοῦ θεοσόφου μελετητοῦ Χόδσον

Τέλος, ἂς δοῦμε τί φρονεῖ ἕνας σύγχρονος Θεόσοφος μελετητής, ὁ Τζέφρι Χόδσον, ἀπὸ τὴν Νέα Ζηλανδία.

Σὲ ἄρθρο του στὸ περιοδικὸ «Ἀμέρικαν Θεόσοφιστ», ἔπειτα ἀπὸ μεγάλη περιοδεία στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, ἐξέφρασε τὸν πιὸ δυνατὸ σκεπτικισμὸ γιὰ τὸ «ψυχικὸ κῦμα», αὐτὸ ποὺ κάνει πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀποδέχωνται τὶς διαστημικὲς ὑποθέσεις τῶν Ἀκαθορίστου Ταυτότητος Ἱπταμένων Ἀντικειμένων.

..«Ἡ κατάθλιψις, τὴν ὁποίαν δοκιμάζει ἡ ἀνθρωπότης στὶς ἡμέρες μας, εἶναι δυνατὸν —γράφει— νὰ ὁδηγήσῃ πολὺν κόσμο στὴν ἀποδοχὴ τῆς παρηγόρου σκέψεως ὅτι ἔρχεται βοήθεια ἀπὸ ἐξωγήϊνες πηγές. Ὑπάρχουν ἐνδεεῖς, ἄστεγοι, πεινῶντες. Ὑπάρχει τάσις πρὸς ἀπόκτησιν, διατήρησιν καὶ ἐπέκτασιν ἀγαθῶν. Ὑπάρχει φόβος ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ τὶς ἀνάγκες γειτονικῶν κρατῶν καὶ ἀπὸ τὶς ἐνέργειες ποὺ παρακινεῖ, ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς ἱστορίας. Ὅλα αὐτὰ συνθέτουν τὴν παροῦσα ταραχώδη κατάστασι τοῦ κόσμου. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἐκπληκτικὸ νὰ γίνωνται ἀποδεκταὶ θεωρίαι περὶ βοηθείας ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ διάστημα. Σ' αὐτὴ τὴν ἀποδοχὴ συντελοῦν τὸ ἀδυνάτισμα τῆς δογματικῆς θρησκείας, ἡ παγκόσμιος καχεξία, οἱ στρατιωτικοὶ ἐξοπλισμοί, ἡ ἀνάπτυξις τῶν πυρηνικῶν δυνάμεων καὶ αἱ ἀπειλαὶ κατὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀνθρώπων. Ὑπάρχει, γενικώτερα, ἕνα ψυχολογικὸ κ ε ν ὸ ν στὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς μας, μιὰ καινούργια νεύρωσις, ὅπως τὴν ὠνόμασε ὁ δόκτωρ Βίκτωρ Φράνκλ, μιλῶντας πρὸς τὴν ἐτησία συνέλευσι τῆς Ἀκαδημίας Νοητικῆς Ὑγείας στὸ Μανχάτταν — μιὰ νεύρωσις, ποὺ τὴν χαρακτηρίζει ἡ ἀπώλεια ἐνδιαφέροντος καὶ ἡ ἔλλειψις πρωτοβουλίας. Εἶναι, ἄρα γε, χωρὶς σημασία αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινο πλαίσιο τῆς ἐμφανίσεως τῶν φερομένων ὡς ἱπταμένων ἀντικειμένων; Ὁ χρόνος θὰ δείξῃ ποῦ ἔγκειται ἡ ἀλήθεια. Στὸ μεταξύ, ἐπιβάλλεται, τοὐλάχιστον ἀπὸ κάθε σοβαρὸν σπουδαστὴν τῆς Θεοσοφίας, προσεκτικὴ καὶ λογικευμένη προσέγγισις στοὺς νόμους τῆς ὑπάρξεως».

Ὁ Χόδσον ἀπαριθμεῖ, στὰ πλαίσια τοῦ σκεπτικισμοῦ, ὅλες τὶς παταγώδεις ἐκδηλώσεις, ποὺ συμβαίνουν στὴν Ἀμερικὴ σχετικὰ μὲ τοὺς ἱπταμένους δίσκους: Εἶναι, τάχα, διαπλανητικὰ σκάφη, χρησιμοποιούμενα ἀπὸ τοὺς «Κοσμικοὺς Διδασκάλους». ἔχοντας τὴν

ἕδρα τους στὸν Κρόνο, τὴν Ἀφροδίτη, τὸν Ἄρη καὶ τὸν Δία, μὲ πρεσβεῖες στὴ γῆ κάπου στὸ Θιβέτ, σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν «Μεγάλη Λευκὴ Ἀδελφότητα», ἡ ὁποία ἀντιπροσωπεύει στὴ γῆ τὶς Κοσμικὲς Δυνάμεις τοῦ Διαστήματος; Σὲ κάποια ἀκαθόριστη ἐποχὴ συνέβη στὴ γῆ ἀνταρσία κατὰ τῆς διαπλανητικῆς ἐξουσίας καὶ σχεδὸν ὅλος ὁ πολιτισμὸς τῆς γῆς ἀφανίσθηκε. Τώρα πιὰ τὰ βασίλεια τῆς γῆς ἐξεκαθαρίστηκαν ἀπὸ τὶς ἀντάρτικες ψυχὲς καὶ ὅλα εἶναι ὥριμα γιὰ τὸ βασίλειον τοῦ Ὑπερτάτου Κυρίου τῶν Κόσμων, ὁ ὁποῖος πρόκειται, σύντομα, νὰ φθάση στὴ γῆ καὶ νὰ ἐκδηλώση ἐξωτερικὰ τὴν ὕπαρξίν του».

«Ἀπευθύνω —συνεχίζει ὁ Χόδσον— σοβαρὰν σύστασιν κατὰ τοῦ κινδύνου εὐπιστίας σχετικὰ μὲ τοὺς λεγομένους ἱπταμένους δίσκους, μὲ τοὺς Διδασκάλους πιλότους των, καὶ τὶς δῆθεν ἐπικοινωνίες των. Ἕνας νοῦς ἀνοικτὸς εἶναι ὑπολογήσιμος στὴν ἀναζήτησι τῆς ἀληθείας, μόνον, νομίζω, ὅταν εἶναι ἐπίσης νοῦς φωτεινός, λογικός, δυνάμενος νὰ κρίνη σύμφωνα μὲ τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας. Δὲν ὑπάρχουν γενικῶς ἀποδεκτὰ τεκμήρια περὶ ὑπάρξεως τῶν ἱπταμένων δίσκων, περὶ ἀνθρωπίνων ἐπιβατῶν των, ἢ περὶ μηνυμάτων ἀπὸ τοὺς λεγομένους Κοσμικοὺς Κυρίους. Αὐτὰ τὰ δῆθεν μηνύματα πρέπει νὰ ἐξετάζωνται προσεκτικά, ὡς πρὸς τὴν λογικότητα καὶ τὴν ἁρμονία τους μὲ τὴν ὑφισταμένην γνῶσιν. Ἕνα παράδειγμα ἀρκεῖ: Κατὰ τὸ ἔτος 1952, ἀνεφέρθη ὅτι Κοσμικὰ καὶ Ἡλιακὰ ὄντα ἀνέλαβαν ἐνεργὸν δρᾶσιν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ὅμως, εἰς πεῖσμα τῶν 15 ἐτῶν ποὺ πέρασαν ἀπὸ τότε, δύσκολα θὰ παρατηροῦσε κανεὶς ἕνα σημαδάκι τῆς ἀποτελεσματικότητος αὐτῶν τῶν παντοδυνάμων ὑπάρξεων. Ὁ κόσμος τῶν ἀνθρώπων ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀκριβῶς ὁ ἴδιος καὶ ὁ πόλεμος τοῦ Βιετνὰμ ἔγινε αἱματηρότερος καὶ περισσότερο ἀδιέξοδος. Τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ σκληρότης εἶναι σὲ πολλὲς χῶρες εἰς ἔξαρσιν, καὶ ἡ πληθυσμιακὴ ἔκρηξις ἐξακολουθεῖ ν' ἀπειλῆ τὶς ἀποθῆκες τροφίμων».

Καὶ ὁ Τζέφρι Χόδσον κατέληξε: «Νομίζω, ὅτι ὁ χρησιμοποιούμενος ὅρος τῶν λεγομένων ἱπταμένων ἀντικειμένων ὡς «ἀκαθορίστου ταυτότητος» τὰ περιγράφει ἀψόγως. Ἡ ἐπίσημος ἔρευνα συνεχίζεται καὶ δυνατὸν νὰ μᾶς δώση τεκμήρια ἀποδεκτά. Ἐν τῷ μεταξύ, προτείνω ὅτι ἡ ἐπιφυλακτικότης κρίσεως εἶναι ἐξόχως ἐπιθυμητή».

ΟΔΥΣ. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ

★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆

Ποτὲ δὲν εἶναι ἀργὰ
γιὰ μιὰ καλὴ πράξη

ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΣΑΝ ΚΑΙ ΣΕΝΑ εχουν ἀναγκη απο εναν πνευματικο συντροφο τῆς ποιοτητος τοῦ ΙΛΙΣΟΥ.

ΜΗΝ κρατᾶς ἀγνωστη την υπαρξη του απο τοὺς φιλους σου, ποὺ θὰ εκτιμοῦσαν το περιεχομενο του.

ΛΑΒΕ ΥΠ ΟΨΙΝ ΣΟΥ οτι ο ΙΛΙΣΟΣ κυκλοφορει ΜΟΝΟΝ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ και δεν πωλεῖται σε πρακτορεια ἐφημερίδων, οὔτε σὲ περιπτερα, παρα μονον σε μερικὰ κεντρικα βιβλιοπωλεια.

ΕΑΝ ΔΕΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΘΟΥΝ ΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΤΟΥ, δεν υπαρχει περιπτωσις να διευρυνθῆ ο κυκλος τῶν ἀναγνωστῶν του, πρᾶγμα ποὺ εἶναι γενικωτερα χρησιμο και ἀναγκαιο, διοτι τα ἰδανικα που ἐκφραζει ο ΙΛΙΣΟΣ αποτελοῦν βοηθεια στη δυσκολη ἐποχη μας.

ΜΠΟΡΕΙΣ παντοτε να δωρησῃς μια συνδρομη, το πιο καλο δῶρο στον πιο καλο σου φιλο, στελνοντας μαζι με τη δικη σου συνδρομὴ για το 1968, αλλη μια συνδρομη - δῶρον για ἑναν καλὸ φιλο σου.

ΕΑΝ ΑΥΤΟ ΣΟΥ ΕΙΝΑΙ ΑΔΥΝΑΤΟΝ, τοτε, μαζι με τὴ δικη σου συνδρομη για το 1968, στειλε μας ΟΝΟΜΑΤΑ φιλων σου για τοὺς ὁποιους θα εκρινες οτι ο ΙΛΙΣΟΣ μπορεῖ να τους ἐνδιαφερῃ. Θὰ τους στειλωμε εμεις ΕΝΑ ΤΕΥΧΟΣ ΔΩΡΟΝ και μπορεῖ νὰ θελήσουν να γινουν συνδρομηταί.

ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ, στειλε τη δικη σου συνδρομὴ για το 1968 ΣΗΜΕΡΑ, οχι ΑΥΡΙΟ, για να απαλλαξῃς το περιοδικο ἀπο φροντιδες καὶ δαπανες υπομνησεων.

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σημειώσεις *ΧΡΙΣΤΟΥ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ*

Βασικὰ κριτήρια

ΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ αὐταὶ τῆς παρακολουθήσεως τῶν Νέων Βιβλίων ὀ φ ε ί λ ο υ ν νὰ ἔχουν ὡς γνώμονα τὰ βασικὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ. Μιὰ ἐξήγησις ὡς πρὸς τὰ ἐνδιαφέροντα αὐτὰ ἴσως δὲν εἶναι περιττή, καθὼς διανύομε τὸ 13ον ἔτος περιστοιχούμενοι ἀπὸ διαρκῶς εὐρυνόμενο κοινὸν νέων φίλων.

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ ἀκολουθεῖ ὡρισμένα πορίσματα τῆς Διανοήσεως, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ συνοψισθοῦν στὴν ὕπαρξι μιᾶς ἐ σ ω τ ε ρ ι κ ῆ ς ἑ ν ό τ η τ ο ς στὸν κόσμο. Ἑνότης π ά σ η ς ζ ω ῆ ς, ἡ ὁποία συνεπάγεται, στὸ ἐπίπεδο τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ἀρχὴ τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος, χωρὶς διακρίσεις φυλῆς, χρώματος, πίστεως, γένους ἢ τάξεως. Ἑνότης ἐσωτερικὴ π ά σ η ς θ ρ η σ κ ε ί α ς, ἡ ὁποία ἐπιβάλλει τὴν συγκριτικὴ μελέτη καὶ τὴν ἀποκρουσι κάθε μισαλλοδοξίας, διότι ἡ Ἀλήθεια εἶναι ὑπερτέρα πάσης θρησκείας. Ἑνότης, ἀκόμη, στὸ ἐπίπεδο τῆς Ἐπιστήμης, ἡ ὁποία, μέσα στὸν ὄγκο τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς Φύσεως καὶ τῶν ἐπίσης ἀνερμηνεύτων λανθανουσῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, ἀντλεῖ συχνὰ ἀπὸ τὴν Ἀποκρυφιστικὴ Γνῶσι. Μ έ σ ο ν γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ προαγωγὴ τῶν ἰδεωδῶν αὐτῶν εἶναι ἡ ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α τῆς σ κ έ ψ ε ω ς, τῆς ὁποίας ἡ πλέον κλασικὴ μορφὴ διακηρύσσεται μέσα στὴν παγκόσμιο Θεοσοφικὴ Ἑταιρία, μὲ τελείως ἀδέσμευτα τὰ μέλη της καὶ ἀπὸ τὴν ἐλαχίστη δογματικὴ πίστι, συνδεδεμένα μὲ μιὰ κοινὴ ἔφεσι πρὸς τὴν Ἀλήθεια, ποὺ τὴν βλέπουν σὰν ἀνταμοιβὴ τῆς προσπαθείας, τῆς ἁγνότητος ζωῆς καὶ τῆς ἀφοσιώσεως σ' ἕνα ὑψηλὸ ἰδεῶδες.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ὁ ΙΛΙΣΟΣ ἐνδιαφέρεται, ὅπως τὸ δηλώνει καὶ ὁ ὑπότιτλος τοῦ ἐξωφύλλου, γιὰ τὴν Ἔρευνα, τὴν Φιλοσοφία καὶ τὴν Τέχνη, ἀλλὰ στὸν β α θ μ ὸ καὶ στὴν π ε ρ ί π τ ω σ ι ποὺ αὐτοὶ οἱ τομεῖς παρουσιάζουν κάτι σ χ ε τ ι κ ὸ μὲ τὴν προγραμματικὴ κατεύθυνσι τοῦ περιοδικοῦ.

Εἰδικώτερα, σε ὅ,τι ἀφορᾶ τον φιλολογικὸν τομέα, το ἐνδιαφέρον τοῦ ΙΛΙΣΟΥ ὀ φ ε ί λ ε ι να π ε ρ ι ο ρ ί ζ ε τ α ι σ' ἐκεῖνα τα ἔργα πού ἅπτονται, κατα κάποιον τροπο, τῶν γενικῶν του ἀρχῶν, που ειναι ἐμπνευσμενα ἀπὸ τα μεγαλα πνευματικα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου ἢ μαρτυροῦν συναφεια με την ἀνώτερη ψυχικη καλλιεργεια.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ γενικο λογοτεχνικὸ περιοδικο ὁ ΙΛΙΣΟΣ καὶ ἐκ τοῦ λογου τουτου εἶναι σ α φ ἐ ς ὅτι δὲν ὑποχρεωὑμεθα στὴν κριτικη π α ν τ ὸ ς βιβλιου, τοῦ ὁποίου ἡ λῆψις ὑποχρεώνει μόνον στην ἀναγγελία. Ἐξ ἄλλου, ἡ κριτικη τοῦ ΙΛΙΣΟΥ ἔχουμε την ἐντυπωσι ὅτι ὀ φ ε ί λ ε ι να εἶναι αὐστηρότερη, παρὰ σε ἄλλα ἔντυπα (πού δεν σκεπτομεθα να ἐπικρινωμε, ἀλλ' οὔτε να μιμηθοῦμε), ξεπερνώντας την σταθμη τῆς φιλοφροσύνης ἢ καὶ κολακείας, πού συχνὰ ἐπιδιωκουν μερικοὶ νεοι συγγραφεῖς, γιὰ την αὐταπάτη τους, καὶ συχνα, ἐπίσης, ἐπιτυγχανουν. Νομίζομε ὅτι, ἀκομη καὶ στην περίπτωσι που ἕνα βιβλίο ἐμπίπτει στὰ ἐνδιαφεροντα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, ἂν δεν εἶναι ἀξιολογο, προτιμοτερη εἶναι ἡ σιωπή. Την προτιμοῦν, καμμια φορα, καὶ οἱ συγγραφεῖς. Αἴφνης, νεος ποιητὴς μᾶς ἔστειλε την συλλογή του με την παράκλησι να ΜΗ δημοσιευθῆ κριτική, ἂν θα ἦταν δυσμενης. Καὶ τὸν εὐχαριστήσαμε, διοτι δὲν ὑπῆρχ λογος να τοῦ χαλάσωμε το «περιδέραιον» τῆς ξενης ἐνθουσιώδους κριτικῆς με τις ἀπαστραπτουσες φανταχτερὲς χάνδρες, βέβαια, καθὼς ἔλεγε καὶ ὁ Καβάφης, «ἀπὸ ὑαλὶ χρωματιστον»....

Ὑπάρχουν, ὅμως, καὶ περιπτώσεις — καὶ ἔχουν ὑπάρξει στὸ παρελθον — ὅπου ἡ σιωπὴ δ ὲ ν ἐ π ι τ ρ έ π ε τ α ι, διότι θὰ ἐσήμαινε π α ρ ά λ ε ι ψ ι ἐνημερώσεως τοῦ κοινοῦ τοῦ περιοδικοῦ, ὁπότε ἡ κριτικὴ ἀσχολεῖται μὲ βιβλία, ἔ σ τ ω καὶ ἂν δὲν ἔχουν σταλῆ.

Ἔπειτα ἀπὸ τὶς ἐξηγήσεις αὐτές, ἂς ἐλπίσωμε ὅτι δὲν θὰ ὑπάρξουν... παρεξηγήσεις.

ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ: Περὶ «ἀνακαλύψεως» τοῦ Θεοῦ

ΣΤΟΝ ΒΑΘΜΟ πού ἕνας ἀντίλογος στὴν κριτικὴ τοῦ περιοδικοῦ μπορεῖ νὰ ὁδηγήση σὲ συζήτησι ἐποικοδομητική, εἶναι ὄχι μόνον δεκτός, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμητός. Καὶ νομίζομε ὅτι εἶναι ἡ περίπτωσις μὲ τρία βιβλία, πού ἐκρίθησαν προσφάτως.

Στὸ τεῦχος Σεπτεμβρίου — Ὀκτωβρίου 1967 ἐδημοσιεύθη κριτικὸ σημείωμα τοῦ συνεργάτου μας Χρ. Ριζοπούλου γιὰ το βιβλίο τοῦ Γεωργίου Γαλάνη: «Π ῶ ς ἀ ν α κ ά λ υ ψ α τ ὸ ν Θεὸ δίχως τὴν Πίστη, μὲ μόνη τὴ Λογική».

Ὁ συγγραφεὺς μᾶς ἀπηύθυνε μιὰ μᾶλλον μακροσκελῆ ἐπιστολή, ἡ ὁποία, ὅμως θὰ μᾶς ἐπιτρέψη νὰ ἐπανέλθωμε στὸ θέ-

μα, ἐνδιαφέρον, ἀσφαλῶς.

Στὴν ἀρχὴ παρατηρεῖ:

«Ἀπὸ την ἀρχὴ τοῦ κειμενου τὰ εἰσαγωγικὰ ποὺ πλαισιωνουν τις λεξεις «μέθοδος» καὶ «ἀνακάλυψη» με παραξένεψαν. Γιατί εἰσαγωγικά; Μπορεῖ νὰ πλανῶμαι, μα μοῦ φαινεται φανερώνουν κάποια εἰρωνεια —ἐπίδειξη ἀνωτερυτητος;— ποὺ δεν ἐχει θεση στὶς συζητησεις παρομοιων θεματων».

"Εθεσα τὶς λέξεις «ἀνακαλυψι» (τοῦ Θεοῦ) καὶ «μέθοδο» ἐντὸς εἰσαγωγικῶν ὄχι χάριν εἰρωνίας ἢ γιὰ ἐπίδειξι «ἀνωτερότητος», καθὼς ὑποθέτει ὁ κ. Γαλάνης, ἀλλὰ γιὰ την αὐτόματη βαθμολόγησι τῶν λέξεων. Τα εἰσαγωγικὰ δίνουν τὴν σωστή, νομίζω, ἀπόχρωσι. Δεν μποροῦσα νὰ δεχθῶ τὴν «ἀνακάλυψι» ὡς γεγονός, οὔτε καὶ τὴν «λογική» ὡς μέθοδο. Πόσο εἶχε δίκιο ὁ μεγάλος φιλόσοφος τῆς Κίνας τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος, ὁ Λάο-Τσὲ, ὅταν τὸν ἐρώτησαν τὶ θὰ ἔκαν, ἂν γινόταν παντοδύναμος, καὶ ἀπήντησε: «Πρωτίστως, θὰ ἀποποκαθιστοῦσα τὴν σ η μ α σ ί α ν τῶν λ έ ξ ε ω ν»...

Εἶχα γράψει στὴν κριτική μου, ὅτι ὁ συγγραφεὺς «φαντάζεται νὰ πρωτοτυπῇ, ἐνῶ, ἁπλῶς, ἐπαναλαμβάνει τὴν περὶ Ἰδεῶν Θεωρία τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν Ἐγελιανὴ μεταφυσική». Ὁ κ. Γαλάνης ἀπαντᾶ:

«Ὀφείλω νὰ σᾶς δηλώσω πὼς δὲν «φαντάστηκα» κάτι τέτοιο. Παραδέχεστε, νομίζω, πὼς εἶναι πολὺ δύσκολο, ἂν ὄχι ἀδύνατο, ὕστερα ἀπὸ δέκα χιλιάδες χρόνια φιλοσοφ κῆς ἔρευνας, νὰ ποῦμε κάτι ποὺ δὲν ἔχει λεχθεῖ. Ἔτσι π.χ. ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον, ἡ παγκόσμια ἀγάπη, ποὺ διδάχτηκε ἀπὸ τὸν Χριστό, εἶχε διακηρυχθεῖ μερικὲς χιλιάδες(;) χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸν Βούδδα καί, ἀκομα, ὕστερα ἀπὸ τὸν Φαραὼ Ἀμένοφις Δ' και εἶμαι βέβαιος πὼς αὐτο που εἶπε ὁ Σωκρατης καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες φιλοσοφοι, θα τὸ εἶχε πει καὶ κάποιος ἄλλος σε ενα μέρος τοῦ κοσμου πριν ἀπο καμποσες ἑκατοντάδες ἢ χιλιαδες χρονια.

»Μήπως πρέπει νὰ συμπεραίνουμε πως ὁ Χριστος καὶ ὁ Σωκρατης εἶπαν κατι ποὺ δὲν ἄξιζε τον κοπο νὰ λεχθει;

»Ἀντίθετα, πιστεύω ὅτι τὸ γεγονος πως κατι ἐλεχθη δεν πρέπει νὰ ἐμποδιζει το ἀνθρώπινο πνεῦμα να τὸ ξαναεξετασει, να προσπαθήσει να τὸ πεῖ με διαφορετικον τροπο και ν' ἀναζητησει ἀλλα ἀποδεικτικὰ ἐπιχειρήματα πιο πειστικα. Αὐτο προσπαθησα νὰ κάμω για ν' ἀποδείξω τὴν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ και εἶμαι βεβαιος πὼς δὲν θα μπορεσετε να μοῦ ἀποδείξετε πὼς τα ἐπιχειρηματα τοῦ Πλατωνος καὶ τοῦ Ἐγκελ εἶναι τα ἴδια τα δικά μου.»

Πρῶτα—πρῶτα, νὰ ἀρθῇ μιὰ παρανόησις. Βέβαια, «τὰ πάντα ἔχουν ἀπὸ αἰῶνες εἰπωθῇ». Ἀλλά, δὲν ἐννοοῦσα ὅτι ὁ κ. Γαλάνης ἐπαναλαμβάνει τὰ ἐ π ι χ ε ι ρ ή μ α τ α (καὶ πολὺ λιγώτερο τὰ δ ι α ν ο ή μ α τ α) τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦ Ἐγέλου, ὥστε νὰ πρέπει, τώρα, νὰ τοῦ ἀποδείξω τὴν ὁμοιότητα μὲ τὰ δικά του. Ἐπρόκειτο, ἁπλῶς, περὶ τῆς γ ρ α μ μ ῆ ς, τῆς μεθόδου. Καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἐπὶ παραδείγματι, ὁ κ. Γαλάνης, μὲ τὴν «μέθοδο» τῶν παρατηρουμένων «σταθερῶν» ἐννοιῶν— στὶς ὁποῖες ἀποδίδει τὴν ὑπόστασι ὄ ν τ ω ν— λέγει, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὅτι ἡ μόνη ἐξήγησις τῆς «σταθερᾶς» τοῦ ἀνθρώπου δηλ. τῆς ἀναλλοίωτης ἔννοιας τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ, ἄσχετα ἀπὸ ἐποχὴ καὶ τόπο, εἶναι ὅτι «ἀντανακλᾶ ὡρισμένες

ἰδιότητες ἀπὸ τὸ πρῶτο του περιβάλλον, τὸ περιβάλλον τοῦ Δημιουργοῦ». (σελ. 52—53). Καὶ προσθέτει ὅτι ὁ Δημιουργὸς εἶναι «ἡ πιὸ τέλεια ἀποκρυστάλλωση τοῦ ἀνθρωπίνου ἰδεώδους, δηλ. Νοημοσύνη, Καλωσύνη, Ἀγάπη». Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἔμφυτη συνείδησι τοῦ Καλοῦ, ἡ συνείδησις αὐτὴ εἶναι «ἀπεικόνιση αὐτοῦ τοῦ ὑπέροχου καὶ ἀξιολάτρευτου Ἀγνώστου, τοῦ Δημιουργοῦ, τοῦ Πατέρα». Καὶ ἀλλοῦ (σελ. 62): «Τὸ σταθερὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὸ τὸ Καλὸ τοὺ τόσο τὸ ποθεῖ, εἶναι μιὰ μυστηριώδης ἀναπαράσταση μέσα του... Εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ περιβάλλοντος ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος προῆλθε... δὲν μπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ἀλλοιῶς, παρὰ Θ ε ό ς ».

Τὶ ἄ λ λ ο μᾶς λέγει ὁ Πλάτων; Αἱ «Ἰδέαι» του, αἱ αὐθυπόστατοι, ἄϋλοι καὶ ἀναλλοίωτοι, εἶναι ο ὐ σ ί α ι καὶ ἀποτελοῦν τὸν ὄ ν τ ω ς ὄ ν τ α κόσμον, τοῦ ὁποίου ἡ γήϊνη ζωὴ ἀποτελεῖ ἀ ν ά μ ν η σ ι ν καὶ ἀναπαράστασιν, μεταξὺ δὲ ὅλων τῶν Ἰδεῶν, ἡ περὶ τοῦ Ἀγαθοῦ, ἡ περιλαμβάνουσα ὅλας τὰς ἄλλας, συμπίπτει πρὸς τὴν θεότητα. Ὅρα «Πολιτείαν» καὶ «Φαίδωνα».

Ὡς πρὸς τὸν Ἔγελο, πλὴν τῆς ταυτότητος μὲ τὶς Πλατωνικὲς ἰδέες, ἔχομε τὴν παρατηρουμένη σ ύ γ χ υ σ ι τῶν ἐννοιῶν λ ο γ ι κ ὴ καὶ μ ε τ α φ υ σ ι κ ή, ποὺ παρουσιάζεται, ἀκριβῶς, παρὰ Γαλάνῃ.

Στὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ ἔργου του (σελ. 11 κ.ἑ.) περιγράφοντας ἕνα ἐπιβλητικὸ παλάτι, ποὺ τὸ γύριζε ὁ ἴδιος «πενῆντα τόσα» χρόνια, λέγει: «Τὸ τεράστιο καὶ θαυμάσιο αὐτὸ παλάτι ἦταν ἐκεῖνο ποὺ ἡ ἀνθρώπινη σκέψη εἶχε ἀνυψώσει στὸν τομέα τοῦ ὑπερπέραν σὲ διάστημα χιλιετηρίδων, ἦταν μὲ ἄλλα λόγια τὸ οἰκοδόμημα τῆς μ ε τ α φ υ σ ι κ ῆ ς, καὶ ὁδηγός μου ἡ ἁπλῆ λ ο γ ι κ ή μου» (Δικές μου οἱ ἀραιώσεις τῶν λέξεων).

Στὴν σελ. 7 λέγει ὅτι «καλὸ εἶναι, πρὶν ἀπὸ κάθε ξεκίνημα, να ἐλέγχωνται τὰ ὄργανα πλεύσεως». Ὥστε, ἡ Λ ο γ ι κ ὴ «μέσον πλεύσεως» στὰ πελάγη τῆς Μ ε τ α φ υ σ ι κ ῆ ς! Ἡ σύγχυσις τῶν ἐννοιῶν συναντᾶται πυκνότατα. Στὴν σελ. 78 λέγει: «Ἐδῶ σταματᾶ ὁ δρόμος τῆς λογικῆς. Μὴ προσπαθεῖς νὰ προχωρήσῃς πάρα πέρα, γιατὶ θὰ βρεθῇς ἀμέσως σὲ ἄγνωστη περιοχή, ἀπαγορευμένη, ἀπρόσιτη στὴν ἀνθρώπινη ἀντίληψη». Ἐνῶ, «δρόμος τῆς λογικῆς» δὲν ὑπῆρξε, οὔτε μποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ, κατὰ τὶς καθιερωμένες ἔννοιες. Δὲν περνᾶ ἀπὸ τὸν δρόμο τῆς μεταφυσικῆς τὸ ὄχημα τῆς λογικῆς, ἐκτὸς ἂν δὲν ξεχωρίζωμε οὔτε τοὺς δρόμους, οὔτε τὰ ὀχήματα.

Καὶ τώρα φθάνομε στὸ τελευταῖο σημεῖο τῶν ἀντιρρήσεων τοῦ κ. Γαλάνη, ποὺ ἀναφέρονται στὴν παρατήρησί μου ὅτι ὑπάρχει στο βιβλίο του μιὰ οὐσιώδης ἀντίφασις μεταξὺ τῶν δηλώσεων ὅτι ἡ μεταφυσικὴ ἀποτελεῖ ἀπροσπέλαστο τομέα καὶ ὅτι ρίχτηκε, αὐτός, στὴν «μεγάλη περιπέτεια γιὰ ν' ἀνακαλυφθῇ ἔστω καὶ λίγο, τὸ συγκλονιστικὸ μυστήριο τῆς

ἀνθρωπίνης μοίρας». Ἀπαντᾶ ὁ κ. Γαλάνης:

«Προσπάθησα μὲ καλὴ πίστη, ἀλλὰ μάταια νὰ βρῶ αὐτὴ τὴν ἀντίφαση. Ἔδωσα σὲ ἄλλους νὰ διαβάσουν τὸ κείμενο καὶ κανένας δὲν βρῆκε τὴν παραμικρὴ ἀντίφαση. Μὰ ἂς παραδεχτοῦμε πὼς ἔχετε δίκηο καὶ ἂς τὸ συζητήσουμε.

»Γράφω στὸ βιβλίο μου (σ. 15):

«Ὅλες οἱ προσπάθειες ποὺ κατέβαλε ὁ ἄνθρωπος —ἐπαινετὲς δίχως ἄλλο— γιὰ νὰ κατανοήση τὸ ὑπερπέραν, θὰ παραμείνουν γιὰ πάντα μάταιες, καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο θὰ εἶναι ἀδύνατο πάντοτε νὰ καταλήξη σὲ ἀποτελέσματα θετικὰ καὶ ἀναμφισβήτητα στὸν τομέα τῆς μεταφυσικῆς.»

»Μὰ πιὸ κάτω, στὴ σελίδα 25, κάνω μιὰ καθαρὴ διάκριση μεταξὺ *διαπιστώσεως* καὶ *κατανοήσεως*. Καὶ λέω πὼς ἡ *διαπίστωσις* εἶναι σχετικῶς εὔκολη, ἐνῶ ἡ *κατανόησις* εἶναι πολὺ δύσκολη, ἂν ὄχι ἀδύνατη προκειμένου γιὰ τὸ ὑπερπέραν. Τὸ γεγονὸς λοιπὸν πὼς τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ *κατανοήσει* καὶ *ἐξηγήσει* ἕνα φαινόμενο, δὲν ἐμποδίζει πὼς μπορεῖ κάλιστα νὰ *διαπιστώσει* αὐτὸ τὸ φαινόμενο καὶ νὰ *παραδεχτεῖ* τὴν ὕπαρξή του.

»Ἂς πάρουμε γιὰ παράδειγμα τὰ ἄστρα. Τὰ βλέπουμε καὶ γι' αὐτὸ ἡ ὕπαρξή τους μᾶς εἶναι βέβαιη, ἀναμφισβήτητη. Ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ ἐξηγήσουμε οὔτε ἀπὸ ποῦ ἔρχονται, οὔτε ποῦ πᾶνε, οὔτε ποιὸς τὰ ἔπλασε, οὔτε πῶς δημιουργήθηκαν. Ἔτσι διαπιστώνουμε τὴν ὕπαρξή τους, μὰ δὲν τὴν *κατανοοῦμε*.

»Ἂν λοιπὸν εἶπα στὸ βιβλίο μου πὼς τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα δὲν θὰ μπορέσει ποτὲ νὰ κατανοήσει τὸ ὑπερπέραν, πουθενὰ δὲν εἶπα ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τὸ διαπιστώσει, δηλαδὴ νὰ παραδεχτεῖ τὴν ὕπαρξή του.

»Αὐτὸ προσπάθησα νὰ κάμω γιὰ τὸν Θεό. Διαπίστωσα τὴν ὕπαρξή του καὶ προσπάθησα νὰ δώσω ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν γνώμη μου, τὴν ἀποδεικνύουν. Καὶ ὕστερα, ὅπως γράφω στὸ βιβλίο μου, δὲν βρῆκα τὴ δύναμη νὰ προχωρήσω μακρύτερα, δηλαδὴ νὰ προσπαθήσω νὰ τὸν καταλάβω, νὰ τὸν κατανοήσω.

»Ἐπιμένετε λοιπὸν ἀκόμα εἰς τὴν ἀντίφασιν;»

Δὲν μπορῶ, παρὰ νὰ ἐπιμείνω... Καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, καὶ διότι τὸ λεξιλόγιο τοῦ κ. Γαλάνη διατηρεῖ τὴν σύγχυσι τῶν ἐννοιῶν. «Διαπίστωσις» καὶ «κατανόησις»... Καὶ τὸ παράδειγμά του μὲ τὰ ἄστρα λίαν ἀτυχές. Ὄχι μόνον διότι ὁ ἄνθρωπος βηματίζει στὸ Διάστημα καὶ τὸ ἐρευνᾶ, ἑπομένως δὲν περιορίζεται στὴν «διαπίστωσι» τῆς ὑπάρξεως τῶν ἄστρων, ἀλλὰ καὶ διότι, κυρίως, ἔστω καὶ ἂν τὰ ἄστρα δὲν εἶναι «κατανοήσιμα», πάντως εἶναι *θεατά*, ἀκόμη καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἐνῶ ὁ Θεός...

Ἀλλὰ ἂς μιλήση ὁ ἴδιος ὁ κ. Γαλάνης: «Κατόρθωσα —λέγει (σελ. 53)— νὰ ἀνασύρω λιγάκι τὸν ἀδιαπέραστο πέπλο ποὺ μοῦ ἔκρυβε αὐτὸν τὸν ἄγνωστο Χ, τοῦ ὁποίου εἶχα *διαπιστώσει* τὴν ὕπαρξη, καὶ μποροῦσα νὰ *διακρίνω* μερικὲς πλευρές του. Ἤξερα, βέβαια, πὼς αὐτὸ ἦταν, ἀλλοίμονο, πάρα πολὺ λίγο καὶ πὼς ποτὲ δὲν θὰ κατόρθωνα νὰ τὸν κατανοήσω σὲ ὅλη του τὴν πληρότητα. Μὰ τί σημασία εἶχε γιὰ μένα αὐτό, ἀφοῦ ὅ,τι εἶχα κατορθώσει ν' ἀποκαλύψω γι' Αὐτόν, μοῦ ἀρκοῦσε;».

Στὴν πραγματικότητα, ὁ συγγραφεὺς *τίποτε* δὲν διέκρινε, *τίποτε δὲν* διεπίστωσε καὶ *τίποτε* δὲν «ἀπεκάλυψε». Ὁ ἴδιος τὸ εἶχε πῆ (σελ. 14). Ἡ μεταφυσικὴ ἀπροσπέλαστος τομέας. Ἕνας τοῖχος, ποὺ ὁ ἄνθρωπος «μάταια ἀγω-

νίζεται, ἐδῶ και χιλιαδες χρονια, να τον διαβῆ. Μὲ την ἀπέραντη ματαιοδοξία του, φανταζεται πως προοδευει, ἐπειδη δημιουργεῖ νέες λ ε ξ ε ι ς... Ὁ τοῖχος εἶναι ἀνυπέρβατος, γιατι, ἁπλούστατα, εἶναι το ὅριο του καθορίστηκε στη νοηση τοῦ ἀνθρωπου, ἕνα ὅριο που δεν μπορεῖ καὶ δεν θα μπορέση π ο τ ε νὰ διαβῆ».

Τί ἔκαμε τοτε ὁ συγγραφευς; Ἔπλασε μια δ ι κ ή του εἰκονα περι Θεοῦ, ὅπως, ἄλλωστε, κανουν, ἀπο αἰώνων, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι... Καὶ ὑπεπεσε στὸ ἴδιο πανπαλαιο λαθος τῆς συνταυτίσεως τοῦ ν ο ε ῖ ν, καὶ ὑ π ά ρ χ ε ι ν «οὕτως»...

Τὸ Σῶμα καὶ ἡ Ψυχὴ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ τῶν σχεσεων σώματος καὶ ψυχῆς ἐτίθετο στην κριτικη ἑνος ποιήματος τῆς κυρίας Ἀντιγονης Γαλανάκη—Βουρλεκη ἀπο την συλλογὴ της «Ε ὐ θ ε ῖ ε ς καὶ κ α μ π υ λ ε ς», ποὺ ἐκρίθη στὸ τεῦχος Νοεμβρίου — Δεκεμβρίου 1967.

Ἡ κυρία Γαλανακη — Βουρλέκη μοῦ ἔστειλε ἕνα πολὺ εὐγενικὸ γράμμα, ποὺ δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ συζητήσωμε πλατύτερα το ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον θέμα, τὸ κ λ ε ι δ ὶ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

«Ἀνοῖξτε—γράφει—τὸ βιβλίο μου καὶ σταθῆτε στὸ ἐπίμαχο ποίημα. Θὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς ἐξηγήσω πῶς τὸ νοιώθω». Ἀνοίγω τὸ βιβλίο καί —νά, το ποίημα «Περισυλλογή»:

Σε βασανίζω κορμι μου. Θελεις να ζῆς ἁρμονικα
με την ἀδελφή σου την ψυχη,
κεινη να προσταζη καὶ σὺ ν' ἀκολουθᾶς,
καὶ δε σ' ἀφίνω!
Σε βαζω να κάνης κινηματα ποὺ εκεινη δεν τὰ ἐγκρίνει.
Κ νιεσαι σ' ἕνα κυκλο ζωῆς ποὺ κεινη ἀπεχθανεται.
Γεμιζεις σωροὺς ἡμερῶν μὲ μισητὲς ἀσχολίες,
τετοιες ποὺ να γεμιζουν θλίψη τὴν ψυχή.
Βαθεια κι' ἀπεραντη θλιψη νιωθει ἡ ψυχὴ
νικημενη σ' ὅ,τι τῆς πρεπει, σ' ὅ,τι τῆς ἀνηκει!...
Λοιπον, ποῦ ειναι τα ἐφηβικα ὀνειρα
κεῖνα ποὺ γεμιζαν μαγεία καὶ θεληση τὸ κορμί μου;
Ὠμορφη που ηταν ἡ ἁρμονια τοῦ κορμιοῦ καὶ τῆς ψυχῆς!
Τωρα το κορμι μου βαδιζει σ' ἕνα μοιραῖο δρομο
κι' ἔμεινε μονάχη νὰ θελει ἡ ψυχὴ
καὶ να ποθεῖ τ' ὀνειρο το ἀκαταλυτα πλασμένο...

Εἶχα παρατηρήσει ὅτι στὸ ποιημα αὐτὸ τὸ σῶμα ἐμφανίζεται ὡς ἀδελφὸ τῆς ψυχῆς, ἐνῶ δὲν εἶναι παρὰ τὸ ὄχημα, ὁ φορεύς, καὶ ὅτι ἡ τάσις εἶναι νὰ διεξαγεται μιὰ μαχη ἢ ἄμυνα στὶς σχεσεις των, ὄχι προσπάθεια τοῦ σώματος νὰ ἐναρμονιστῆ μὲ τὴν ψυχή, ποὺ τὴν ἐμποδίζει κάποιος «τρίτος ἄνθρωπος». Τουλάχιστον,

σύμφωνα μὲ τὶς γνωστὲς φιλοσοφικὲς ἀπόψεις. Ἡ ποιήτρια, τώρα, μᾶς λέγει:

«Ἐδῶ, τὸ σῶμα εἶναι ἄβουλο, ἀπὸ ἀνώτερη βία, καὶ τὸ Ἐγὼ ποὺ δὲν ἀφίνει, ὁ τρίτος ἄνθρωπος ὅπως τὸν λέτε σεῖς, εἶναι, ἀκριβῶς, αὐτὴ ἡ ἀνώτερη βία ποὺ ἐγὼ προσωποποιῶ — ὁπωσδήποτε ποιητικὴ ἄδεια — δίνοντας μάλιστα πρῶτο πρόσωπο, ἔμενα. Γιατὶ τὸ ἔκανα αὐτό; Δὲν ξέρω! Ὅλη ἡ ποίησή μου εἶναι τρομερὰ πηγαία, μπορεῖ λοιπὸν νὰ ἐξέφρασα τὴν ἀλήθεια, ποὺ εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ θέλετε καὶ σεῖς, καὶ ποὺ κι' ἐγώ, φυσικά, πιστεύω. Ἡ ψυχή! Ἡ μόνη δύναμη, ποὺ θέλησα νὰ τὴν ἀφίσω ἀνέγγιχτη ἀπὸ πτώσεις καὶ ὑποχωρήσεις!...

»Ἔπρεπε, δηλαδή, ὁπωσδήποτε νὰ βάλω ἕνα τρίτο πρόσωπο, χωρὶς νὰ σημαίνει ὅτι διαπνέομαι ἀπὸ ὡρισμένες θεωρίες. Εἶναι τόσο μακρυὰ ὅλ' αὐτὰ ἀπὸ μένα. Εἶμαι μόνο ποιήτρια. Κι' ὅταν λέω πὼς «βάζω τὸ σῶμα νὰ κάνη κινήματα ποὺ ἡ ψυχὴ ἀπεχθάνεται», ἐννοῶ τὸ καθημερινὸ βίωμα—ἀπέραντα ἁγνὸ φυσικὰ — ποὺ ὅμως δὲν εἶναι αὐτὸ ποὺ θέλει ἡ ψυχή μου, κάτι ἀκόμα πιὸ ἀνώτερο! Ἤ, ἴσως, κάτι διαφορετικό».

Ἀπὸ τὶς ἐξηγήσεις αὐτὲς τῆς ποιητρίας, ποὺ εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσες, ὁδηγούμεθα σὲ μια σύνθεσι, ἀφοῦ, ἄλλως τε, ἡ ποιήτρια λέγει ὅτι συμμερίζεται μαζί μας τὶς ἴδιες βασικὲς ἀντιλήψεις. Δὲν σημαίνει ἂν δὲν ἐξεκίνησε ποτὲ νὰ ἐκφράση ὡρισμένες θεωρίες, ἀλλὰ ἐκδηλώνεται κατὰ πηγαῖον τρόπο. Μὴν ξεχνοῦμε την διαίσθησι στὴν Ποίησι καὶ τὸν ὑψηλὸ ρόλο ποὺ τῆς ἔδινε ὁ Παλαμᾶς. Μὴν ξεχνοῦμε καὶ την ἴδια τὴν κ. Γαλανάκη — Βουρλέκη, ποὺ εὔχεται στὴν εἰσαγωγὴ τῆς συλλογῆς της: «Μηνύματα μυστικὰ μὴ σβύσετε ὁλότελα ἐντός μου»...

Ἔτσι, ὅταν ἡ ποιήτρια ὁμιλεῖ γιὰ τὸ κορμί, ποὺ «θέλει νὰ ζῇ ἁρμονικὰ μὲ τὴν ἀδελφή, τὴν ψυχή», πρέπει νὰ ἐννοοῦμε τὸ κορμὶ σὰν ἕνωσι ὅλων τῶν σωμάτων, ποὺ ἀποτελοῦν τὸν ἄνθρωπο. Καὶ ὅταν ομιλεῖ γιὰ τὸ «Ἐγώ», σὰν προσωποποίησι τῆς «ἀνώτερης βίας», τῶν γενικῶν συνθηκῶν τῆς φυσικῆς ζωῆς, πρέπει νὰ ἐννοοῦμε την ἴδια ἕνωσι ἀκριβῶς. Καὶ καταλήγουμε σ' ἕναν ἐσωτερικὸ διάλογο. Σὲ μιὰ ἔκφρασι τῆς ἐσωτερικῆς πάλης τῶν διαφόρων στοιχείων τῆς ὑπάρξεώς μας. Μὲ τὴν διαφορά— ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἀφορᾶ τὴν ποίησι τῆς κ. Γαλανάκη—Βουρλέκη— ὅτι ἐδῶ δὲν χωροῦν ὑπερβολικὲς ἁπλουστεύσεις, διότι, ἐὰν τὸ σῶμα λέγεται ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ «χονδροειδῆ ὕλη», δὲν ἕπεται ὅτι ἡ ψυχὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνώτερη γενικὰ ὕλη. Κατὰ τὴν ἀποκρυφιστικὴ θεωρία, ἡ ψυχὴ ἔχει «μεταναστεύσει» ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ Ἀπολύτου στὸν κόσμο τῆς Ὕλης καὶ τείνει νὰ «ἐπαναπατρισθῇ». Ἀλλά, πῶς; Μὲ τὴν πρόοδο διὰ τῶν διαδοχικῶν ἐνσαρκώσεων.

Ὁ Τέννυσον ἐκφράζει τὸν Νό-

μο τῆς μετενσαρκώσεως μὲ ὡραίους στίχους: «Στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐδάνεισε ὁ Θεὸς τὴν κατοικία ἑνὸς κτήνους. Καὶ εἶπε: Κάμε την ὅσο πιὸ καθαρὴ μπορέσης καὶ θὰ σοῦ δώσω, τότε, ἄλλη, πιὸ καλή». Καὶ κατὰ τὴν Θεοσοφικὴ διδασκαλια, ὅπως την διατυπώνει ὁ Ζιναραγιαντάσα, στὴν «Ἀπόκρυφον ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπότητος», ἡ μετενσάρκωσις ἀποτελεῖ τὴν τ ρ ι π λ ῆ ἐπένδυσι τῆς ψυχῆς. Τὸ ν ο η τ ι κ ὸ ν σῶμα εἶναι τὸ μέσον, μὲ τὸ ὁποῖον θὰ σκέπτεται καὶ θὰ ἑρμηνεύη τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο. Τὸ ἀστρικὸ σῶμα θὰ εἶναι φορεὺς τῶν αἰσθήσεων, τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν συγκινήσεων. Καὶ τὸ φυσικὸν σῶμα θὰ εἶναι τὸ μέσον τῆς ἐκδηλώσεως στὸν φυσικὸ κόσμο, ἐκεῖνον τῆς «χονδροειδοῦς ὕλης». Ἀλλά, ἡ πίεσις αὐτῶν τῶν σωμάτων ἐπὶ τῆς ψυχῆς ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὴν π ο ι ό τ η τ α καὶ τῆς ἴδιας τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποια μπορεῖ νὰ εἶναι περισσότερο ἢ λιγώτερο ἡλικιωμένη, δηλ. ἐξελιγμένη, μὲ προηγούμενες ἐμπειρίες. Οἱ νεώτερες ψυχὲς (καὶ τέτοιες θεωροῦνται τῶν ἡμιπολιτισμένων φυλῶν ἢ τῶν μὴ ἀνεπτυγμένων καὶ ἀντικοινωνικῶν ἀτόμων) εἶναι ἀνίκανες νὰ ἐπιβληθοῦν ἐπὶ τῆς θυμικῆς φύσεώς των, ἡ ὁποία εἶναι ἀκόμη βίαιη καὶ ἀκατέργαστη. Τοὐναντίον, στὶς ἀνώτερες ψυχές, ἡ ἐπιβολὴ ἐπὶ τῶν σωμάτων εἶναι περισσότερο εὔκολη καὶ λιγώτερο ὀδυνηρή. Δηλαδή, σὲ πολλὲς φάσεις τοῦ κρυφοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς, ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει νὰ νικήση μόνο τὸ σῶμα (τὸ ὁποῖον τείνει κατὰ κανόνα στὸ Ἐγώ, ἐνῷ ἡ ψυχή, πρὸς τὴν ὁμάδα, ἀπὸ τὶς χαμηλότερες βαθμίδες τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς τάξεως πρὸς τὶς ὑψηλότερες τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἀνθρωπότητος), ἀλλὰ καί, πρὸ παντός, τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της, γιατὶ μόνον ἔτσι ἐκπληρώνει τὴν ἐκπαίδευσι, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ εἶναι ὁ κρυφὸς στίβος...

Συγκίνησις μὲ ἢ χωρὶς Τέχνη...

Η ΚΥΡΙΑ Ἰωάννα Δρίβα - Μαραβελίδου, σ' ἐπιστολή της πρὸς τὸν Χρ. Ριζόπουλο, χαρακτηρίζοντας τὴν κριτική του γιὰ τὰ βιβλία της (ΙΛΙΣΟΣ, Νοέμβριος — Δεκέμβριος 1967) «καταπέλτη» καὶ «μοναδικὴ στὸ εἶδος της», ποὺ τῆς ἐπροξένησε ὥστόσο «ξεχωριστὴ εὐχαρίστησι». ἔθεσε καὶ μερικὰ ἐρωτήματα. Αὐτά, κυρίως ἐνδιαφέρουν. Καὶ σ' αὐτὰ θὰ περιορισθῶ.

Ἐρωτᾶ ἡ συγγραφεύς: «Εἶσθε τόσο σίγουρος πὼς ὅταν λείπει ἀπὸ τὸ λόγο ἡ τέχνη, καὶ ὑπάρχει τὸ αἴσθημα πρωτόγονα δοσμένο, δίχως ἐπιτήδευση, κυρίως δίχως «φιλόδοξη προσπάθεια», γιὰ μίμηση, γνήσιο καὶ αὐθόρμητο καθὼς μᾶς τὸ ὑπαγορεύει ὁ ἑαυτός μας, δ ὲ ν σ υ γ κ ι ν ε ῖ;».

Ἐρωτᾶ, ἐπίσης: «Θὰ εἶχε ἡ «Ἐσθήρ» τέτοια ἀπήχηση, ἂν εἶχε τέλεια πλαστικὴ λόγου, τέλεια μυστικότητα καὶ φλόγα τέχνης;»

Ἀπαντῶ: Εἶμαι σίγουρος ὅτι σ υ γ κ ι ν ε ῖ ἀκόμη καὶ μιὰ εἴ-

δησις ἐφημερίδος. Συγκινεῖ, ἐπίσης ἕνα ἁπλοϊκὸ ἔργο ἕνα ἁπλοϊκὸ κοινό, σὲ σημεῖο πού, καθὼς ἔχει συμβῆ παλαιότερα, νὰ ἐξαγριώνεται ἕνας θεατής, ὅταν βασανίζεται ἐπὶ σκηνῆς ὁ Κατσαντώνης! Ἀλλά, ἐὰν παραμερίσωμε τὴν φοβερὰ διαβαθμισμένη συγκινησι ἀπὸ τὴν συνάρτησι ἔργου καὶ κοινοῦ, δὲν νομίζω ὅτι τὰ προσόντα τῆς Τέχνης ἔβλαψαν ποτὲ ἕνα ἔργο. Θὰ ἦταν πολὺ ἐπικίνδυνο νὰ σκεφθοῦμε ὅτι ἕνα ἔργο συγκινεῖ μολονότι ἤ ἀκριβῶς διότι δὲν ἔχει προσόντα τεχνικά. Ἡ ἐπιτυχία δὲν εἶναι πάντοτε συνάρτησις τῆς Τέχνης, ὅμως ἡ Τέχνη ὑπῆρξε πάντοτε προϋπόθεσις ἐπιτυχίας. Ὁ καλλιτέχνης ἀποβλέπει στὴν τελειότερη μορφὴ τοῦ ἔργου του καὶ στὸ ἀνέβασμα τοῦ κοινοῦ στὸ δικό του ἐπίπεδο, ὄχι τὸ ἀντίστροφο.

ΑΞΙΟΘΕΑ, μονόπρακτο, Κύπρου Χρυσάνθη

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (323 π.Χ.) ξέσπασε ἄγρια ἀντιζηλία, μεταξὺ τῶν διαδόχων του, Πτολεμαίου καὶ Ἀντιγόνου, γιὰ τὴν κατοχὴ τῆς Κύπρου, ποὺ κράτησε δέκα χρόνια, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προσαρτηθῆ ἡ νῆσος στὸ κράτος τοῦ γυιοῦ τοῦ Μακεδόνος Λάγου ἱδρυτοῦ τῆς δυναστείας τῶν Λαγιδῶν Πτολεμαίων. Ὁ Ἀντίγονος ἔπεσε στὸ πεδίον τῆς μάχης, καὶ ὁ σύμμαχός του Νικοκλῆς, βασιλεὺς τῆς Πάφου, ἐξεκληρίσθηκε τελείως. Στὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ Νικοκλῆ, ὁ ὁποῖος κυριεύθηκε ἀπὸ ἀπελπισία καὶ αὐτοκτόνησε, ὅταν φανερώθηκαν οἱ κρυφές του συνεννοήσεις μὲ τὸν Ἀντίγονο καὶ ἡ Πάφος δέχθηκε αἱματηρὴ ἐπίθεσι τῶν στρατευμάτων τοῦ Πτολεμαίου, ἡ σύζυγός του, βασίλισσα Ἀξιοθέα, αὐτοκτόνησε κι αὐτή, παίρνοντας μαζί της τὰ παιδιά της καὶ τ' ἀδέρφια τοῦ βασιληᾶ μὲ τὶς γυναῖκες των, ὥστε νὰ ἀφανισθῆ ὅλο τὸ ἡγεμονικὸ γένος τῆς Πάφου.

Τὸ δραματικὸ αὐτὸ περιστατικὸ εἶναι τὸ θέμα τοῦ μονόπρακτου δράματος τοῦ δοκίμου Κυπρίου συγγραφέως — θὰ λέγαμε τραγωδία, ἀφοῦ δὲν λείπει καὶ ὁ ἀρχαῖος χορός.

Κάτοχος τῆς δραματικῆς τέχνης, ὁ κ. Χρυσάνθης δίνει ἐξαιρετικὴ ζωντάνεια στὴν κίνησι τῶν ἡρώων του — μόνον γυναικῶν — μὲ γλῶσσα πλαστικὴ καὶ πάλλουσα.

Στὴν ἀνέλιξι τοῦ δράματος, παίρνει τὴν εὐκαιρία νὰ διατυπώση καὶ εὐρύτερες ἀπόψεις, ἄλλοτε μὲ τὸ στόμα τοῦ χοροῦ κι ἄλλοτε μὲ τὴν πρωταγωνίστρια. «Ν' ἀνατολῆς εὐτυχισμένα χρόνια — λέγει ἡ Ἀξιοθέα — τὸν πόνο λιγοστεύεις» (ἀντίθετα μὲ τοῦ Δάντη τὸ ᾆσμα, πὼς δὲν ὑπάρχει θλίψη δυνατώτερη, παρὰ τὰ παληὰ εὐτυχισμένα χρόνια, σὲ δύσκολες στιγμές, ν' ἀναθυμᾶσαι). Ἀπὸ τὶς ὡραιότερες στιγμὲς τῶν Χορικῶν :

Γιὰ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου : «Τὴν ταραχὴ φοβᾶμαι, τοὺς πολέμους, ποὺ νέες ἀμάχες ξεση-

κώνουνε στὸν τόπο. Ὁ δυνατὸς τὸν γρόνθο σφίγγει μὲ σκληρότητα, ὁ πλούσιος τσιγκουνεύεται καὶ παραδέρνουν οἱ φτωχοὶ κι᾽ ἀγωνιοῦν. Καὶ μιὰ στιγμὴ ξεσπάζει τὸ κακό. Τοῦ ξεσηκώματος ἡ ἀντάρα σπέρνει γύρω στὴν πόλη πυρκαγιὲς καὶ φόνους, πάει πιὰ τὸ σέβας, πάει κι᾽ ὁ νόμος, δὲν ξέρει ὁ συγγενὴς τὸ συγγενή του, δὲν ξέρει ὁ φίλος πιὰ τὸ φίλο καὶ μήτε ὁ λεύτερος πιὰ νοιώθει λεύτερος, μήτε κι᾽ ὁ σκλάβος νοιώθει σκλάβος ἢ νοιώθει λεύτερος».

Γιὰ τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνες: «Δὲν πολεμᾶνε μόνο μὲ σπαθὶ καὶ μὲ κοντάρι.. Κι᾽ ὁ νοῦς κι᾽ ἡ φρόνηση κι᾽ ἡ πρόβλεψη σπαθί ᾽ναι τοῦ πολέμου καὶ κοντάρι».

Γιὰ τὴν εὐτυχία: «Εὐτυχισμένο λέω τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὶς χαρὲς τὶς πιὸ μεγάλες δὲ γνωρίζει, μηδὲ τὶς λύπες τὶς βαρειές, μὰ ζῆ στὸ λίγο καὶ στὸ μετρο».

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ
ὁ Τυανεὺς
Κ. ΚΙΤΡΙΝΙΑΡΗ

Ὁ συγγραφεύς, μὲ τὴν πεῖρα τοῦ ἀνωτέρου ἐκπαιδευτικοῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν κατάρτισι τοῦ πνευματικοῦ ἐσωτερισμοῦ, ἐπιτυγχάνει στὸ βιβλίο του νὰ μᾶς δώση τὸν ἀληθινὸ Ἀπολλώνιο— τὸν πλέον διάσημο Νεοπυθαγόρειο φιλόσοφο — χωρὶς τὸ ἀβάστακτο βάρος τῶν ὀκτὼ τόμων τοῦ βιογράφου του Φιλοστράτου, ἀλλὰ καί, κυρίως, χωρὶς τοὺς θρύλους τῆς προσωπολατρείας, οἱ ὁποῖοι, ἄλλως τε, δὲν ἀντέχουν στὴν σύγχρονη κριτική.

Τὸ βιβλίο διαιρεῖται σὲ δύο μέρη. Στὸ πρῶτο γίνεται ἡ συνοπτικὴ βιογράφησις, καὶ στὸ δεύτερο ἡ κριτικὴ ἀνάλυσις. Ὁ Ἀπολλώνιος, λυτρωμένος ἀπὸ τοὺς ὑμνητικοὺς καπνοὺς τῶν θαυμαστῶν του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ρύπο τῶν ἀντιπάλων του, δὲν εἶναι οὔτε Θεός, οὔτε δαίμων, οὔτε μάγος, οὔτε τυχοδιώκτης. Εἶναι ἕνας σοφὸς καὶ ἕνας μύστης. Καὶ τόσον ἡ διδασκαλία του, ὅσον καὶ ἡ ζωή του ἐμπνέουν πάντοτε τοὺς πορευομένους πρὸς τὴν «στενὴν πύλην».

ΔΙΠΤΥΧΟ ΨΥΧΗΣ
Ἐλεύθεροι στῖχοι
Γεωργίου Πυρουνάκη

Ὁ δραστήριος πρωτοπρεσβύτερος ἐκφράζει στὸν ἐλεύθερο ποιητικὸ ρυθμό, στὶς 17 (πραγματικές) σελίδες τοῦ νέου βιβλίου του, ἕνα ἀληθινὸ δίπτυχο τῆς ψυχῆς του.

Μπορεῖ νὰ ἔχη κανεὶς ἐπιφυλάξεις γιὰ τὸ δεύτερο μέρος, ὅπου δραματίζεται κάποια «νέα Μεγάλη Ἰδέα τοῦ γένους», μιὰ σταυροφορία ξεκινημένη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα «γιὰ τῆς Οἰκουμένης τὴν εἰρήνεψη». Ἀλλά, στὸ πρῶτο μέρος διατυπώνεται —ἄσχετα, καὶ ἐκεῖ, ἀπὸ τὸ οὐτοπικὸ στοιχεῖο— μιὰ οὐσιαστικὴ φιλοσοφία τῆς ζωῆς: «Πιστεύει στὸ Θεὸ —ἀρχίζει τὸ Δίπτυχο— στὴν αἰώνια Ἀρχή, στὸ αἰώνιο Πνεῦμα», ἀλλὰ καὶ πιστεύει στὸν Ἄνθρωπο. Τὸν ἀγαπᾶ «πάνω ἀπὸ κάθε τι τοῦ κόσμου», σὰν ἀδελφὸ «τὸν καλὸ ἢ τὸν κακό,

τὸν ἁμαρτωλὸ ἢ ἅγιον, τὸν δικὸ ἢ ξένο, τὸν ἐχθρὸ ἢ φίλο, καὶ τὸν ἀλλόθρησκο». Ἐλπίζει στὴ ζωή. Καὶ δὲν ἀπογοητεύεται, ἂς νιώθει ὅτι εἶναι ἀδύνατος, ὅτι τὸν περιβάλλουν «κακὲς κι' ἐπικίνδυνες καταστάσεις καὶ ἀδυσώπητες ἀνάγκες». Γιατὶ πιστεύει στὴν τελικὴ νίκη τοῦ ἀγαθοῦ.

Ἐπὶ τέλους, ἕνας ἱερωμένος ποὺ δὲν συνοφρυώνεται σὰν ἀπευθύνεται στὸ ποίμνιο, οὔτε τρίζει τὰ δόντια του, μὰ ἀνοίγει τὴν ἀγκαλιά του!

ΜΗΝΥΜΑΤΑ
ποιήματα
Μ. ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΡΕΛΗ

Ἡ ποιήτρια θεωρεῖ τὸ ποιητικὸ μέτρο σὰν «σκλαβιὰ» τοῦ νοῦ καὶ τὴν ἀρνεῖται». Λεύτερος ὁ νοῦς, στ' ἄπειρο ἂς ἀρμενίσει».

Καὶ ποιὰ εἶναι τὰ μηνύματα τῆς ποιητρίας;

Ἕνας σαρκασμὸς γιὰ τὸν τρόπο ζωῆς τῶν πολλῶν. «Πολλοὶ δὲν νοιώθουν τὴν καρδιά, παρὰ σὰ μιὰν ἀντλία, ποὺ μεριμνᾶ, γιὰ νὰ τοὺς δίνει τὴ ζωή, σὲ καθε μέλος, σὲ κάθε ὄργανο, κρυφό, γιὰ φανερό. Ἢ πάλι, τυφλὰ τοὺς κυβερνᾶ, στὴν κάθε ὥρα, σὲ κάθε αἴσθημα. Πισθάγκωνα δεμένοι εἶναι στὴν προσταγή της. Σκλάβοι της, σὲ κάθε της πεθυμιά». («Πῶς νοιώθω...»). Ἡ ζωή τους συνθλίβει τὰ νεανικὰ ὄνειρα, τοὺς κάνει «σάρκινους ὄγκους», ν' ἀπασχολοῦνται μὲ μόνον ἕνα ἐρωτηματικό: Πόσα; Πόσα; Πόσα; («Σ' εἶδα χτές»).

Ἀλλὰ καὶ ἐμμονὴ στὰ ἰδανικά, ἔστω καὶ προδομένα καὶ ποδοπατημένα: «Δικαιοσύνη; Ἰσότητα; Ἀδελφότητα; Ἀγάπη, Εὐσπλαχνία, Εἰρήνη; Λέξεις ἁπλές, ποὔπαψαν νὰ ἠχοῦν στην ψυχή. Κανεὶς πιὰ δὲν πιστεύει σ' αὐτές. Πολλες λέξεις χάσανε τὸ νόημά τους. Κι ἄλλες βρωμίστηκαν, σε χείλη ἀνίερα. Σύμβολα τὶς καθιερωσαν σ' ἀνόσιες ἐπιβουλές... Κι ὅμως πρέπει νὰ πιστέψουμε. Πρεπει να πιστέψουμε στα συμβολα. Πρέπει νὰ πιστέψουμε στὴν ὀμορφιὰ τῆς ζωῆς. Πρεπει να πιστέψουμε στην μετουσίωση τοῦ θανατου. Πρέπει νὰ πιστεψουμε σε Σέ, Θε! Ὄχι σὰ κριτή, σὰ τιμωρό. Μά, σὰν τὸ αἰώνιο πνεῦμα τῆς Ἀγαπης, τῆς Δικαιοσύνης. Πρέπει...».

Ἀπὸ τὰ ὡραιοτερα τῆς συλλογῆς, τὸ ποίημα «Ἡ Ἀγάπη» καὶ ὁ «Θάνατος». Στὸ δευτερο δὲν ἐγκρίνει οὔτε τὸν θρῆνο, οὔτε τὸν σαρκασμὸ μπροστὰ στὸ φαινόμενον τοῦ θανάτου, ποὺ πρέπει νὰ συνηθίσει κανεὶς στὴν παρουσία του. Ἀλλά, τότε; «Ἀμίλητη — λέγει — προσπαθῶ νὰ συλλάβω τὸ μεγάλο μυστικό. Τὸ ἀναπάντητο ἐρώτημα τοῦ μυστήριου, νὰ λάβω... Γλυκειὰ εἶν' ἡ θρησκεία, σ' ὅσους πιστεύουν τυφλά. Δύναμη, ἡ ἀδυναμία, τὸ κλάμμα, ὁ σπαραγμός, ἡ τρέλλα, γιατὶ λυτρώνουν. Ἐγώ, σιωπηλὴ κι' ἀλύτρωτη, θὰ περιμένω, θὰ περιμένω, θὰ περιμένω».

Εἶναι φανερὸ πὼς ἡ ποιήτρια, μὲ τὴν λεπτή της κοινωνικὴ ἰδιοσυγκρασία, ποὺ τὴν βοηθάει νὰ ἐκδηλώνει ἀνώτερα αἰσθήματα, ἀρχίζει νὰ προβληματίζεται καὶ σὲ βαθύτερα πνευματικὰ θέματα. Κ' ἐμεῖς θὰ τὴν περιμένομε.

ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΝΥΧΤΕΣ
Ἐπιλογὴ ἀπὸ τὶς «Χίλιες καὶ μία...»

Ἕνα εὐχάριστο βιβλίο. Ἡ ἐπιλογὴ ἀπὸ τὶς κλασικὲς «Χίλιες καὶ μία νύκτες» ἔχει γίνει μὲ τέτοια προσοχή, ὥστε, χωρὶς ν' ἀπαλειφθοῦν ἐντελῶς οἱ «πικάντικες» ἱστορίες, νὰ λάβουν τὴν θέσιν τους, σὲ ἀξιοσημείωτο ποσοστὸ οἱ ἱστορίες μὲ πλατύτερο κοινωνικὸ νόημα, ἀλλ' ἀκόμη καὶ μὲ πνευματικὸ ἐνδιαφέρον. Πολὺ ἐνδιαφέρουσες εἶναι οἱ «Συμβουλὲς ἑνὸς σοφοῦ», ποὺ περιλαμβάνουν τὸν περίφημο «χρυσὸ κανόνα», καὶ «Μία ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου», ὁλόκληρη συμπυκνωμένη βιοτικὴ φιλοσοφία.

Ἡ ὡραία στρωτὴ γλῶσσα εἶναι ἕνα ἀκόμη προσὸν τοῦ βιβλίου.

ΧΡ. ΣΟΛΟΜΩΝΙΔΗ — ΝΙΚ. ΛΩΡΕΝΤΗ
Πανιώνιος

Μιὰ ἔκδοσις εἰδικοῦ ἐνδιαφέροντος, γιὰ τὰ 75 χρόνια τοῦ ἐνδόξου ἀθλητικοῦ σωματείου, ποὺ ἀρχίζουν στὴν Σμύρνη καὶ συνεχίζονται στὴν Ἀθήνα, ἢ στὴ «Νέα Σμύρνη».

Ὁ γνωστὸς λόγιος κ. Σολομωνίδης, σὲ συνεργασία μὲ τὸν ἐπὶ 40 ἔτη Γεν. Γραμματέα τοῦ ἱστορικοῦ συλλόγου, μᾶς δίνουν ἕνα πλούσιο χρονικό, σὲ πληροφορίες, φωτογραφίες καὶ ἄλλα ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα. Πολὺ νόστιμη ἡ ἀφήγησις τοῦ συνδέσμου τοῦ ἀλησμονήτου ποιητοῦ Στέλιου Σπεράντσα μὲ τὸν Πανιώνιο, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε ὁ ἐπίσημος ὑμνογράφος: Τὸ 1900 στὴν ἀρχαΐζουσα («Φαιδραὶ διαλάμπουν καὶ αὖθις ἡμέραι») καὶ τὸ 1940 στὴ δημοτικὴ («Ἐμπρὸς κι ὁ στίβος ἄνθισε τὴ νιότη ὁλόγυρά μας»).

Ἀλλὰ ἡ ἔκδοσις ἔχει καὶ κάποια εὐρύτερη σημασία. Πολὺ σωστὰ λέγει ἀπόφασις τοῦ Πανιωνίου: «Σήμερα, ποὺ κάθε συναισθηματικὴ ἐκδήλωσις καὶ πνευματικὴ ἔξαρσις ὑποχωροῦν καὶ συντρίβονται κάτω ἀπὸ τὸ πέλμα τοῦ ἀκράτου θετικισμοῦ, δίκαιο εἶναι κάθε μεταρσίωσις τῆς νεότητας, πάνω ἀπὸ τὴν ταπεινὴ κι ἀσφυκτικὴ αὐτὴ σφαῖρα, νὰ χαιρετίζεται καὶ νὰ πανηγυρίζεται».

ΧΡ. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΕΚΤΟΝΕΣ ΔΕΚΤΟΙ ΣΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Στὴν Παρισινὴ ἐφημερίδα «Μόντ» (29 Φεβρ.) ἐδημοσιεύθη ἄρθρον τοῦ κ. Ἀλὲκ Μελλόρ, διακεκριμένου δικηγόρου τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης καὶ συγγραφέως τριῶν βιβλίων ἐπὶ τοῦ Τεκτονισμοῦ: «Οἱ χωρισμένοι ἀδελφοί μας, οἱ Ἐλευθεροτέκτονες» 1961, «Ὁ Ἐλευθεροκτονισμὸς στὴν ὥρα τῆς ἐκλογῆς» 1963 καὶ «Ὁ ἄγνωστος χάρτης τοῦ χριστιανικοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ», 1965, — τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν μὲ τὸ «τυπωθήτω» τῆς Καθολικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῶν Παρισίων.

Τίτλος τοῦ ἄρθρου: «Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ὁ Ἐλευθεροτεκτονισμός».

Θέμα: Ἡ «ἱστορική», ὡς τὴν χαρακτηρίζει, ἀπόφασις τῆς συνόδου πέντε βορειοευρωπαϊκῶν ἐκκλησιῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἐπίσκοπος θὰ μπορῇ ἐφεξῆς νὰ ἐπιτρέπῃ, στὴν ἐπισκοπική του περιοχή, στοὺς Ἐλευθεροτέκτονες νὰ προσέλθουν, ἐὰν θέλουν, στὸν Καθολικισμό, χωρὶς νὰ ἀποκηρύξουν τὴν Τεκτονική τους ἰδιότητα. Ἡ ἀπόφασις τῆς συνόδου αὐτῆς εἶχε προκαταβολικῶς ὑποβληθεῖ στὴν «Ἱερὰ σύνοδο πρὸς ἄμυναν τῆς πίστεως» τοῦ Βατικανοῦ, τῆς ὁποίας προεδρεύει ὁ Πάπας αὐτοπροσώπως, χωρὶς νὰ προβληθῇ ἀντίρρησις. Μετὰ τὴν ἔγκρισίν της, ἐδημοσιεύθη στὴν ἐπίσημη ἐφημερίδα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Νορβηγίας «Σάνκτ Ὀλὰφ» ἀπὸ τὸν Σεβασμ. Γκράν, ἐπίσκοπο τοῦ Ὄσλο. Ἑπομένως, ἤδη ἀποτελεῖ ἐκκλησιαστικὸν «Κανόνα».

Ὁ κ. Μελλόρ, γράφει:

«Ἡ ἐν λόγῳ ἀπόφασις ἀποτελεῖ «μονόδρομον». Εὐνοεῖ τοὺς Τέκτονας, τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ γίνουν Καθολικοί, ἀλλὰ ὄχι καὶ τοὺς Καθολικούς, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ γίνουν Τέκτονες.

Κατὰ τὴν γνώμην μας, δὲν πρόκειται, ἁπλῶς, περὶ ἐπιλύσεως μιᾶς σκανδιναβικῆς δυσκολίας, ἀλλὰ περὶ τοῦ πρώτου βήματος μιᾶς εὐρυτέρας ἐκτάσεως μεταρρυθμίσεως, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπικαλεσθῆ κατὰ τὴν Οἰκουμενικὴν σύνοδον τῆς Ρώμης, ἀλλὰ εἰς τὴν aula, συνηγορῶν ὑπὲρ τῶν Καθολικῶν Τεκτόνων, ὁ ἐπίσκοπος

τῆς Κουερναβάκα, τοῦ Μεξικοῦ, σεβασμ. Μαντὲζ - Ἀρσέο, μὲ αὐτὰ τὰ σοβαρὰ λόγια: «Sunt qui desiderant verba Ecclesiae».(Ὑπάρχουν οἱ ἀναμένοντες ὅπως ἡ Ἐκκλησία ὁμιλήσῃ). Ἰδού, λοιπόν, ὡμίλησε.

Ὁ κ. Μελλὸρ ἀναφέρει ἐν συνεχείᾳ τὰς Παπικὰς «βούλλας», διὰ τῶν ὁποίων, ἀρχῆς γενομένης τὸ 1738, κατεδικάσθη ὁ Τεκτονισμός. Καὶ ἐκφράζει τὴν γνώμην (ὑποστηριχθεῖσαν καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἔργων του) ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς κατεδικάσθη λόγῳ τοῦ «μυστικοῦ» του, ἐπίσης διά τινας πολιτικοὺς λόγους τῆς ἐποχῆς, ἐκλιπόντας ἤδη. Ἀργότερον, ἡ καταδίκη ἐπανελήφθη, τοῦ Τεκτονισμοῦ κατηγορουμένου ἀφ' ἑνὸς διὰ «φυσιοκρατίαν», καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ πρόθεσιν καταστροφῆς τῆς Ἐκκλησίας.

«Ἀλλὰ —συνεχίζει ὁ κ. Μελλὸρ— αἱ τοιαῦται ἀπόψεις ὑπεστηρίζοντο μόνον ἀπὸ τὰς «λατινικὰς» λεγομένας τεκτονικὰς ὀργανώσεις, ἐνῷ ὁ παγκόσμιος Τεκτονισμός, ὄχι μόνον δὲν τὰς υἱοθετοῦσε, ἀλλὰ τὰς ἀπεστρέφετο, καί, ἀπὸ τοῦ 1877, εἶχεν «ἀφορίσει», οὕτως εἰπεῖν, τὴν Μεγάλην Ἀνατολὴν τῆς Γαλλίας ὅταν αὕτη ἀπήλειψεν ἐκ τοῦ Συντάγματός της τὴν ἐκ παραδόσεως μνείαν τοῦ Μεγάλου Ἀρχιτέκτονος τοῦ Σύμπαντος. Διατί ἡ Παπικὴ ἐγκύκλιος δὲν εἶχε κάμει διάκρισιν; Διότι, ἀφ' ἑνὸς ἡ Ἁγία Ἕδρα ἐσκέπτετο πρὸ παντὸς τὸν ἰταλικὸν τεκτονισμόν, διακρινόμενον ἐπὶ ἀγρίῳ ἀντικληρικαλισμῷ ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἦτο ἐλάχιστα ἐνδιαφέρον νὰ νομοθετήσῃ ὑπὲρ τοῦ τεκτονισμοῦ τῶν προτεσταντικῶν χωρῶν, ὅπου μόλις ἤρχιζεν ἡ καθολικὴ ἀναγέννησις.

»Ἔκτοτε παρῆλθον 84 ἔτη καί, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πάπα Λέοντος ΧΙΙΙ, ἔχει παραχθῆ ἕνα κεφαλαιῶδες φαινόμενον: Ἡ ἐν Γαλλίᾳ ἀναγέννησις τοῦ «κανονικοῦ» λεγομένου Τεκτονισμοῦ, πιστοῦ εἰς τὴν μακρυνήν του προέλευσιν καὶ τὴν παραδοσιακὴν ἀγγλοσαξωνικὴν ἀντίληψιν. Πρόκειται περὶ τοῦ Τεκτονισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐν σιγῇ ἀντιπαρῆλθεν ἡ Παπικὴ ἐγκύκλιος «Umanum genus» τοῦ Λέοντος ΧΙΙΙ (1884). Οὗτος ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὴν «Ἐθνικὴν Μεγάλην Στοὰν τῆς Γαλλίας», μόνην κανονικὴν γαλλικὴν δύναμιν, ἀναγνωριζομένην ἀπὸ τὸν παγκόσμιον κανονικὸν τεκτονισμόν. Μπορεῖ νὰ συνοψισθοῦν αἱ ἀρχαί του ὡς ἀκολούθως:

— Ὑποχρεωτικὴ πίστις εἰς Θεόν, «Μέγαν ἀρχιτέκτονα τοῦ Σύμπαντος», καὶ ἀποκλεισμὸς τῶν ἀθέων.

— Παρουσία εἰς τὴν στοὰν τοῦ «βιβλίου τοῦ ἱεροῦ νόμου», τῆς Βίβλου προκειμένου περὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας δίδονται οἱ ὅρκοι.

— Ἐκ παραδόσεως ἀποκλεισμὸς τῶν γυναικῶν.

Ὁ τύπος οὗτος τοῦ τεκτονισμοῦ ἀντιτίθεται, σημεῖον πρὸς σημεῖον, στοὺς τεκτονισμοὺς (ἰταλικόν, ἱσπανικόν, γαλλικὸν καὶ ἄλλους) ποὺ κατεδικάσθησαν ἀπὸ τὸν Λέοντα ΧΙΙΙ».

Περαιτέρω ὁ κ. Μελλὸρ γράφει ὅτι ἀπὸ καιροῦ ἦτο ἀναγκαία μία

«ἐπανεξέτασις» τοῦ ζητήματος, ἢ μᾶλλον μία «ἀναθεώρησις τῆς δίκης» τοῦ Τεκτονισμοῦ, ἀλλὰ τὴν καθυστέρησαν οἱ δύο παγκόσμιοι πόλεμοι. Ἤδη, ἡ ἐπανεξέτασις αὐτὴ διευκολύνεται ἀπὸ δύο σοβαροὺς παράγοντας: Τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ παλαιοῦ ἀντικληρικαλισμοῦ ἐν γένει καὶ τὴν ἔναρξιν τοῦ «διαλόγου», τὴν ὁποίαν τὸ Βατικανὸν ἐνέκρινε καὶ ὁ πάπας Παῦλος Στ΄ ἐκήρυξε μὲ τὴν ἐγκύκλιόν του Ecclesiam suam μὲ πάσας τὰς μορφὰς τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ ἀθεϊσμοῦ.

Νὰ γίνῃ ἐξαίρεσις —λέγει ὁ κ. Μελλὸρ— μόνον διὰ τὸν Ἐλευθεροτεκτονισμόν θὰ ἦτο παράξενο καὶ πιὸ πολὺ προκειμένου διὰ τὸν κανονικὸν Ἐλευθεροτεκτονισμόν ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι θρησκεία, καὶ μὲ τὸν ὁποῖον δὲν τίθεται πρόβλημα δογματικῆς ἐπιλογῆς, ἀλλὰ δυνατότητος διπλῆς συμμετοχῆς.

Τὸ ζήτημα ἐμελετήθη ἐπὶ πολλά, πάρα πολλὰ ἔτη, καὶ δὲν εἶναι σήμερα μυστικό, διὰ κανέναν, ὅτι διεξήχθησαν βαθεῖαι συζητήσεις, εἰς ἀμοιβαίαν εὐθύτητα, ἀπὸ ἐκπροσώπους τῆς Καθολικῆς ἱεραρχίας καὶ ἀνωτάτους Τέκτονας βαθμούχους. Αἱ θεωρητικαὶ δυσχέρειαι πλησιάζει ἤδη νὰ ἀρθοῦν. Κατὰ τὸν κανονικὸν Τεκτονισμόν, δὲν βλέπει εἰς τί συνίστανται. Μένει τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν θεωρίαν εἰς τὴν πρᾶξιν, ἡ ὁποία δὲν θὰ ἦτο ἀνώδυνος, διότι κάθε χειρουργικὴ βλάπτει. Ἡ ληφθεῖσα ἀπὸ τὸ σκανδιναβικὸν ἐπισκοπᾶτον ἀπόφασις δὲν εἶναι παρὰ τὸ πρῶτο κτύπημα μὲ τὸ νυστέρι. Τὸ δεύτερο, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἄλλο, παρὰ ἡ κατάργησις τοῦ «μονοδρόμου».

Βέβαια, κανεὶς καθολικὸς δὲν θὰ μποροῦσε, ἐν συνειδήσει, νὰ δώσῃ μόνος του στὸν ἑαυτό του τὴν ἄδεια νὰ εἰσέλθῃ εἰς μίαν στοάν, ἔστω καὶ κανονικήν, καὶ νὰ προτρέξῃ τῆς ἀποφάσεως, τὴν ὁποίαν, ἐλπίζουν μερικοί, θὰ λάβῃ αὔριο ἡ Ἐκκλησία. Ὡστόσο τὸ τεκτονικὸν τεκμήριον τῆς «κανονικότητος» ἀποτελεῖ, καθὼς φαίνεται πλέον, ἕνα κριτήριον διὰ τὴν στάσιν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ λυθὲν εἰς τὴν Σκανδιναβία πρόβλημα τίθεται ἐπίσης εἰς τὴν Γαλλία, καὶ δὲν εἶναι, ἀναμφιβόλως, παράτολμον νὰ πιστέψωμε ὅτι γιὰ τὸ ἴδιο πρόβλημα τοῦ Ὄσλο, τῆς Στοκχόλμης καὶ τῆς Κοπεγχάγης, ἔχει, προσφάτως, ἐφελκυσθεῖ ἡ προσοχὴ καὶ τοῦ Γαλλικοῦ ἐπισκοπάτου. Πολλὲς ψυχὲς περιμένουν — τελειώνει τὸ ἄρθρον του ὁ κ. Μελλὸρ— μίαν δημοσίαν ἀπόφασιν, ἀνάλογον πρὸς ἐκείνην, ποὺ ἐλευθέρωσε τὶς συνειδήσεις στὸν Εὐρωπαϊκὸ βορρᾶ, προτοῦ ληφθῇ ἡ μεγάλη ἀπόφασις (Σημ. ἐννοεῖ τοῦ Βατικανοῦ) ἡ ὁποία, κατὰ τὴν εὐτυχῆ ἔκφρασιν τοῦ π. Ἀντρὲ Μπονισόν, δὲν θὰ εἶναι κυριολεκτικῶς μία ἄρσις, ἀλλὰ ἕνας ἐντοπισμὸς τῶν ἀφορισμῶν».

ΟΙ ΔΕΛΦΟΙ

Εἰς την ἐφημεριδα «Λα Πρένσα» τῆς Ἀργεντινῆς δημοσιευεται ἐκτενὲς ἄρθρον τοῦ δημοσιογραφου Χουαν Καρλος Βίρθ μὲ ἐνθουσιωδεις ἐντυπωσεις ἀπο προσφατο ταξίδι του εἰς τοὺς Δελφους, οπου, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἀναφερονται καὶ τα ἑξῆς:

Οἱ Δελφοὶ φαίνονται σαν νὰ κρέμωνται εἰς ὕψος ἑξακοσίων μετρων ἐπανω ἀπο την ἄβυσσον. Εἰς τὰ νῶτα των ὑψώνεται ὁ ἀποκρημνος τοῖχος

τῶν Φαιδριάδων πετρῶν καὶ ἀπέναντί των ἡ Κίρφις προεκτεινομένη μέχρι τῆς θαλάσσης. Εἶναι ἕνα ἀληθινὸν βαθύπεδον ἀποτελοῦν τὸ βασίλειον τῶν ἀετῶν καὶ τῆς Σελήνης, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ὁποίας φαίνονται πραγματικώτεροι καὶ περισσότερον ὑποβλητικοί. Τὰ ἀρχαιότατα ἐρείπιά των διατηροῦν τὴν ἑλληνικήν των πνοὴν καὶ τὸν προξενοῦντα τρόμον χαρακτῆρα των.

»Ὁ θεὸς Ἀπόλλων κατάγεται ἴσως ἀπὸ τὴν Λυκίαν τῆς Ἀσίας. Ἦλθεν ὡς παρείσακτος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου πολὺ γρήγορα ἠγαπήθη ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Συγκεντρώνει εἰς τὴν μορφήν του ὅλην τὴν λάμψιν καὶ ὅλον τὸ βάθος τῆς Ἑλλάδος. Δὲν εἶναι μόνον ὁ ὡραῖος νεανικὸς θεὸς τοῦ φωτός, ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς τῆς καθάρσεως, προσωποποίησις τοῦ σωματικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἰδεώδους τῶν Ἑλλήνων. Ἡ μορφὴ τοῦ θεοῦ Ἡλίου, ἡ ὁποία ἀποκαθαίρει ἀπὸ ἐγκλήματα καὶ σφάλματα, εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἀπὸ ὅσας ἐγνώρισεν ὁ κόσμος, τὸ δὲ πτερωτὸν πνεῦμα της προσλαμβάνει ζωὴν διὰ τῆς σωφροσύνης, ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται εἰς τὰ ἀποφθέγματα «μέτρον ἄριστον» καὶ «Γνῶθι σαὐτόν».

»Διὰ τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος οἱ Δελφοὶ κατέστησαν τὸ σημαντικώτερον κέντρον πανελληνίου ἑνότητος. Μολονότι δὲν εἶχον μυστήρια, ὅπως τὰ τόσον δημοφιλῆ Ἐλευσίνια, οἱ Δελφοὶ καὶ τὸ Μαντεῖον των συνεκέντρωνον μίαν κρυφίαν δύναμιν, μίαν γηΐνην μαγείαν, τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ μόνον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐπισκέπτεται τὸν ὡραῖον, μελαγχολικὸν καὶ συγχρόνως θρησκευτικὸν καὶ αἰώνιον τοῦτον τόπον.

»Χωρὶς τὴν Ἑλλάδα, ὁ πνευματικός μας κόσμος θὰ ἦτο ἀκρωτηριασμένος. Εἰς τὸ πεδίον τοῦτο τῶν ἐρειπίων τῶν Δελφῶν γίνονται ἀντιληπτοὶ χωρὶς φράσεις καὶ συναισθηματικότητας οἱ παλμοὶ τῆς κουρασμένης καρδίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, μητρὸς καὶ τροφοῦ τοῦ δυτικοῦ μας πολιτισμοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ θεμελιώδης γνῶσις ποὺ μᾶς μεταδίδουν οἱ Δελφοί. Ἐδῶ μᾶς ἀποκαλύπτεται πλήρως τὸ μυστικὸν τῆς προελεύσεώς μας.

»Ἡ Ἑλλὰς κοχλάζει εἰς τὰς φλέβας μας, εἰς τὸν νοῦν μας, εἰς τὴν συνείδησίν μας. Τοῦτο εἶναι τὸ πραγματικὸν μυστήριον τῶν Δελφῶν».

★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆

ΧΡΟΝΙΚΑ

Born in poverty. Lived only 33 years. Spent most of his life in obscurity. Never wrote a book. Never had any position in public life. Was crucified with two thieves, **and yet** 2,000 years later, more than 950 million people follow him.

Surely it must be worthwhile to find out more about Christ and how his teachings can help you
The Catholic Enquiry Centre has produced 11 new booklets specially written for non Catholics They explain in the language of today, the beliefs of Christianity and the Catholic Church These booklets come to you, free, in plain sealed envelopes at regular intervals
Nobody will call Send the coupon today

Free THE CATHOLIC ENQUIRY CENTRE LONDON NW3
Please post me the free set of 11 Booklets for non Catholics I am not a member of your Church

Name (Mr/Mrs/Miss) ____________

Address ____________
BLOCK LETTERS PLEASE

SO 4

← ΑΥΤΗ Η ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ...

Ἐδημοσιεύθη στὴν πρώτη σελίδα ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, λέγει:

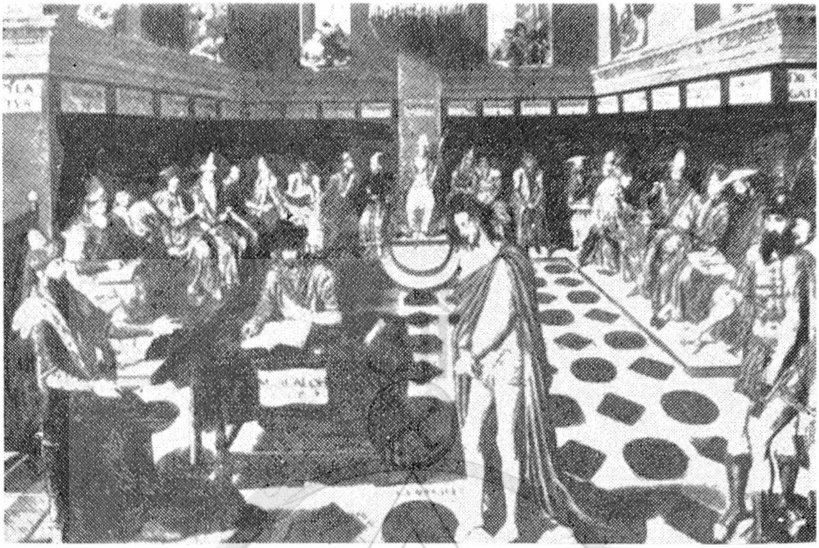
«Γεννήθηκε στὴ φτώχεια. Ἔζησε μόνον 33 ἔτη. Πέρασε τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του στὴν ἀφάνεια. Οὐδέποτε ἔγραψε ἕνα βιβλίο. Ποτὲ δὲν ἀπέκτησε καμμία θέσι στὴν δημοσία ζωή. Ἐσταυρώθη μὲ δύο κλέφτες, καὶ ὅμως, 2.000 χρόνια ἀργότερα, πλέον ἀπὸ 950 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων τὸν ἀκολουθοῦν. Ἀσφαλῶς ἀξίζει νὰ μάθετε περισσοτερα γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν διδασκαλία του. Γράψετε κ.λ.π.».

Εἶναι ἀνακοίνωσις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας. Ἔξυπνη, ἀσφαλῶς.

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Σὲ νομικὸ περιοδικὸ τοῦ Τὲλ - Ἀβίβ, ὁ ἀρχιδικαστὴς τοῦ Ἰσραήλ, Χαΐμ Κοέν, ὑποστηρίζει ὅτι οἱ εὐαγγελισταὶ ὑπετίμησαν τὴν εὐθύνη τῶν Ρωμαίων γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἰησοῦ, καί, ἀντιθέτως, ἐπεβάρυναν παράλογα τοὺς Ἰουδαίους. Τὸ Σανχενδρίν, τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῶν Ἰουδαίων, προσεπάθησε —λέγει ὁ κ. Κοὲν— νὰ σώση τὸν Ἰησοῦ.

Ἰδοὺ τί ὑποστηρίζει: «Ἐν πρώτοις, ἀμφισβητεῖ ἐάν, ὄντως, τὸ Σανχενδρὶν ἐπελήφθη τῆς ὑποθέσεως. Ἦτο ἀναρμόδιον, ἀφοῦ ἡ κατηγορία (ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίζει ἑαυτὸν ὡς «βασιλέα τῶν Ἰουδαίων») ἦτο πολιτικὸν ἀδίκημα, ὑπαγόμενον στὴν δικαιοσύνη τῶν δυνάμεων κατοχῆς, τῶν Ρωμαίων, καὶ ὄχι στὸ Ἰουδαϊκὸν ἱεροδικαστήριον. Ἐξ ἄλλου, εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἀνέλαβαν νὰ ἀνακρίνουν μόνον τὸν Ἰησοῦν διὰ λογαριασμὸν τοῦ

Ἐλαιογραφία ἀγνώστου Φλαμανδοῦ ζωγράφου τοῦ 16ου αἰῶνος, ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ κέντρον. Στὸ βάθος, στὸν θρόνο, ὁ Καιάφας. Ἐμπρός, ἀριστερά, (περιέργως εἰκονίζεται μὲ μεσαιωνικὴ στολὴ) ὁ Πόντιος Πιλάτος.

Πιλάτου. Καί, ἐπειδὴ ἦτο παραμονὴ τοῦ Πάσχα οἱ περισσότεροι σύνεδροι τοῦ Σανχεδρίν, ἔλειπαν καὶ ἦσαν ἀπησχολημένοι μὲ τὴν προπαρασκευὴ τῆς ἑορτῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, προσπάθησαν τὰ μέλη τοῦ Σανχεδρὶν νὰ βροῦν ἐλαφρυντικά. Προσπάθησαν νὰ βροῦν μάρτυρας ὑπερασπίσεως, καὶ ὅταν δὲν βρῆκαν, προσπάθησαν νὰ πείσουν τὸν Ἰησοῦν νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἐνοχή του. Δὲν θέλησε, ὅμως, νὰ βοηθήσῃ... Καὶ ὅταν ὁ Πιλᾶτος τὸν ἐρώτησε ἐὰν εἶναι βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀπήντησε: «Σὺ εἶπας». Κατὰ τὸν κ. Κοέν, αὐτὴ ἡ στάσις ἦτο ἔμμεσος παραδοχὴ ἐνοχῆς.

Ο «ΤΑΦΟΣ» ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Ὁ σὲρ Μωχάμετ Ζαφρουλᾶ Χάν, μέλος τοῦ διεθνοῦς δικαστηρίου τῆς Χάγης, μελετητὴς τῶν ἰσλαμικῶν παραδόσεων, ἐδήλωσε ὅτι ὁ Τάφος τοῦ Ἰησοῦ δὲν εὑρίσκεται στὴν Παλαιστίνη, ἀλλὰ στό... Κασμίρ.

Ὁ Ζαφρουλλᾶ Χὰν ἀναγνωρίζει τὰ ὅσα διαλαμβάνει τὸ Κοράνι σχετικῶς μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅπως γράφει τὸ Κοράνι, ὁ Χριστὸς ἁπλῶς ἐλιποθύμησεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ ὁ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας τὸν κατέβασεν ἀπὸ τὸν Σταυρόν, ζῶντα. Παρουσιάσθη εἰς τοὺς μαθητάς του, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἦτο ζωντανὸς καί, κατόπιν, μετέβη εἰς τὴν Ἰνδίαν, διὰ νὰ διδάξῃ τὰ πλήθη ἐκεῖνα, ποὺ δὲν εἶχαν διδαχθῇ τὴν διδασκαλίαν Του.

Τὸ «ποίμνιον» αὐτὸ ἀπετελεῖτο, πάντοτε κατὰ τὸ Κοράνι, ἀπὸ τὰς «χαμένας» φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ, ποὺ δὲν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Παλαιστίνην, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀπὸ τὴν ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίαν.

ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ἀπὸ τὴν Λίμα τοῦ Περοῦ μεταδίδεται ὅτι ἕνας θαυμάσιος παγετὼν τοῦ ὄρους Ὀκοργκάτε, στὸ Κοῦσκο, δέχεται κάθε χρόνο τὴν λατρεία τῶν πληθυσμῶν τῆς «Κορδιλλιέρας τῶν Ἄνδεων», ποὺ συρρέουν ἐκεῖ σὲ μεγάλα πλήθη. Περισσότεροι ἀπὸ 50.000 Ἐρυθρόδερμοι Ἰνδιάνοι ἔρχονται ἀπὸ τὰ πιὸ ἀπομεμακρυσμένα μέρη γιὰ νὰ ἑορτάσουν, μαζὶ μὲ τὴν ἑορτὴ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἑορτὴ τῶν

προγόνων των ειδωλολατρῶν —πού συμπίπτει μὲ τὴν χριστιανικὴν— ἀφιερωμένην στὸν Ἥλιο καὶ στοὺς θεοὺς τῶν Ἄνδεων.

Σ' αὐτὸν τὸν παγετῶνα - ναό, ἀνοικτὸ στο φῶς καὶ στὸν ἥλιο, οἱ ἀρχαῖοι Ἴνκας ἑώρταζον μίαν ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἑορτὲς τῆς Αὐτοκρατορίας των. Πάνω σ' αὐτὸν τὸν παγετῶνα μὲ τὶς κάθετες πλευρές, ποὺ νομίζεις, ὅτι κόπηκαν μὲ τσεκοῦρι, οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι εὐγενεῖς καὶ πολεμισταὶ ἔδειχναν ὅλη τὴν ἀνδρείαν των. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἀνήγειραν στὸ ἴδιο σημεῖο οἱ Ἱσπανοί, δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπισκιάση τὴν λαμπρότητα τοῦ θρύλου.

Τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας στὴν γλῶσσα τῶν ἰθαγενῶν Κετσούα εἶναι γραφικώτατο: τὴν ὀνομάζουν «Ἄστρο τῶν Χιόνων», λογῳ τῆς λάμψεως, ποὺ ἐκπέμπει ὁ παγετών, ὅταν τὸν κτυπᾶ τὸ λαμπρὸ ἡλιακὸ φῶς. σ' ἐκεῖνο τὸ ὕψος τῶν 5.200 μέτρων πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης.

Εἶναι περίεργη αὐτὴ ἡ διπλῆ λατρεία: Οἱ Κετσούα ἀνάβουν κεριὰ στὴν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ προσεύχονται στοὺς προγόνους των ἐπάνω στὸν παγετῶνα, τοὺς διηγοῦνται τὰ βάσανά των κ' ἐπικαλοῦνται τὴν προστασία των.

Η «ΠΟΡΕΙΑ»

Ἐνθουσιώδη σχόλια δημοσιεύονται σὲ ἐκκλησιαστικὰ περιοδικὰ τῆς Σερβίας γιὰ τὴν «πορεία ἀγάπης» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα. Τὸ περιοδικὸ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας ἔγραψε:

«Ἀπευθυνόμεθα πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὸν παρακαλοῦμεν νὰ προσεύχεται ὅπως ἡ φλόγα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ποὺ ἥναψεν εἰς τὰς καρδίας μας, μὴ σβεσθῆ ποτέ. Καὶ ἡμεῖς προσευχόμεθα θερμῶς ὅπως αὐτός, ὁ ἐξοχώτερος ἀντιπρόσωπος τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, πραγματοποιήση τὰ μεγάλα ἰδανικά, εἰς τὰ ὁποῖα ἀφιέρωσε τὴν ζωήν του».

Τὸ περιοδικὸ τῆς Σερβικῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἔγραψε: «Ὅλοι αἰσθάνονται ὅτι κάτι τὸ μεγάλο συμβαίνει. Κάτι τὸ πρὸ πολλοῦ ἀναμενόμενον».

Η ΙΕΡΙΧΩ

«Θέλετε περιέλθει την πολιν κύκλῳ ἅπαξ ἐξ ημέρας. Ἑπτα ιερεῖς θέλουσι βαστάζει ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ ἑπτὰ σάλπιγγας κερατίνας καὶ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν θέλετε περιέλθει τὴν πολιν ἑπτάκις καὶ οἱ ἱερεῖς θέλουσι σαλπίσει μὲ τὰς σάλπιγγας. Καὶ ὅταν σαλπίσωσι μὲ τὴν κερατίνην ἐπεκτείνοντες, καθὼς ἀκούσητε τὸν ἦχον τῆς σάλπιγγος, πᾶς ὁ λαὸς θέλει ἀλαλάξει μέγαν ἀλαλαγμόν. καὶ θέλει καταπέσει το τεῖχος τῆς πόλεως...»

Καὶ κατέπεσαν τὰ τείχη τῆς Ἰεριχοῦς, ὅπως ἀναφέρει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη (Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, στ'), ἀλλά, ὅπως μεταδίδεται ἀπὸ τὸ Τὲλ-Ἀβίβ, εἶχαν... ὑπονομευθῆ προηγουμένως.

Ὁμάδα μηχανικῶν ὑπὸ τὸν δόκτορα Ἰακὼβ Φέλδ, ἔπειτα ἀπὸ ἔρευνες στὴν Ἰεριχὼ ἀπὸ τὸ 1931, κατέληξε τώρα στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ἱερεῖς ἐφυσοῦσαν τὶς σάλπιγγες μ' ὅλη τὴ δύναμί τους γιὰ νὰ καλύπτουν τὸν θόρυβο τῶν ἐργατῶν κατὰ τὴν διάνοιξι σηράγγων γιὰ τὴν ὑπονόμευσι...

Ἔτσι ἀνετινάχθη ἡ Ἰεριχώ... καὶ ὁ θρύλος της...

ΑΟΥΡΟΒΙΛΛ — ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΣ

Μιὰ νέα πόλις ἱδρύεται στὴν Ἰνδία, κοντὰ στὸ Πογτίσερυ, μὲ τὸ ὄνομα Ἀ ο υ ρ ο β ί λ λ (πόλις τοῦ Ἀουροπιντο, τοῦ γνωστοῦ σοφοῦ καὶ πνευματικοῦ ἡγέτου) γιὰ 50.000 κατοίκους. Γάλλοι μηχανικοὶ ἐργάζονται γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι τῆς πόλεως αὐτῆς, ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἕτοιμη σὲ 15-20 χρόνια. Θὰ κτίζεται σὲ στάδια. Πρόκειται νὰ συγκεντρώση ὅλες τὶς ἀξίες καὶ τὰ ἰδεώδη ὅλων τῶν πολιτισμῶν. Θὰ ἔχη τέσσαρα τμήματα: ἰδιοκατοικήσεως, διεθνές, μορφωτικὸ καὶ βιομηχανικό. Στὸ κέντρον θὰ ἀνεγερθῆ «Ναὸς τῆς Ἑνότητος» τῶν ἀνθρώπων.

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὄροφος 6ος, (Πλ. Κλαυθμῶνος) εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11 - 1.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ μὲ ταχ. ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολάς, μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως.

ΤΙΜΗ τόμων παρελθόντων ἐτῶν δραχμαὶ 50. Τιμὴ τεύχους δραχ. 10. Δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη No 2, 3, 4, 5, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 23, 25, 28, 29, 33, 44, 49, 50 οὔτε τόμοι ἐτῶν 1956, 1957, 1958, 1962.

ΧΩΡΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ. Τεύχη τὰ ὁποῖα ἀπεστάλησαν στοὺς κατωτέρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἄγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ

Παναγ. Δήμας, Παπαδιαμαντοπούλου 59. Ἰω. Διαμαντάρας, Κηφισοῦ 7, Ν. Φάληρον. Ἰω. Δρακόπουλος, Εὐανθ. Καΐρη 7. Πέγκυ Παναγουλοπούλου, Ν. Φάληρον. Ἀλίκη Πυλαρινοῦ, Γραφ. Τ.Ε.Β.Ε., Ἁγ. Κωνσταντίνου, Δημ. Σάχνικας, Τενέδου 36. Ἐδουάρδος Χορές, Ἰω. Μεταξᾶ 118, Καλλιθέα.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Βασ. Ἀδάμ, Λώδ. Ἀποστόλων 22, Ξάνθη. Μαίρη Βέτσικου, Καμβουνίων 56, Θεσσαλονίκη. Δημ. Δημητριάδης, Σκρᾶ 1, Θεσσαλονίκη. Δημ. Κάββουρας, Φωτήλα 35, Πάτραι, Πᾶνος Κοκκαλιάρης, Χημικός, Σύμη Δωδεκανήσου.

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΗ ΓΗ

— Παναγιώτης Λούβης, Ἀθῆναι
— Φώτιος Μέγγος, Ἀθῆναι
— Νικόλαος Μπεχράκης, Ἀθῆναι
— Γεώργιος Σκάρδης, Ἀθῆναι

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

Ὁ κ. Κ. Μπερεδήμας (Μελιγαλᾶ) μᾶς ἀπέστειλε δρχ. 200 εἰς μνήμην Βασ. Κριμπᾶ, ὑπὲρ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Μὲ τὴ σειρὰ λήψεως):

Κύπρος Χρυσάνθης: Ἀξιοθέα (Μονόπρακτο), Κύπρος 1968.

Στεφανία Καλοῦ: Λυρικὲς Εἰκόνες, (Ποιήματα), Ἀθῆναι 1968.

Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ Ἐπιγράμματα: (Μετάφρ. Κούλη Ἀλέπη), Ἀνάτυπο, Ἀθήνα 1968.

Ντίνος Βλαχογιάννης: Δύο βουκολικοὶ ποιηταὶ (Ἀθήνα 1967).

Θέμος Ἀμούργης: Λυρικὰ κειμήλια (Ποιήματα), Ἀθήνα 1966.

Ἄννα Κοντογεώργη: Συγκομιδὴ πρώτη (Ποιήματα), Ἀθήνα 1964.

Πᾶνος Παπαρρηγόπουλος: Τὸ τραγοῦδι τοῦ Λάδωνα (Ποιήματα), Ἀθήνα 1967.

Κούλης Κάσης: Τὸ ἀληθινὸ σύμπαν (Φιλοσοφικὸ ποίημα), Ἀθῆναι.

Ἀνδρ. Τρομάρας: Ὁ στοιχειωμένος καματουργὸς τοῦ Κούλη Κάση (Δοκίμιο), Ἀθήνα 1967.

Μαρία Λαβαροίκα: Ὁ πλανήτης μὲ τὴ ζωὴ (Μυθιστόρημα), Ἀθήνα 1967.

Παῦλος Μῖχος: Ψηφῖδες (Ποιήματα), Ἀθῆναι 1968.

Σαράντος Παυλέας: Ἁμαρτία καὶ Προσευχὴ (Ποιήματα), Θεσσαλονίκη 1968.

Γιούλια Μαρκάκη: Οἱ δύο μεγάλοι ἀπόστολοι τῆς ἀγάπης: Μαχάτμα Γκάντι — Ἀλβέρτος Σβάϊτσερ, Ἀθήνα 1968.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (204, Φεβρ. 1968. 205, Μάρτ. 1968). Κρίκος (205 Ἰαν. 1968, 206 Φεβρ. 1968). Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορ. Ἑλλάδος (95 Ἰαν. - Φεβρ. 1968). Ὁ Φυσιολάτρης (233, Μαρτ. 1968).

Βραβεία Ἐκθέσεων
ΛΟΝΔΙΝΟΥ - ΒΟΛΩΝΙΑΣ - ΝΙΚΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΙΑ
ΣΗΜΑ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΙΑ
ΣΗΜΑ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ
"ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΪΑ"
• ΟΜΒΡΕΛΛΕΣ
• ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ
• ΕΙΔΗ ΕΞΟΧΗΣ
ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ: ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ-ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΑΙΟΛΟΥ 70
Δ. ΡΗΓΑΣ